

Cilt 4 , Sayı 1, Yıl 2024/Volume 4, Issue 1, Year 2024/ISSN: 2791-741X

Politik Psikoloji Dergisi

The Journal of Political Psychology

Politik Psikoloji Dergisi

The Journal of Political Psychology

Cilt 4, Sayı 1, Yıl 2024

Volume 4, Issue 1, Year 2024

Yayın Kurulu / Editorial Board Prof. Dr. Ahmet Kemal Bayram, Marmara Üniversitesi Prof. Dr. Bekir Berat Özipek, İstanbul Medipol Üniversitesi Prof. Dr. Bengül Güngörmez, Uludağ Üniversitesi Prof. Dr. Cengiz Erişen, Yeditepe Üniversitesi Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan, Üsküdar Üniversitesi Prof. Dr. Devrim Özkan, Gaziantep Üniversitesi Prof. Dr. Erhan İçener, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Prof. Dr. Erol Göka, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Prof. Dr. Haluk Alkan, İstanbul Üniversitesi Doç. Dr. İbrahim Sarıtaş, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Prof. Dr. Ömer Çaha, İstanbul Ticaret Üniversitesi Prof. Dr. Sedat Yazıcı, Bartın Üniversitesi Prof. Dr. Yılmaz Çolak, Polis Akademisi Dr. Öğr. Üyesi Barış Aydın, Akdeniz Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Nur Funda Başar Baykal, Bartın Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Ömer Baykal, Bartın Üniversitesi Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board Prof. Dr. Cevat Özyurt, Türkiye Manas Üniversitesi Prof. Dr. Husnul Amin, National Defence University Islamabad Prof. Dr. Jason Brenan, Georgetown University Prof. Dr. Mariusz Turowski, University of Wrocław Prof. Dr. Mustafa Orçan, Türkiye Manas Üniversitesi Ass.Dr. Fatmanil Döner, University of the Basque Country (UPV/EHU)	Sahibi / Owner Alim Yılmaz, Prof. Dr. Editör / Editor Hayrettin Özler, Prof. Dr. Alan Editörleri / Section Editors Yasemin Abayhan, Doç. Dr., Sosyal Psikoloji Didem Geylani, Dr. Öğr. Ü., Siyaset Bilimi Hülya Kevser Yurdakul, Dr. Siyaset Psikolojisi İkram Bağcı, Dr., Siyaset Sosyolojisi Mesut Malik Yavuz, Dr., Siyaset Felsefesi Yazı İşleri Müdürü / Publication Coordinator Didem Geylani, Dr. Öğr. Üyesi ISSN: 2791-741X Tasarım / Design Didem Geylani Kapak Tasarım / Cover Design Erdem Yılmaz www.politikpsikolojidergisi.com politikpsikolojidergisi@gmail.com Politik Psikoloji Dergisi uluslararası hakemli akademik bir dergidir. Yılda iki sayı yayımlanır. Google Scholar , OpenAIRE , Türk Psikiyatri Dizini tarafından taranmaktadır. <i>The Journal of Political Psychology is a peerreviewed international academic publication that is published twice a year in June and December. It is indexed by Google Scholar, OpenAIRE, Turkish Psychiatry.</i>
--	---

İÇİNDEKİLER | Contents

4-5 EDİTÖRDEN | Editorial

Hayrettin Özler

6-25 Araştırma Makalesi | Research Article

ŞİDDETLİ ÇATIŞMALARI ANLAMAK: ŞİDDETLİ ÇATIŞMALAR NEDEN VE NASIL MEYDANA GELİRLER? İLİŞKİSEL BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ/ *Understanding violent conflict: Why and how do violent conflicts occur? A proposal for a relational approach*

İdil Tunçer Kılavuz

26-47 Araştırma Makalesi | Research Article

FROM POLITICS TO SOCIAL JUSTICE: A POLITICAL ANALYSIS OF SOCIAL POLICY/ *Siyasetten Sosyal Adalete: Bir Sosyal Politika Analizi*

M M Ashaduzzaman Nour

48-71 Araştırma Makalesi | Research Article

JEAN BODIN'S THEORY OF SOVEREIGNTY: AN ANALYSIS OF ITS ELEMENTS, CAUSES AND EFFECTS/ *Jean Bodin'in Egemenlik Teorisi: Elementleri, Sebepleri ve Sonuçlarına Yönelik Bir Analiz*

Seda Eke

72-90 Araştırma Makalesi | Research Article

DP-AP GELENEĞİ VE LIBERALİZM/ *DP-AP Tradition and Liberalism*

Üstüner Okan Çınar

91-93 Kitap Tanıtımı | Book Review

DIALOGUES ON CLIMATE JUSTICE, STEPHEN M. GARDINER AND ARTHUR R. OBST

Muhammed Köse

Editörden,

Politik Psikoloji Dergisi, 4. yılının ilk sayısı ile yayın hayatına mütevazı bir tavır ve etik kurallara uygun bir şekilde devam etmektedir. Politik Psikoloji Dergisi'nin bu sayı ve izleyen dönemde editörlük görevi bana devredildi. Bu süre zarfında yılda iki kez yayımlanan dergi, hem ulusal arenada bilinirlik hem de ulusal ve uluslararası indekslerde taranma konusunda önemli mesafeler kat etti. Dergimizi akademik yayın hayatına kazandıran, kısa sürede bilinir bir kimlik kazandıran editörümüz Prof. Dr. Alim Yılmaz başta olmak üzere Dr. Yasemin Abayhan, Dr. İkram Bağcı, Dr. Mesut Malik Yavuz, Dr. Didem Geylani ve Dr. Hülya Kevser Yurdakul gibi bu alanda belli bir birikimi ve önemli çalışmaları olan diğer arkadaşlara şükranlarımı sunuyorum. Dergiyi bugünkü konuma getiren meslektaşlarıma bundan sonra gösterecekleri çaba ve destekten dolayı da şimdiden teşekkür ederim. Derginin kuruluşundan beri yaptıkları özverili katkıları için tüm editörlere, yayın ve danışma kuruluna, bağımsız hakemlere ve en nihayetinde katkı sağlayan değerli yazarlara teşekkürü bir borç biliyorum. Dergimiz yayın hayatına mevcudu koruyarak ve daha da geliştirerek devam etmekte kararlıdır.

Politik Psikoloji Dergisi yeni ve genişlemekte olan politik psikoloji alanında önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Türkiye'de son yıllarda bu alanda çalışan akademisyenlerin, lisansüstü çalışmaların, kongre ve çalıştayların sayısının hızla artması memnuniyet verici seviyededir. Bu artış, siyasal yaşamda ve düşüncede hakikat savunuculuğunun yaygınlığı oranında olanları anlamaya ve yorumlamaya dönük çabaların yetersiz olduğu bir ortamda ümit verici bir gelişmedir. Politik Psikoloji bilimsel bir disiplin olmasının ötesinde politik, ekonomik, sosyal ve iktisadi yaşamda karşılaştığımız sorunların anlaşılmasında ve çözümünde yeni yollar ve farklı bakış açıları kazandıracak ilmi ve edebi bir gayret ve mücadele biçimidir.

On yıldan fazla bir süre önce lisans düzeyinde politik psikoloji dersleri vermeye başladığımda öğrencilerime dersin nihai gayesinin; önyargılar, ayrımcılık, şiddet ve daha pek çok anti sosyal davranışın nedenlerini anlamak ve onlarla mücadele edecek kavramsal ve kuramsal temelleri öğrenmek ve öğretmek olduğunu belirtmiştim. Bu süre zarfında maalesef bu problemlerin ortadan kalkmadığı ve ivmesinde de bir yavaşlama emaresinin olmadığı görülmektedir. Ayrımcılıkla daha da önemlisi anlayışsızlıkla mücadelede herkese büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Elbette günümüzde sosyal politikalar alanında Türkiye'de ve pek çok ülkede ayrımcılık ve şiddetle mücadelede önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bununla birlikte dünyamızda ve yaşadığımız coğrafyada artan siyasi ve ekonomik krizler, iklim krizi ve diğer doğal afetler, savaş ve göç olguları etnik ve diğer kimlik temelli çatışmalarla iç içe geçerek

karmaşık problem kümeleri oluşturmaya devam etmektedir. Politik Psikoloji Dergisi bu sayısında şiddet, siyasi partilerin muhalefete karşı tutumları, iklimsel ve sosyal adalet ve egemenlik üzerine yazılarla bu problemlerin anlaşılmasına katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Hayrettin ÖZLER

ŞİDDETLİ ÇATIŞMALARINI ANLAMAK: ŞİDDETLİ ÇATIŞMALAR NEDEN VE NASIL MEYDANA GELİRLER? İLİŞKİSEL BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ

İdil Tunçer Kılavuz¹

Öz: Bu makale şiddetli çatışma hakkında bir çalışmadır. Amacı, şiddetli çatışmaların neden olduğunu ve onu ortaya çıkaran faktörlerin neler olduğunu anlamaya çalışmaktır. Şiddetli çatışmaların nedenlerini araştırmak için, önce, şiddetli çatışmaları açıklamaya çalışan yaklaşımlar tartışılmıştır. Primordial yaklaşım, grup rekabeti, ayrımcılık ve baskı teorileri, devlet kapasitesine vurgu yapan yaklaşımlar, kurumların rolü, ekonomik faktörler, şiddetli çatışmaların meydana gelmesini destekleyen fırsatlar ve koşullar, iç çatışmaları açıklamak için uluslararası ilişkiler teorilerinden yararlanan yaklaşımlar tartışıldıktan sonra, silahlı çatışmalarda algıların önemi, sıradan insanların neden elitleri takip ettiklerini açıklamaya çalışan psikolojik ve diğer açıklamalar analiz edilecektir. Makalenin geri kalan kısmında ise şiddetli çatışmaları anlamak için yapısal ve fail temelli açıklamaları birleştirecek ilişkisel ve etkileşimli bir yaklaşım önerisinde bulunulacaktır. Bu makalede, şiddetli çatışmaların nedenlerini anlayabilmek için yapısal faktörler ile olaylar, süreçler ve aktörler gibi mikro faktörler arasındaki etkileşimlerin incelenmesi gerektiği, sonucu etkileyenin bu

---

¹ Doçent Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, idal.kilavuz@medeniyet.edu.tr, ORCID: orcid.org/000-0002-9226-0584.
Doi: 10.5281/zenodo.13207626

Geliş Tarihi: 02 Şubat 2024
Received: 02 February 2024

Kabul Tarihi: 10 Mayıs 2024
Accepted: 10 May 2024

Bu makaleye atıf için/ To cite this article: Tunçer Kılavuz, İ. (2024). Şiddetli çatışmaları anlamak: Şiddetli çatışmalar neden ve nasıl meydana gelirler? İlişkisel bir yaklaşım önerisi. *Politik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 6-25.

faktörlerin ayrı ayrı etkileri değil, aralarındaki etkileşim olduğu, bu nedenle açıklamalarımızda her üç değişkene de bakmamız gerektiği savunulmaktadır. Bu çalışma, ayrıca, ilişki ağlarının şiddetli çatışmalardaki önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: şiddetli çatışma, şiddetli çatışma teorileri, yapısalcı yaklaşım, faillik, ağlar, ilişkisel yaklaşım

***UNDERSTANDING VIOLENT CONFLICT: WHY AND HOW DO
VIOLENT CONFLICTS OCCUR? A PROPOSAL FOR A RELATIONAL
APPROACH***

Abstract: *This article is a study of violent conflict. Its aim is to try to understand why violent conflict occurs and what the factors that give rise to it are. To investigate the causes of violent conflicts, first, approaches that attempt to explain violent conflicts are discussed. After discussing the primordial approach, theories of group competition, discrimination and repression, approaches that emphasize state capacity, the role of institutions, economic factors, opportunities and conditions favoring violent conflicts, approaches that use international relations theories to explain internal violent conflicts; the importance of perceptions in violent conflicts and psychological and other explanations that attempt to explain why ordinary people follow elites will be analyzed. The remainder of the article will propose a relational and interactive approach that will combine structural and agency-based explanations to understand violent conflicts. This article argues that in order to understand the causes of violent conflicts, the interactions between structural factors and micro factors such as events, processes and actors should be examined, and that it is not the individual effects of these factors that influence the outcome, but the interaction between them, so we should look at all three variables in our explanations. This study also highlights the importance of networks in violent conflict.*

Keywords: *violent conflict, violent conflict theories, structuralist approach, agency, networks, relational approach*

GİRİŞ

Şiddetli çatışmalara ilişkin geniş literatür, şiddetli çatışmaların nedenleri olarak çeşitli faktörleri öne sürmektedir. Primordialist (ilkçi) yaklaşımla gerçekleştirilen çalışmalar kimlik gruplarını köklü ve çok eski kültürel farklılıklara sahip olarak tanımlar. Şiddetli çatışmaları kimlik farklılıklarına ve bu grupların karakteristik olarak birbirlerine karşı besledikleri hoşnutsuzluk duygularına bağlamaktadırlar (Van Evera, 1995; Smith, 1986; Isaacs, 1975).

Başka bir yaklaşım, siyasi dışlanma, baskı ve ekonomik eşitsizlikle ilgili şikâyetleri vurgular (Gurr, 1993, 2000; Gurr ve Harff, 1994). Başka akademisyenlerse zayıf bir devlet bağlamını nedensel bir faktör olarak vurgularlar: Eğer bir devlet zayıfsa, o ülkede şiddet içeren çatışma olasılığı yüksek olacaktır (Woodward, 1995; Rubin, 1995).

Bazı akademisyenler ise kurumların rolünü vurgularlar. Ülkede demokratik kurumların varlığı veya yokluğu; gruplar arasında güç paylaşımı; dil konusundaki yasalar; azınlık haklarının korunması; ve federalizm, vb. kurumlara odaklanırlar. Bu akademisyenler bu sayılan kurumların varlığını düşük çatışma olasılığıyla ilişkilendirmişlerdir (Horowitz, 1985; Gurr, 2000; Lijphart, 1977). Bazı şiddet teorileri ise şiddetin oluşmasında elitlerin rolünü vurgular, elitlerin iktidarı kazanmak, sürdürmek veya iktidarlarını güçlendirmek amacıyla kendi maddi ve siyasi çıkarları için şiddeti yaratma ve kışkırtmadaki rolünü vurgularlar (Gagnon, 1994-95; Brass, 1997). Ayrıca şiddetli çatışmaları açıklamak için niceliksel yönteme dayalı çok faktörlü analiz yöntemini kullanan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalar, yağmalanabilir kaynaklar, dağlık arazi ve siyasi istikrarsızlık gibi faktörlere işaret etmektedirler (Collier ve Hoeffler, 2001; Fearon ve Laitin, 2003).

I. PRIMORDİAL YAKLAŞIM

Literatürde şiddetli çatışmayı açıklamayı amaçlayan teorilerden biri primordial yaklaşımdır. Şiddet içeren çatışmaları açıklamaya çalışan primordialist açıklamalar, kimliğin sabit ve değiştirilemez, doğumda edinilen ve sonrasında değişmez olduğu anlayışından yola çıkarlar. Çalışmalarında bu yaklaşımı kullanan akademisyenler kimlik gruplarını insicamlı, üniter aktörler olarak görürler. Her kimlik grubunun farklı, köklü ve çok eski kültürel özelliklere sahip olduğunu vurgularlar. Bu yaklaşıma göre, kimlik grupları karakteristik olarak diğer kimlik gruplarına karşı hoşnutsuzluk ve kızgınlık duygularına sahiptirler. Çatışmayı ve ardından şiddeti getiren şey bu kimlik farklılıkları ve hoşnutsuzluk duygularıdır. Yani etnik, kültürel ve dinsel kimliklerin gücü ve

yoğunluğu farklı grupların birbirleriyle çatışmasına neden olmaktadır. Bazı primordial açıklamalar “kadim düşmanlıkları” ve geçmişte gruplar arasındaki şiddet içeren olayların anılarını vurgularlar. Geçmişte yaşanan bu olaylar gruplar arasında nefrete yol açmakta ve günümüzde bu gruplar arasında şiddetin önlenmesini zorlaştırmaktadır. (Bu tür açıklamaların örnekleri için bkz.: Isaacs, 1975; Van Evera, 1995; Ignatieff, 1993; Kaplan, 1993; Huntington, 1996.)

Primordial yaklaşımın vardığı bir sonuç, bu yaklaşıma göre şiddete bizzat kimlik farklılıkları neden olduğu için, etnik, dini ve diğer kimlikler açısından daha homojen olan bir ülkenin şiddetli çatışma yaşama ihtimalinin daha az olacağıdır. Bir başka sonuç ise, geçmişte kimlik grupları arasında şiddet içeren bir çatışma yaşanmışsa, bu gruplar arasında günümüzde de şiddetli çatışma riskinin daha yüksek olacağıdır. (Bu hipotezlerin bir özeti için bkz.: Van Evera, 1994: 5-39.)

Primordial yaklaşıma ilişkin bir sorun, bu şiddetin neden bazen etnik kökene, bazen de dini aidiyet veya bölgesel vb. kimliklere dayanarak ortaya çıktığını açıklayamamasıdır. Bu teoriyi savunanlar tek bir kimliğin daha önemli olduğunu ve şiddeti üreten unsurun bu kimliğin gücü olduğunu varsayarlar.

Şiddetin açıklanmasında kullanılan primodial yaklaşımlar, şiddetin neden zamana ve coğrafyaya göre değiştiğine dair çok az fikir verirler (bu yaklaşımın eleştirisi için bkz: Treisman, 1997). Etnik, kültürel, dilsel ve dini kimliklerin yoğunluğu şiddetli çatışmalara neden oluyorsa, neden bazı yerlerde şiddet varken diğerlerinde yoktur? Ve neden farklı gruplar bazen kavga ederken diğer zamanlarda barışçıl ilişkiler içinde olurlar? Primordial yaklaşım bunu açıklamakta başarılı olamamıştır.

II.GRUP REKABETİ TEORİSİ

Diğer bir yaklaşım ise gruplar arasında çatışma ve şiddete yol açan faktörler olarak modernleşme ve sanayileşmenin rolünü vurgulamaktadır. Bu yaklaşımla çalışan araştırmacılar, şiddetin ortaya çıkmasında modernleşmenin yol açtığı ekonomik ve toplumsal süreçlerin rolünü vurgulamaktadırlar (Gellner, 1983; Connor, 1973). Çatışma ve şiddete neden olan temel faktörün kimlik grupları arasındaki rekabet olduğunu vurgularlar. “Grup rekabeti teorisi” olarak adlandırılabilir bu yaklaşım, etnik ve ırksal ayrımcılığı ve gruplar arasındaki ekonomik ve siyasal rekabeti vurgulamaktadır. Bu yaklaşımı savunan bilim insanları, modernleşmenin işgücü piyasaları için ve diğer ekonomik ve siyasal rekabeti artırmadaki etkilerini vurgularlar. Şiddete neden olan şeyin farklı kimlik grupları arasındaki farklı ekonomik gelişme düzeyleri ve kariyer

fırsatları olduğunu ileri sürerler. Bu yaklaşıma göre, eğer bir grup diğer grubun iş, eğitim fırsatları ve devlette pozisyon sahibi olma gibi maddi kaynaklara erişimini engellerse, aralarındaki şiddet potansiyeli artar (Olzak ve Nagel, 1986; Bates, 1983). Siyasi ve ekonomik rekabetin bu gruplar arasında etnik çatışmaya neden olduğunu ileri sürerler. Grup rekabeti teorileri ile primordialist teoriler arasındaki fark, grup rekabeti teorilerinin kimlikleri sabit ve değişmez olarak tasavvur etmemesidir. Daha ziyade kimliklerin modernleşmenin getirdiği siyasal ve ekonomik süreçlerin bir sonucu olduğunu öne sürmektedirler.

III. AYRIMCILIK VE BASKI TEORİLERİ

Şiddetli çatışmaları açıklamaya çalışan bir diğer yaklaşımı ise “ayrımçılık ve baskı teorileri” olarak sınıflandırabiliriz. Bu teori, şiddetli çatışmaların ortaya çıkmasında maddi eşitsizlikleri ve etnik, dini ve bölgesel bölünmeler doğrultusunda ortaya çıkan ekonomik ve siyasal ayrımcılığı vurgulamaktadır. Bu teorinin en önde gelen savunucusu Robert Gurr'dur (Gurr, 2000, 1993; Gurr ve Harff, 1994). Gurr'un çalışmaları kimlik gruplarının ekonomik ve siyasi haklarına ilişkin mağduriyetlerini vurgular. Gurr, ekonomik hakları iş, toprak ve diğer kaynaklar, yoksulluk, düşük gelir, yüksek doğum oranları, yüksek bebek ölüm oranları ve kötü sağlık hizmetleri açısından değerlendirir. Siyasal haklar ise, bu grubun siyasete katılımını ve bu grubun üyelerinin siyasi makamlara erişimini kısıtlayan politikaların bulunup bulunmadığını ifade eder. Bu yaklaşıma göre, siyasi ve ekonomik farklılıklar ve ayrımcı muameleden kaynaklanan grup dezavantajları, hak taleplerine, protestolara, siyasal hareketlere ve şiddete yol açabilir. Siyasi ve ekonomik haklara sınırlı erişimden duyulan kızgınlık, ayrılıkçı taleplere ve isyanlara neden olan bir faktör olarak görülür. Bu teorinin bir sonucu, bir grubun maruz kaldığı ayrımcılık derecesi ne kadar yüksekse, ayrımcılığın kaynaklarına karşı eylem için örgütlenme ihtimalinin de o kadar yüksek olacağıdır. Bu nedenle, bu yaklaşıma göre, farklı etnik gruplar içeren toplumlarda gruplar arasındaki eşitsizlikler ne kadar büyük olursa, etnik kimlikler de o kadar belirgin olur ve açık çatışma olasılığı da o kadar artar. Gurr'a göre baskı yapılmasının kimliklere dayalı çatışmaları yoğunlaştırma olasılığı da daha yüksektir. Bir toplumsal grubun baskıcı yöntemlerle kontrolü, siyasi eylem için önemli ölçüde teşvik edicidir.

Bu teori, şiddetli çatışmaların açıklanmasında, aynı zamanda, grup üyelerinin grubun kendisine karşı hissettiği bağlılığı da vurgular. Bir kişi kendisini ayrımcılığa uğrayan bir grupla özdeşleştiriyorsa, bu ayrımcılığa karşı harekete geçme olasılığı daha yüksektir. Grup kimliğinin gücü Gurr'un teorisinde önemli bir değişkendir. Gurr, bu gücü bir gruptaki ortak özelliklerin sayısı ile ölçer.

"Bir grupta ortak özelliklerin sayısı ne kadar fazla olursa, grup kimliği de o kadar güçlü olur" der. Paylaşılan din, kültür, dil, tarih ve coğrafya, grup kimliğini güçlendirir. Ayrımcılık ve baskı teorilerinin yanı sıra grup rekabeti teorilerinde de bir toplum ne kadar heterojense, yani ne kadar fazla farklı etnik grup barındırıyorsa şiddetli çatışma olasılığının da o kadar yüksek olduğu varsayılmaktadır.

Aynen primordial yaklaşımlar gibi ne grup rekabeti teorileri ne de ayrımcılık ve baskı teorileri etnik gruplar arası şiddetin yeri ve zamanına ilişkin çok fazla fikir vermez. Bu yaklaşımlar şiddet içermeyen ve şiddet içeren çatışmalar arasında ayırım yapmamakta, ancak farklı kimliklerin taşıyıcıları arasındaki gerilimlerin, çatışma yoğunlaştıkça kolaylıkla şiddete dönüşeceğini varsaymaktadırlar.

IV. DEVLET KAPASİTESİ

Başka bir teori ise şiddetli çatışmaları bir ülkedeki devlet kapasitesinin derecesine göre açıklamaktadır. Devlet kapasitesi, bir devletin, devletlerin temel işlevlerini yerine getirebilme derecesini gösterir. Bu argümanlara göre zayıf bir devlette şiddetli çatışma olasılığı yüksektir. Max Weber, meşhur tanımında devleti, kendi yetki alanı dahilindeki topraklarda meydana gelen tüm eylemler üzerinde bağlayıcı yetki iddiasında bulunan idari ve hukuki bir düzen olarak tanımlamaktadır. Bu topraklarda güç kullanımına izin verme veya güç kullanılmasını yetkilendirme devletin tekelindedir (Weber, 1964: 156). Weber'in ve Charles Tilly'nin devlet tanımları, devletin belirli bir bölgedeki nüfus üzerinde kontrolünü sürdürmedeki rolünü vurgulamaktadır. Kendi topraklarında meşru güç kullanma tekelini, vergilerin toplanması, adaletin yönetimi ve kamu hizmetlerinin sağlanması gibi unsurlar devletin kapasitesini tanımlar (Tilly, 1975). Migdal da devletin gücünü benzer doğrultudaki kapasitelerle tanımlar. Migdal'a göre güçlü devlet, toplumda ilişkileri düzenleyebilen, kaynak elde edebilen ve bunları kararlı bir şekilde kullanabilen devlettir (Migdal, 1988: 4). Zayıf bir devletin özellikleri ise, devletin zor kullanma gücünün çöküşü ve "güçlü adamların" yükselişidir. Güçlü bir devlet, yönettiğini iddia ettiği kişilerin itaatini kazanabilmelidir (Migdal, 1997). Devletin gücünü ölçmenin bir diğer yolu da bu devletin yetkisi altında yaşayan insanların zihinlerindeki devlet "fikri" ve bunu meşru olarak algılayıp algılamadıklarıdır (Buzan 1991). Devlet ile toplum arasındaki ilişki (bu topraklarda yaşayanların devletin otoritesine tabi olmayı kabul edip etmedikleri veya devleti kendileriyle ilgili kararlar alma yetkisine sahip meşru bir yapı olarak görüp görmedikleri ve bunun halk nezdinde ne kadar kabul edilebilir

veya meşru olduğu) devlet kapasitesi tanımında vurgulanmaktadır. (Linz ve Stephan, 1996).

Şiddetli çatışmaların oluşmasında devlet kapasitesinin ve devletlerin zayıflığının rolü, Afrika devletleri üzerine olan literatürde geniş çapta çalışılmıştır. Bu literatürde, Afrika'daki ülkelerde ortaya çıkan şiddetli çatışmaların, yapay sınırlar, yarı-devletlerin varlığı, düşük insan sermayesi, az gelişmiş ekonomiler ve devletçi bir siyasal ve ekonomik kalkınma modeli uygulanması gibi devlet kapasitesine ilişkin sorunların varlığından kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Bağımsızlıktan sonra iktidarın hızlı ve plansız bir şekilde el değiştirmesi ve sanayi kapasitesi az olan, tarım ürünlerine ve hammaddelere dayalı bir ekonomi, zayıf devletlerin ortak özellikleri olarak belirtilmiştir (Holloway ve Stedman, 2002).

V. KURUMLAR

Bir grubun maruz kaldığı ayrımcılık düzeyini ölçmek zor olsa da akademisyenler genellikle demokratik kurumların varlığının ve devletin örgütlenme özgürlüğü ve ifade özgürlüğü gibi haklara riayet etmesinin daha az ayrımcılık ve baskıyla ilişkili olduğunu varsaymışlardır. Bir grubun, dili ve dini de dahil olmak üzere kimliğine karşı ayrımcılık yapan devlet politikaları, devam eden hoşnutsuzluklar yaratır (Fearon ve Laitin, 2003). Pek çok yaklaşım şiddetli çatışmanın ayrımcılık, eşitsizlikler ve meşruiyeti olmayan devletlerin bir sonucu olduğunu söylediği için, akademisyenler demokratik kurumların, etnik gruplar arasında güç paylaşımının, dile ilişkin yasaların, azınlıkların siyasi kurumlara dahil edilmesinin, ekonomik, siyasi ve kültürel ayrımcılığın sona ermesinin, azınlık haklarının korunmasının, yerel ve bölgesel özyönetimin, federalizm ve nispi temsilin şiddet olasılığını azaltacağını söylerler (Horowitz, 1985; Gurr, 2000; Lijphart, 1977).

VI. EKONOMİK GÖSTERGELER

Şiddetli çatışma literatüründe çatışma ve şiddetin ortaya çıkışını açıklamak için kullanılan faktörlerden biri de bir ülkedeki ekonomik koşullardır. Pek çok akademisyen ekonomik durumu şiddetli çatışma olasılığıyla ilişkilendirmiştir. Yiyecek, yakıt ve barınma eksikliği, işsizlik; yoksulluk ve kişi başına düşen GSYH'nın düşük olması şiddetli çatışma ihtimalini artıran unsurlar olarak vurgulanmıştır (Rubin, 1993; Foroughhi, 2002; Tadjbakhsh, 1993; Rubin, 1994; Jawad ve Tadjbakhsh, 1995; Roy, 1997). İç savaşlarla ilgili bazı araştırmalar, yoksulluğun bir hoşnutsuzluk kaynağı olduğunu vurgularlar ve aslında iç

savaşlar da çoğunlukla yoksul ülkelerde yaşanmaktadır, ancak pek çok yoksul ülkede de bu türden şiddetli çatışmalar görülmez.

Ekonomik gerileme, işsizlik, milli refah ve yaşam standardında düşüş gibi toplumsal gerilim ve şiddet içeren çatışmaların artmasıyla ilişkilendirilen faktörler birçok ülkede mevcuttur. Ancak pek çok yoksul ülkede şiddetin görülmemesi, ekonomik durumun tek başına şiddetli çatışmaların yaşanması için yeterli bir açıklama olmadığını göstermektedir. Ekonomik durum sosyal gerilimler yaratabilir ancak biriken sosyal gerilimler, bu ekonomik teorilerin öngördüğü gibi doğrudan şiddete yol açmazlar.

VII. ŞİDDETLİ ÇATIŞMALARIN MEYDANA GELMESİNİ DESTEKLEYEN FIRSATLAR VE KOŞULLAR

Karşılaştırmalı siyaset literatüründe diğer bazı yazarlar, şiddetli çatışmaları açıklamak için nicel yöntemleri temel alan çok faktörlü analizlerden yararlanmaktadırlar (Collier ve Hoeffler, 2001; Fearon ve Laitin, 2003). Bu çalışmalar, şiddetli çatışmaların ortaya çıkmasında yağmalanabilir kaynaklar, dağlık arazi ve siyasi istikrarsızlık gibi faktörlere işaret ederler. Collier ve Hoeffler'e (2001) göre şiddetli çatışma yaşanmasına yol açabilecek güçlü bir risk faktörü, birincil emtia ihracatına, özellikle de yağmalanması kolay altın, elmas ve petrol gibi doğal kaynaklara bağımlı olan bir ekonominin varlığıdır. Collier ve Hoeffler ayrıca nüfusları büyük ve dağınık yerleşime sahip ülkelerde iç savaşın daha olası olduğunu ve dağlık veya ormanlık arazilerin varlığının isyan olasılığına katkıda bulunduğunu savunurlar. Öte yandan, özellikle erkek nüfus arasında ortaöğretime kayıt oranının düşük olması da şiddetli çatışma ihtimalini artıran bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Başka bir çalışmada, Fearon ve Laitin (2003) çok faktörlü bir yaklaşım ortaya koyarak şiddetli çatışmaların nedeni olarak yoksulluk, siyasi istikrarsızlık, engebeli arazi ve büyük nüfus kombinasyonunu gösteriyorlar. Mali, örgütsel ve siyasi açıdan zayıf merkezi hükümetlerin, zayıf yerel polis teşkilatı veya beceriksiz ve yozlaşmış isyan karşıtı uygulamalar nedeniyle isyanı daha uygulanabilir ve çekici hale getirdiğini iddia ediyorlar. Fearon ve Laitin kişi başına düşen gelirin düşüklüğünü, polisin ve isyan karşıtı güçlerin zayıflığıyla ilişkilendiriyor. İsyen ve iç savaşın daha çok engebeli arazilerde, yolların yetersiz olduğu yerlerde ve devlet güç merkezlerinden uzakta gerçekleştiğini söylüyorlar. Ayrıca ekonomik alternatifler kötü olduğunda genç erkekleri gerilla olarak "işe almanın" daha kolay olduğunu savunuyorlar. Öte yandan, her iki çalışma da şiddetli çatışmaların, nüfusun etnik olarak homojen olmamasından

veya ayrımcılık ve baskıdan kaynaklanan mağduriyetlerden dolayı ortaya çıktığı yönündeki iddiaları reddetmektedir.

VIII. ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİNDEN YARARLANAN YAKLAŞIMLAR

Bazı çalışmalar uluslararası ilişkiler alanındaki savaş teorilerini ülke içi şiddetli çatışmaları açıklamak için kullanıyor, bu teorileri ülke içi çatışmalara uyguluyorlar. Bu tür çalışmalar, şiddeti ortaya çıkaran koşullar ve süreçlerin hem iç çatışmalarda hem de uluslararası çatışmalarda benzer olabilmesi nedeniyle, ülke içindeki çatışmaların incelenmesinde uluslararası ilişkiler savaş teorilerinden yararlanılabileceğini ileri sürmektedirler (Lake, 2003; Powell, 2004; Werner vd., 2003).

Bazı çalışmalar, şiddetli çatışmaları açıklamak için devletlerarası savaşa ilişkin uluslararası ilişkiler teorilerindeki “anarşi” ve “güvenlik ikilemi” kavramlarını kullanmaktadırlar. Buna göre, iç çatışmalarda yoğun bir güvenlik ikilemi yaratabilecek faktörler şunlardır: Rejimin çöküşü ve bunun sonucunda ortaya çıkan güvenlik kaygıları. Bu durumda güvenliğin en önemli unsuru olan iktidar için bir rekabet ortaya çıkacaktır. Anarşi koşulları altında bir “güvenlik ikilemi”nin varlığı ülke içi çatışmalarda şu şekilde gelişir: bu koşullar altında gruplar birbirlerinin mobilizasyonunu tehdit edici olarak görecektir. Bir grubun güvenliğini artırmaya yönelik saldırgan olmayan hamleler bile diğerleri tarafından tehdit edici olarak algılanır. Bu durum, sonunda grubun kendi güvenliğini azaltacak karşı hamleleri tetikler. Algılanan bu tehditler, önleyici saldırı veya karşı mobilizasyon için teşvik edici olabilir ve bu da diğer grup tarafından tehdit olarak algılanarak şiddete yol açabilecek bir mobilizasyon sarmalı yaratabilir. Posen, Yugoslavya örneğinde bu açıklamayı getirmiştir. Açıklamasında, Yugoslavya’da çöken merkezi devletin yarattığı fırsatlardan yararlanmak için etnik grupların mobilize edilmesini vurgular. Merkezi devletin çöküşü bölgeler tarafından bir “fırsat penceresi” olarak görülmüş ve bu bölgeler bağımsızlık için baskı yapmaya başlamışlardır. Başarılı olduklarında o bölgedeki azınlıklar da kendi güvenliklerinden endişe etmeye başladılar. Her grup diğer grupların milliyetçi mobilizasyonunu kendisine yönelik bir tehdit olarak değerlendirmiş ve bu durum sonuçta önleyici saldırıya yol açmış ve taraflar bir mobilizasyon sarmalı içine girmişlerdir (Posen, 1993).

Başka çalışmalar ise uluslararası savaşları açıklamak için kullanılan uluslararası ilişkilerdeki pazarlık teorisinin (Fearon, 1995; Powell, 1999; Filson ve Werner, 2002; Lake, 2003), ülke içi çatışmaları ve nedenlerini anlamak için iç çatışmalara uygulanabileceğini ileri sürerler. Uluslararası ilişkilerdeki pazarlık

teorisinde savaşın ortaya çıkması, bir pazarlık başarısızlığı olarak kavramsallaştırılmaktadır. Fearon'a göre, savaşın rasyonel bir açıklaması, liderleri savaşın maliyetlerinden ve risklerinden kaçınacak ön (savaş öncesi) pazarlıklara varmaktan neyin alıkoyduğunu açıklayabilmelidir. Savaş maliyetli ve risklidir, “bu nedenle rasyonel devletler, herkesin savaşın kumarına tercih edeceği, müzakere edilmiş çözümler bulmak için teşviklere sahip olmalıdır” (Fearon, 1995: 380).

Uluslararası ilişkilerdeki klasik güç dengesi teorileri, iki kutuplu sistemlerin istikrarlı olduğunu ve güç dengesizliklerinin savaş olasılığına yol açtığını savunurlar (Claude, 1962; Wright, 1965; Waltz, 1979). Öte yandan üstünlük (*preponderance*) ekolü, savaşa yol açan şeyin dengesizlikten ziyade güçler dengesi olduğunu savunur (Blainey, 1988; Organski, 1958; Wagner, 1994). Son zamanlarda yapılan bazı araştırmalar, savaşın her iki durumda da ortaya çıkabileceğini öne sürmektedir (Powell, 1999; Bueno de Mesquita ve Lalman, 1992), en önemli faktör ise güç dağılımı ile faydaların dağılımı arasındaki eşitsizliktir. Bu eşitsizlik ne kadar büyük olursa, savaş olasılığı da o kadar büyük olur (Powell, 1999). Bu yaklaşıma göre, devletler, karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüme ulaşılan kadar tekliflerde ve karşı tekliflerde bulunarak statükoyu revize etmek için pazarlık yaparlar. Eğer böyle bir anlaşmaya varılamazsa, bir devlet güç kullanarak yeni bir düzen kurmaya çalışır. Benzer şekilde Filson ve Werner'in modelinde savaşlar, saldıranın, savunanın askeri yeteneğini hafife alması ve dolayısıyla savunanın taviz verme istekliliğini abartması ve onun kabul etmeyi reddettiği taleplerde bulunmasıyla başlar.

“A (Saldıran) her zaman bir çeşit savunmacının kabul edeceği bir teklifte bulunur. Bu modelde savaşlar, A'nın savunanın zayıf bir tipoloji olduğuna dair kumar oynaması ve yalnızca daha zayıf bir savunmacının kabul edeceği bir teklifte bulunmasıyla başlar ve devam eder. Eğer savunmacı güçlü bir tür ise, o zaman reddeder ve taraflar savaşır. ... D (Savunan) herhangi bir taviz vermek istemediği için değil, A'nın talep ettiği kadar büyük bir taviz vermek istemediği için savaşır. D savaşır çünkü riskli savaş sonucunu A'nın aşırı talebine tercih eder. Savaş, A'nın daha iyi bir çözüme ulaşmak için savaşa riskine katlanma isteğinin ve D'nin savaşarak daha önce önerilenden daha iyi bir çözümü hak ettiğini gösterebileceği beklentisinin bir ürünüdür. Bu nedenle, bir savaşın rasyonel olması için her iki tarafın da zaferi öngörmesi gerektiği sonucuna varmak fazlasıyla basit olur. D savaşı kaybedeceğini tahmin edebilir ama yine de A'ya, A'nın başlangıçta talep ettiği

kadar taviz vermesine gerek olmadığını göstermek için savaşıma istekli olabilir.” (Filson ve Werner, 2002: 826)

Ben de Tacikistan iç savaşı üzerine olan çalışmamda, Tacikistan'daki iç savaşta da benzer dinamiklerin mevcut olduğunu savundum (Tunçer-Kılavuz, 2014). Çalışmam, ön pazarlıkların her zaman mümkün olması nedeniyle savaşın pazarlık başarısızlıklarından kaynaklandığını vurgulamaktadır (Fearon, 1995).

IX. GÜÇ KONUSUNDAKİ ALGILARIN ÖNEMİ

Pazarlık teorileriyle tutarlı bir şekilde, güç dağılımı ile faydaların dağılımı arasındaki eşitsizlik, şiddetli çatışmaların patlak vermesinde de önemli bir faktördür. Ancak, karşı tarafın gücünü değerlendirmek çoğu zaman zordur ve her zaman yanlış algılama olasılığı vardır. Gerçek güç dengeleri bilinmemektedir. Aktörler, rakiplerinin gücüyle kıyaslandığında kendi güçlerine ilişkin algılarına dayanarak silaha sarılmaya ya da sarılmamaya karar verirler. Savaşıma ya da müzakere etme, uzlaşma ya da uzlaşmama kararı bu tür değerlendirmelerden kaynaklanır. Elitler güç dağılımını kendi güç dengesi algılarına göre değerlendirirler. Şiddete başvurma kararı, düşmanın ne kadar zayıf ve savunmasız olarak algılandığına ve şiddet içeren bir strateji için hangi araçların ve kaynakların mevcut olduğuna göre belirlenir (Beissinger, 1998).

X. SIRADAN İNSANLAR NEDEN ELİTLERİ TAKİP EDER?

Peki, silahlı çatışmalarda sıradan insanlar neden elitleri takip ederler? Literatürde bu konuda bazı açıklamalar mevcuttur: Bir açıklama psikolojik önyargıları vurgular. Buna göre etnik grupların üyeleri, kendi liderlerinin çatışma yaratmadaki rolünü göz ardı eder veya görmezden gelirler, bu nedenle de “Diğerini” suçlarlar (Tajfel, 1978). İkinci açıklama, asimetric enformasyon açıklamasıdır. Buna göre, liderler insanların görüşlerini manipüle edebilirler. İnsanlar bir şiddetli çatışma durumunda hangi tarafı suçlayacağını bilmese bile, olayı gözlemledikten sonra karşı grubun veya liderlerinin gerçekten tehlikeli olduğu inancına kapılabilirler. Eğer bir etnik grup, diğer grubun saldırgan niyetlere sahip olması durumunda olabileceklerden korkuyorsa, bu onların savunma amaçlı bir hamle olarak liderleri desteklemeleri için yeterli olabilir (Weingast ve de Figueirredo, 1999). Üçüncü bir açıklama ise aslında insanların liderleri takip etmediklerini söyler. Buna göre insanlar etnik çatışma ortamında kendi gündemlerini takip ederler. Bazı kişiler ve gruplar çatışma ortamından yararlanarak, etnik kimlik bayrağı altında, hırsızlık, kaçakçılık, gasp, yağma, şiddet, tecavüz vb. eylemler içine girerler. Bu “haydut” gruplar olayları başlatır, daha sonra geniş halk onları takip etmeye zorlanır. Bu gruplar daha düşmanca

grup kimliklerinin inşasını da sağlarlar, diğer gruplardan korkmayı ve bu grubun üyelerini tehlikeli tehditler olarak görmeyi rasyonel hale getirirler (Brass, 1997).

XI. YAPISAL FAKTÖRLER Mİ, FAİLLİK Mİ?

Şiddetli çatışmalara ilişkin literatür genellikle yapısal veya fail temelli faktörleri vurgular. Yapısal çalışmalar şiddet içeren çatışmanın nedenleri olarak kurumların rolü, devlet politikaları ve ekonomik göstergeler gibi makro düzeydeki faktörleri vurgulamaktadır. Fail temelli yaklaşımlar, bu tür çatışmaların ortaya çıkmasında nedensel rol oynayanların bireyler olduğunu ileri sürerler. İktidarın ele geçirilmesinde, sürdürülmesinde ve güçlendirilmesinde bireylerin ve özellikle elitlerin çıkarlarının rolünü vurgularlar. Bu yaklaşıma göre, elitler iktidarlarını güçlendirmek ve kendilerine verilen siyasi desteği artırmak için şiddeti kışkırtırlar. Elitler, siyasi destek oluşturmak, iktidarı ele geçirmek veya elinde tutmak amacıyla şiddeti kışkırtmaktadırlar (Prunier, 1995, Kepferer, 1988, Gagnon, 1994-1995). Yapısal yaklaşımlar aktörlerin davranışlarının, kararlarının veya fikirlerinin nedensel rolünü göz ardı ederken, fail temelli yaklaşımlar ise yapısal faktörlerin rolünü ihmal etmektedir.

Bu nedenle, yapısal veya aktörlerle ilgili faktörleri vurgulayan yaklaşımların aksine, şiddetli çatışmaların incelenmesine yönelik etkileşimli ve ilişkisel bir yaklaşım daha açıklayıcı olacaktır. Bu yaklaşım yapı, süreçler ve aktörler arasındaki etkileşimleri ve bunların ilişkilerini vurgular. Açıklayıcı modeller olarak ne yapısal ne de fail temelli yaklaşımların tek başına yeterli olmadığını, çünkü birden fazla açıklayıcı faktörü hesaba katmamız gerektiğini savunurlar. Ayrıca yapısal ve kurum temelli faktörlerin yanı sıra sürecin de incelenmesi gerektiğini söylerler. Şiddetli çatışmaların nedenlerini anlayabilmek için yapısal faktörler ile olaylar, süreçler, aktörler gibi mikro faktörler arasındaki etkileşimleri incelememiz gerekir.

Aktörlerle ilgili olarak, bireysel seçimlerin, fikirlerin ve stratejilerin önemli olduğuna katılmakla beraber, bu yaklaşım failin rolüne ilişkisel bir yaklaşım getirmektedir. İlişkisel çalışmaların argümanlarından yararlanarak, siyasi aktörler arasındaki etkileşim ve ilişkilerin önemini vurgular ve elitlerin birbirleriyle ve rakip elitlerle olan etkileşimlerini önemli nedensel değişkenler olarak tanımlar (Tilly, 2003; McAdam vd., 2001; Tilly, 2001). Aktörlerin konumları, siyasi ortamdaki değişikliklere tepki olarak ve diğer aktörlerle etkileşim halinde değişir. İnsanlar başkalarının davranışlarına tepki verirler ve onlara tepki olarak eylemlerini değiştirirler. Bu yaklaşım, failliğin, bireyin

kararlarının ve eylemlerinin önemini vurgularken aynı zamanda bireysel eylemlerin yalnızca fail, yapılar veya çevreden etkilenmediğini de kabul etmektedir; tüm bu faktörlerin aynı anda etkisi vardır. Sonucu etkileyen, bu faktörlerin ayrı ayrı etkisi değil, aralarındaki etkileşimdir (Emirbayer ve Goodwin, 1994). Bu nedenle açıklamalarımızda her üç değişkene de bakmamız gerekir.

XII. AĞLARIN ÖNEMİ

Tacikistan iç savaşı üzerine olan çalışmam şiddetli çatışmayı ateşleyen mekanizmaların araştırılmasında ağ analizi teorilerinden yararlanmaktadır. Ağ yaklaşımı belirli davranış ve süreçleri sosyal bağlantılar yoluyla açıklamaktadır (Emirbayer ve Goodwin, 1994: 1419). “Aktörler arasındaki ilişkilerin yapısının ve bireysel aktörlerin ağdaki konumunun hem bireysel unsurlar hem de bir bütün olarak sistem için önemli davranışsal, algısal ve tutumsal sonuçları olduğunu” savunur (Knoke ve Kuklinski, 1982: 13). Aktörleri birbirine bağlayan ilişki ağları çatışmalarda önemli rol oynamaktadır. Aktörler ihtiyaç duyduklarında ağ ilişkilerini devreye sokarlar. Bu yaklaşım hem ağların önemini hem de bireysel arabulucuların ağların kurulmasındaki rolünü vurgulamaktadır. Arabulucular, önceden birbirleriyle ilişkisi olmayan gruplar arasında bağlantılar kuran aktörlerdir. Bunların varlığı ya da yokluğu şiddetli çatışmaların ortaya çıkmasında önemli bir değişkendir (Tilly, 2003). Ayrıca benim yaklaşımım “ağ aktivasyonlarının” öneminin yanı sıra şiddet kullanma konusunda uzman olan aktörleri ifade eden “şiddet uzmanları”nın rolünü ve siyasi aktörlerle bağlantılarını da vurgulamaktadır. (Çatışmalarda şiddet uzmanlarının rolü için bkz.: Tilly, 2003; Brass, 1997.)

"Ağ aktivasyonu" derken, elitlerin destek sağlamak ve kendi çıkarlarını korumak için önceden kurdukları ilişki ve bağlantılardan yararlanmasını kastediyorum. "Ağ aktivasyonu" terimini elitlerin kriz zamanlarında, daha önce bir şekilde bağlı oldukları diğer kişilere başvurma ve desteklerini alma uygulamalarına atıfta bulunmak için kullanıyorum. Tacikistan'daki siyasi elitler daha önce bağlantıları olan insanlarla ilişkilerini harekete geçirdiler. Bu mekanizma farklı bölgelerdeki insanları harekete geçirdi ve iç savaşın çıkmasına önemli ölçüde katkıda bulundu. İlgili bir başka mekanizma da “şiddet uzmanları”nın siyasi elitler tarafından harekete geçirilmesiydi. Yasadışı gruplarla temas kurmaları ve onları destek için harekete geçirmeleri Tacikistan'da iç savaşın alevlenmesine yardımcı oldu.

Ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, sıradan insanların şiddetli çatışmalara katılım motivasyonları şiddetli çatışmalar üzerine olan literatürde ortaya atılan önemli

bir sorudur. Benim çalışmam da, mikro düzeyde yapılan analizler aracılığıyla, sıradan insanların savaşa nasıl dahil oldukları ve neden elitleri takip ettikleri sorusuna cevap vermeye çalışmaktadır. Tacikistan'da insanların savaşa katılma motivasyonları çok karmaşıktı ve birçok durumda insanlar savaşa katılmaya zorlandılar. İntikam, silahlı gruplara katılmak için önemli bir motivasyondur. Bazı insanlar savaşa öldürülen akrabalarının ve arkadaşlarının intikamını almak için katıldılar.

SONUÇ

Şiddetli çatışmalar üzerine olan literatür incelendiğinde bu makalede vurgulananlara benzer dinamiklerin diğer şiddetli çatışma vakalarında da mevcut olduğu görülmektedir. Hırsızlık nedeniyle bir süre hapiste kalan Jaba Ioseliani, Gürcistan'daki iç savaşta bir grubun ana liderlerinden biri haline geldi. Çeşitli Gürcü siyasi liderlerle ittifak kurdu. Mhedrioni (Gürcüce'de "atlılar" anlamına gelir) adı verilen silahlı bir oluşumdan meydana gelen örgütü, uyuşturucu kaçakçılığı, soygun ve koruma sağlama gibi faaliyetlerle hayatta kaldı. Onun rolü Tacikistan iç savaşındaki şiddet uzmanlarınıninkine benzetilmektedir (Slider, 1997: 165–67).

Benzer şekilde, Bosna savaşında da suçlu ve suçlu benzeri unsurlar savaştı. Silahlı grupların bazı liderlerinin daha önce de sabıkaları vardı ve suçlular şiddete katılmak üzere hapishanelerden serbest bırakıldılar. Benzer dinamikler Ruanda'da da mevcuttu (Mueller, 2000). Her iki durumda da yukarıdan aşağıya bir mobilizasyon mevcuttu. Bosna'da politikacıların bazıları şiddet uygulamak için haydutlar ve holiganlardan yararlandılar. Katılımın sağlanması, yerel olarak etnik partiler ve "etnik girişimciler" (uzmanlık alanları kendi gruplarını organize etmek, birleştirmek, bölmek, koordine etmek ve temsil etmek olan siyasi aktörler (Tilly, 2003)) tarafından gerçekleştiriliyordu (Kalyvas ve Sambanis, 2005). Ruanda'da yukarıdan gelen emirlere göre hareket eden yerel yetkililer şiddeti koordine ettiler (Mueller, 2000). Kalyvas ve Sambanis, Bosna iç savaşıyla ilgili olarak da benzer bir argumanda bulunarak, etnik kimlikler arasındaki kutuplaşmanın savaşın çıkış nedeni değil, sonucu olduğunu söylüyorlar. Şiddetin bir sonucu olarak çatışmanın "etnikleştirildiğini" savunuyorlar:

"Anekdot niteliğindeki kanıtlar, derin bölünmeleri şiddetli çatışmalara dönüştürmek yerine, savaş başladıktan sonra şiddetin hızlı bir şekilde "etnikleşmesi" durumuna işaret ediyor. Savaş, başladıktan sonra intikam mekanizması yoluyla içsel olarak ek şiddet dalgaları ve daha fazla kutuplaşma yarattı; bu süreç etnik

kimlikleri pekiştirdi, kuvvetlendirdi ve sertleştirdi.”(Kalyvas ve Sambanis, 2005: 216)

Farklı şiddetli çatışma vakalarına ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar bu çatışmaları anlamamıza katkı sağlayacaktır. Bu çatışmalarda benzer mekanizmaların ve dinamiklerin gözlemlenip gözlemlenemeyeceğini, ne tür mobilizasyon mekanizmalarının işlediğini, sıradan insanların savaşa neden ve nasıl katıldığını, silah altına almada zorlamanın veya gönüllü katılımın rolünü, çatışmalarda kimliklerin rolünü ve farklı vakaların farklı dinamikleri olup olmadığını (ve eğer varsa, bu farklılıkları hangi faktörlerin açıkladığını) açıklayabilirler. Makro ve mikro dinamikler (savaşın sahadaki insanlar tarafından gerçekte nasıl deneyimlendiği) ve bunların bağlantıları hakkında daha fazla şey öğrendikçe, şiddetli çatışmaların meydana gelmesini önlemenin yollarını bulmaya daha da yaklaşacağımızı umuyorum.

KAYNAKÇA

Bates, R. (1983). *Modernization, Ethnic Competition and the Rationality of Politics in Contemporary Africa*. D. Rothchild ve V. Olorunsola içinde. *State Versus Ethnic Claims: African Policy Dilemmas* (s.152–71). Boulder, CO: Westview.

Beissinger, M. R. (1998). *Nationalist Violence and the State: Political Authority and Contentious Repertoires in the Former USSR*, *Comparative Politics* 30 (4), 401–22.

Blainey, G. (1988). *The Causes of War*. New York: The Free Press.

Brass, P. R. (1997). *Theft of an Idol: Text and Context in the Representation of Collective Violence*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Bueno de Mesquita, B. and Lalman, D. (1992). *War and Reason: Domestic and International Imperatives*, New Haven, CT: Yale University Press.

Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.

Claude, I. L. (1962). *Power and International Relations*, New York: Random House.

- Collier, P. ve Hoeffler, A. (2001). Greed and Grievance in Civil War, World Bank Policy Research Working Paper 2355. Washington, DC: World Bank.
- Connor, W. (1973). The Politics of Ethnonationalism. *Journal of International Affairs*, 27.
- De Figueiredo, Jr, R.J.P. ve Weingast, B.R. (1999). "The Rationality of Fear: Political Opportunism and Ethnic Conflict," B. F. Walter and J. Snyder içinde, *Civil Wars, Insecurity, and Intervention*. New York Columbia University Press.
- Emirbayer, M. ve Goodwin, J. (1994). Network Analysis, Culture and the Problem of Agency. *American Journal of Sociology* 99 (6), 1411–54.
- Fearon, J. D. (1995). Rationalist Explanations for War. *International Organization* 49 (3).
- Fearon, J. D. ve D. D. Laitin. (2003). Ethnicity, Insurgency and Civil War. *American Political Science Review* 97 (1), 75–90.
- Filson, D. and Werner, S. (2002). A Bargaining Model of War and Peace: Anticipating the Onset, Duration and Outcome of War. *American Journal of Political Science* 46 (4).
- Foroughhi P. (2002). Tajikistan: Nationalism, Ethnicity, Conflict and Socio-economic Disparities Sources and Solutions. *Journal of Muslim Minority Affairs* 22 (1), 39–61.
- Gagnon, Jr., V. P. (1994–95). Ethnic Nationalism and International Conflict: The Case of Serbia. *International Security* 19 (3), 130–66.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Gurr, T. R. ve Harff, B. (1994). *Ethnic Conflict in World Politics* Boulder, CO: Westview Press.
- Gurr, T.R. (1993). Why Minorities Rebel: A Global Analysis of Communal Mobilization and Conflict since 1945. *International Political Science Review* 14 (2), 161–201.

- Gurr, T. R. (2000). *Peoples Versus States: Minorities at Risk in the New Century*. Washington, DC: US Institute of Peace Press.
- Holloway, D. ve Stedman, S. J. (2002). Civil Wars and State Building in Africa and Eurasia. M. Beissinger ve C. Young içinde, *Beyond State Crisis? Postcolonial Africa and Post-Soviet Eurasia in Comparative Perspective*. Washington, D.C: Woodrow Wilson Center Press.
- Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley: University of California Press.
- Huntington, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon and Shuster.
- Ignatieff, M. (1993). *Blood and Belonging*. London: Noonday Press.
- Isaacs, H. R. (1975). *The Idols of the Tribe*. New York: Harper and Row.
- Jawad, N. ve Tadjbakhsh, S. (1995). *Tajikistan: A Forgotten Civil War*. London: Minority Rights Group.
- Kalyvas, S. N. ve Sambanis, N. (2005). Bosnia's Civil War: Origins and Violence Dynamics. P. Collier and N. Sambanis içinde, *Understanding Civil War: Evidence and Analysis*, Vol. 2. Washington, DC: World Bank.
- Kapferer, B. (2012). *Legends Of People, Myths Of State: Violence, Intolerance, and Political Culture in Sri Lanka and Australia*, Washington: Berghahn Books.
- Kaplan, R. (1993). *Balkan Ghosts: A Journey Through History*. New York: St. Martin's Press.
- Knoke, D. ve Kuklinski, J. (1982). *Network Analysis*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Lake, D. A. (2003). International Relations Theory and Internal Conflict: Insights from the Interstices. *International Studies Review* 5 (4), 81–89.
- Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven, CT: Yale University Press.

Linz, J. J. ve Stephan, A. (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America and Post-Communist Europe*. Baltimore, MD and London: The John Hopkins University Press.

McAdam, D., Tarrow, S. ve Tilly, C. (2001). *Dynamics of Contention*. Cambridge: Cambridge University Press.

Migdal, J. S. (1988). *Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Migdal, J. S. (1997). Studying the State. M. I. Lichbach ve A. S. Zuckerman içinde, *Comparative Politics: Rationality, Culture and Structure* (s. 231–64). Cambridge: Cambridge University Press.

Mueller, J. (2000). The Banality of “Ethnic War.” *International Security* 25 (1), 42–70.

Olzak, S. ve Nagel, J. (Ed.). (1986). *Competitive Ethnic Relations*. Orlando, FL: Academic Press.

Organski, A. F. K. (1958). *World Politics*. New York: Knopf.

Posen, B. (1993). The Security Dilemma and Ethnic Conflict. *Survival*, 35 (1), 27-47.

Powell, R. (1999). *In the Shadow of Power: States and Strategies in International Politics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Powell, R. (2004). The Inefficient Use of Power: Costly Conflict with Complete Information. *American Political Science Review* 98 (2), 231–41.

Prunier G. (1995). *The Rwanda Crisis 1959–1994: History of a Genocide*. London: Hurst

Roy, O. (1997). Is the Conflict in Tajikistan a Model for Conflicts Throughout Central Asia? M. Djalili, F. Grare, ve S. Akiner içinde, *Tajikistan: The Trials of Independence* (132–47). New York: St. Martin’s Press.

Rubin, B. R. (1993). The Fragmentation of Tajikistan. *Survival* 35 (4), 71–91.

Rubin, B. R. (1994). Tajikistan: From Soviet Republic to Russian-Uzbek Protectorate. M. Mandelbaum içinde, *Central Asia and the World* (s. 207–24). New York: Council on Foreign Relations Press.

Rubin, B. R. (1995). *Fragmentation of Afghanistan*. New Haven, CT: Yale University Press.

Slider, D. (1997). Democratization in Georgia. K. Dawisha ve B. Parrot içinde, *Conflict, Cleavage and Change in Central Asia and Caucasus*. Cambridge: Cambridge University Press.

Smith, A. (1986). *The Ethnic Origin of Nations*. Oxford: Blackwell.

Tadjbakhsh, S. (1993). The “Tajik Spring” of 1992. *Central Asia Monitor*, 2, 21–29.

Tajfel H. (Ed.). (1978). *Differentiation Between Social Groups*. London: Academic

Tilly, C. (1975). Reflections on the History of European Statemaking. C. Tilly içinde, *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Tilly, C. (2001). Mechanisms in Political Processes. *Annual Review of Political Science* 4, 21–41.

Tilly, C. (2003). *The Politics of Collective Violence*. New York: Cambridge University Press.

Treisman, D. S. (1997). Russia’s “Ethnic Revival”: The Separatist Activism of Regional Leaders in a Postcommunist Order. *World Politics* 49 (2), 212–19.

Tunçer-Kılavuz, İ. (2014), *Power, Networks and Violent Conflict: A Comparison of Tajikistan and Uzbekistan*, London: Routledge.

Van Evera, S. (1994). Hypothesis on Nationalism and War. *International Security* 18, 5–39.

Van Evera, S. (1995). Nationalism and the Causes of War. C. A. Kupchan içinde. *Nationalism and Nationalities in the New Europe*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Wagner, R. H. (1994). Peace, War and the Balance of Power. *The American Political Science Review* 88 (3), 593–607.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. New York: McGraw Hill.

Weber, M. (1964). The Fundamental Concepts of Sociology. T. Parsons içinde, *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Free Press.

Werner, S., Davis, D., ve Bueno de Mesquita, B. (2003). *Dissolving Boundaries*. Malden, MA: Blackwell.

Woodward, S. L. (1995). *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution After the Cold War*. Washington, DC: The Brookings Institution.

Wright, Q. (1965). *A Study of War*. Chicago: University of Chicago Press.

FROM POLITICS TO SOCIAL JUSTICE: A POLITICAL ANALYSIS OF SOCIAL POLICY

M M Ashaduzzaman Nour¹

Abstract: Background: Social policy making entails the resolution of conflicts among various stakeholders, such as individuals, groups, governments, and organizations. The main emphasis is on promoting social justice, with a particular focus on ensuring equitable distribution of outcomes and equal access to opportunities. The egalitarian theory aims to identify and prioritize individuals who are disadvantaged in order to achieve social justice. Governments should give priority to addressing disadvantages and promoting beneficial activities in order to reduce the negative effects of clustering, while being careful to avoid worsening stigma and division.

Methods: The systematic review encompassed 32 literatures that specifically examined social policy analysis. Qualitative thematic analysis with deductive codes was used.

Results: This paper examined the political analysis of social policy, with a specific focus on the impact of political factors on its formation and progression. This paper explored contemporary theories regarding social justice and the interrelationship between public policy and social policy. The paper

---

¹ Assist. Prof. Bangladesh University, Department of Public Administration
Faculty of Arts & Social Science, e-mail: nourdu105@outlook.com, ORCID: 0000-0003-2766-0116.
Doi: 10.5281/zenodo.13207636

Geliş Tarihi: 12 Ocak 2024
Received: 12 January 2024

Kabul Tarihi: 02 Nisan 2024
Accepted: 02 April 2024

Bu makaleye atf için/ To cite this article: Nour, M.M.A. (2024). From Politics to Social Justice: A Political Analysis of Social Policy. *Politik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 26-48.

also emphasized the utilization of social justice perspectives in public policy, illustrating the interdependence of politics and social policy.

Conclusions: Social policy primarily centers on the pursuit of social justice. The ongoing discussion revolves around whether social justice necessitates equal distribution of outcomes or equal access to opportunities. Governments are required to exercise caution when addressing distributional issues, as their attempts to do so can potentially exacerbate stigma and foster division.

Keywords: Political Analysis, Public Policy, Social Justice and Social Policy

SİYASETTEN SOSYAL ADALETE: BİR SOSYAL POLİTİKA ANALİZİ

Öz: *Arka Plan: Sosyal politika yapımı, bireyler, gruplar, hükümetler ve kuruluşlar gibi çeşitli paydaşlar arasındaki çatışmaların çözümlenmesini sağlamaktadır. Bu yolla ortaya çıkan değerlerin adil dağılımını ve fırsat eşitliği sağlayarak sosyal adaleti tesis etmektir. Dayanışmacı yaklaşım, sosyal adaleti sağlamak için dezavantajlı bireyleri tespit etmeyi ve kollamayı amaçlamaktadır. Hükümetler, kümelenmenin olumsuz etkilerini azaltmak için dezavantajlı kesimi kollamayı ve bu yönde faydalı faaliyetleri teşvik etmelidir. Ayrıca damgalama ve ayrımcılığın oluşmasını önlemelidir.*

Yöntem: *Sistematik inceleme, özellikle sosyal politika analizini inceleyen 32 literatür çalışmasını kapsamaktadır. Çalışmada, tümdengelim kodlu nitel tematik analiz kullanılmıştır.*

Bulgular: *Bu makale, sosyal politikanın politik analizini, politik faktörlerin oluşumu ve ilerlemesi üzerindeki etkisine özel olarak odaklanarak incelemektedir. Bu makale, sosyal adalet ve kamu politikası ile sosyal politika arasındaki karşılıklı ilişkiye ilişkin çağdaş teorileri araştırmıştır. Makale ayrıca siyaset ve sosyal politikanın bağımlılığını göstererek, kamu politikasında sosyal adalet perspektiflerinin önemine vurguda bulunmaktadır.*

Sonuç: *Sosyal politika öncelikle sosyal adalet arayışını gerektirir. Araştırmamızda, sosyal adaletin, değerlerin eşit dağılımını mı, yoksa fırsatlara eşit erişimi mi gerektirdiği etrafında dönmektedir. Hükümetlerin dağıtımla ilgili sorunları ele alırken dikkatli olmaları gerekmektedir; zira bu yöndeki girişimleri potansiyel olarak damgalamayı daha da kötüleştirebilir ve bölünmeyi teşvik edebilir.*

Anahtar Kelimeler: *Siyasal Analiz, Kamu Politikası, Sosyal Adalet ve Sosyal Politika*

INTRODUCTION: THE MAIN QUESTION

Social justice is the force behind societal transformation, raising three fundamental inquiries: establishing the concept of equity in historical contexts, assessing the current allocation of resources, and contemplating the future consequences. It is important to consider the historical unfairness, the current fair and unfair distribution of resources, and the significance of future actions for achieving social justice (Coyné and Rescher, 2023:54). Social justice is a term that is frequently ambiguous and serves as a useful tool for individuals who are engaged in activities such as persuasion, manipulation of public opinion, and garnering electoral support. On the other hand, practitioners of social policy frequently view it as a concept that is remote and without concrete application. Attempts have been made by political and economic philosophers to shed light on the idea of social justice; however, there is a lack of universal agreement among these professionals (Midgley, 2020:109). Social work is increasingly acknowledging social justice as a fundamental principle, however, social policy is often overlooked. Social justice is crucial for rectifying social injustices and advocating for equitable social policies. The formulation and implementation of social work impact the expenses associated with incorporating policy matters into daily work and striving towards social justice objectives. The implementation of an inclusive policy can effectively reduce these expenses (Barozet et al., 2022:143). Public policy refers to a set of interrelated decisions made by political entities or groups with the aim of achieving specific goals in a particular context. The formulation and implementation of it can be carried out by individuals, private entities, non-governmental organizations (NGOs), and civil society organizations. It is frequently examined in connection with foreign, educational, economic, and defense policy. Public policy is a deliberate and goal-oriented procedure that encompasses the process of making decisions and carrying them out, which may involve the exercise of authority or logical reasoning. It incorporates knowledge from diverse academic disciplines, including economics, law, sociology, ethics, public health, education, and climatology. Social policy is concerned with addressing fundamental human needs, such as security, education, employment, health, and overall well-being, on a worldwide level (Craig and Burchardt, 2008:102). Governmental decision-making is heavily influenced by a crucial component that is shaped by a range of choices and conflicting interests. The concept of social justice is widely recognized, however, its definition, priority, and implementation through public policies exhibit considerable variation. The global conversation on social justice and the integration of economic progress with the well-being of marginalized individuals has made substantial advancements. The main aim of this paper is to promote engagement and cooperation between theories of social justice and practical policy matters (Mooney and Scott, 2012:87). The emergence of public

policy is inherently intertwined with politics. Politics and the quest for social justice are the main driving forces behind the development of social policy. It is sufficient to pose the inquiry at hand: *“How social policy can be analyzed from political perspective?”*

This paper aimed to address this research question by conducting a comprehensive analysis of pertinent academic literatures. An analysis of social policy from a political perspective involves examining the ways in which political factors influence and shape social policies. This paper primarily focuses on the field of politics and its associated theories. Subsequently, it provided a comprehensive analysis of the current theories pertaining to social justice. Afterwards, it examined the correlation between public policy and social policy. This paper demonstrates the application of social justice and public policy insights. Prior to the concluding remarks, a thorough examination of the political analysis of social policy is conducted.

I.METHODOLOGY

The discourse surrounding social justice and the harmonization of economic development with the welfare of disadvantaged individuals has made significant progress. There is a pressing requirement for a more explicit political discourse regarding various interpretations of social justice, pinpointing conflicts, and offering a more precise analysis of the demands for justice. The primary objective of this article is to foster interaction and collaboration between social justice theories and practical policy issues within the framework of political analysis. To attain this objective, a systematic review of 32 literatures has been conducted that specifically examined social policy analysis. Qualitative thematic analysis with deductive codes was used in this paper. A rigorous investigation to literary works published from the same year onwards, up until December 2023 was conducted. A comprehensive search across three academic databases and search engines, namely the ISI Web of Science and EBSCO interdisciplinary databases, CiteNetExplorer software, and the Google Scholar database was conducted. Upon gathering all of search findings, 261 results was proceeded to input into a reference management software known as RefWorks. The literature were reviewed and selected only those that met the following criteria: (i) they were not duplicates, (ii) they were published between 1994 and 2023, (iii) they were published in English, (iv) they were published through an international peer-reviewed process, and (v) they included the specific term ‘Political analysis*’ ‘Social justice*’ ‘Social policy analysis*’. Using this search strategy resulted in finding 68 literatures. Subsequently, 68 literatures were evaluated based on predetermined criteria for inclusion. The systematic review encompassed 32 literatures that specifically examined social policy analysis.

II. LITERATURE REVIEW

Gaus, and Kukathas (2004:15) explains that politics is commonly depicted as the exertion of power or authority, a procedure of making decisions collectively, the distribution of limited resources, a domain of deceit or manipulation, and other similar perspectives. Heywood (2017:89) discusses that a political actor refers to any individual involved in political activities, whereas politicians specifically pertain to individuals who are either running for elective office or currently serving in such positions. According to Wolff (2006: 23), in order to comprehend political activity and its results, it is advantageous to concentrate on the regulations that dictate the actions that individuals involved in politics can or cannot undertake, the actual conditions of the political setting, and the decisions made by these political participants. Heywood (2017: 120) also discusses that Politics encompasses the actions of individuals who collaborate or contend with others in order to address conflicts arising from limited resources or divergent preferences. Politics is the process through which societies determine the allocation of resources, including who receives what, when, and in what manner. Politics is the systematic process by which groups of people make decisions together, exercise authority, and distribute resources. It entails individuals working together or competing to resolve conflicts that arise due to limited resources or differing preferences. Political identity refers to the amalgamation of values, principles, memories, and symbols that a political group recognizes as their own. It serves as the central and most significant aspect of identity, representing the shared beliefs and aspirations within a group. Political identities encompass the voluntary adherence to specific norms and necessitate the use of symbols to establish consistency and enable collective expression (Rom et al., 2022: 78). Politics can be examined using four perspectives: the exertion of authority, adept administration of governance, handling of public affairs, and the facilitation of consensus through negotiation. Power is utilized to achieve desired outcomes, whereas politics centers around the exertion of control and the formal institutions of the government (Swift, 2013:55). Public policy is the result of political and governance processes that involve both political and non-political actors in order to accomplish the goals of the state. Politics and governance are distinct entities, with politics concerned with the pursuit of the good life and the ideal society, while governance focuses on addressing public needs (Barry, 1989: 43).

Rom et al., (2022: 141) mentions that political identity refers to the collection of values, principles, memories, and symbols that a political group, such as a movement, party, nation state, alliance, or federation, acknowledges as its own. It is essentially what enables them to identify themselves as a cohesive unit. The primary identity of importance is the political identity, rather than the cultural or social identities. Moreover, political identities are not simply a reflection of the

beliefs held by individuals within a group (such as a political entity, party, or movement) based on past events, but also a representation of the aspirations or obligations that the group desires to achieve - especially in the context of political parties. Swift (2013: 82) adds that political identities involve a self-imposed adherence to certain norms. Furthermore, it is crucial to note that identities are not solely based on argumentative or logical constructs, but rather require symbols to establish coherence and facilitate collective expression. Barry (2000: 61) describes that symbols encompass more than just flags and national anthems; they also include influential documents (such as the Constitution, if it is indeed inspiring) and images that often evoke personal history. Rawls (2020: 112) analyzes that politics is the competition for authority in order to attain societal objectives, specifically control over the government. It encompasses the distribution of resources and the decision-making process that governs the state. Politics can be analyzed through four distinct lenses: politics as the exercise of authority, politics as the skillful management of governance, politics as the management of public matters, and politics as the process of reaching agreements through negotiation. Power is wielded in order to attain desired results, whereas politics, as the craft of governance, centers on the exercise of authority and the official establishments of the state. Politics, when viewed as public affairs, involves the distinction between the public and private domains. Additionally, politics, when seen as compromise and consensus, pertains to the methods and strategies used to resolve conflicts through compromise, conciliation, and negotiation. Public policy is the outcome of political and governance procedures, which engage both political and non-political participants to achieve the state's objectives of ensuring security, peace, order, and social services. Swift (2013: 88) highlights that politics and governance are separate entities, where politics relates to the notion of the good life and the ideal society, while governance pertains to the process by which the government and civil society make decisions to address public needs.

Heywood (2017: 71) mentions that political theory examines political concepts and texts, encompassing various topics including democracy, freedom, constitutionalism, and political obligation. The study of politics is a complex subject with various approaches offering systematic knowledge. The arena definition captures an important insight into politics, which is broader than government activities and includes political processes in the public domain. While most political scientists focus on collective and public elements of power struggles, it is crucial to retain a sense of the collective or public arena. John Rawls's 'A theory of justice', published in 1971, is a philosophical treatise exploring the concept of social justice. The framework comprises two fundamental principles: the liberty principle, which gives precedence to safeguarding fundamental freedoms over economic concerns, and the fair opportunity principle, which centers on ensuring equitable treatment for the

most disadvantaged individuals. According to Mooney and Scott (2012: 18), Rawls contends that justice necessitates an equitable distribution of resources, although this approach may result in inefficiency. Ronald Dworkin and other critics have expressed disapproval of Rawls' theory, contending that it provides financial support to individuals who exploit the system and fails to acknowledge the varying levels of costly necessities among individuals. According to Midgley (2020: 138), Dworkin contends that the principle of egalitarianism in terms of well-being necessitates a redistribution of resources from individuals with average preferences to those with extravagant preferences, a notion that goes against common intuition. The theory proposed by Rawls has been a topic of discussion and scrutiny. Barozet et al. (2022: 144) analyzes that Dworkin's theory of equality centers around the notion of accountability and the differentiation between aspirations and inherent qualities. He contends that while achieving equality necessitates government intervention to address inadequate resources, it does not necessitate compensation for unfavorable circumstances resulting from freely made choices. According to Coyne and Rescher (2023: 176), Dworkin employs the concept of insurance to exemplify this notion, contending that insurance has the ability to transform random chance occurrences into opportunities for choice. Nevertheless, life is not devoid of complexities, and certain individuals are inherently born with disabilities that can significantly impact their decision-making capabilities. According to Brown (2009: 66), Dworkin dismisses the concept of equal welfare, using Louis' extravagant preferences as an illustration. Richard Arneson contends that Dworkin's argument is muddled, as he equated the notion of equal welfare outcomes with the concept of equal opportunity for resources.

In his 1989 work, G. A. Cohen asserts that a comprehensive theory of equality necessitates the utilization of the concept of 'advantage', which encompasses both welfare and resources (Cohen, 2008). He endorses Dworkin's contention opposing pure welfarism, asserting that it would necessitate redistributions from the exceedingly content impoverished individuals to the affluent yet profoundly unhappy ones. According to Robeyns (2017: 119), Cohen also opposes a solely resource-oriented measure that fails to provide compensation for individuals' pain and distress. The unresolved matters among Dworkin, Cohen, and Arneson pertain to the need for modifying Rawls' theory to include a concept of responsibility. According to Brown (2009: 98), some scholars differentiate among various theories that vary in their strength and level of commitment. This distinction helps theorists gain a clearer understanding of their intuitions and theoretical obligations. Barozet et al. (2022: 167) mentions that the incorporation of Sen's theory into political philosophy is challenging due to its absence of a definitive enumeration of human functionings and its complexity in comprehending equality. Nevertheless, the ideas put forth by Frankfurt and

Parfit have resulted in the development of a perspective known as the sufficiency view of capabilities. This perspective seeks to ensure that every individual reaches a minimum level of sufficiency in each capability. According to Chepp, (2021: 142), critics contend that luck egalitarianism, a philosophy that seeks to mitigate the impact of luck on individuals' lives, can result in policies and practices that are inhumane and discriminatory. The shift towards achieving 'relational' or 'social' equality centers on establishing circumstances characterized by mutual respect and self-respect, rather than simply distributing justice.

The work of John Rawls' A theory of justice centers on the principles of liberty and fair opportunity, prioritizing the safeguarding of fundamental freedoms over economic considerations. Critics contend that Rawls' theory offers financial backing to those who exploit others and neglects to recognize the differing degrees of essential needs among individuals. Dworkin's theory of equality highlights the importance of responsibility and the distinction between ambitions and innate attributes, asserting that achieving equal well-being does not necessarily require government interference (Rawls, 2020: 137). G. A. Cohen (2008: 79) endorses Dworkin's argument against pure welfarism, asserting that it necessitates the redistribution of resource from the affluent to the impoverished. Theorists Harry Frankfurt and Derek Parfit distinguish between different theories, with a particular emphasis on the "sufficiency view" of capabilities. Critics argue that luck egalitarianism, a philosophical approach that seeks to reduce the influence of luck on individuals' lives, may lead to policies that are perceived as lacking compassion and promoting unfair treatment. The transition towards 'relational' or 'social' equality emphasizes the importance of mutual respect and self-respect, rather than solely focusing on the distribution of justice (Reisch and Garvin, 2016: 104).

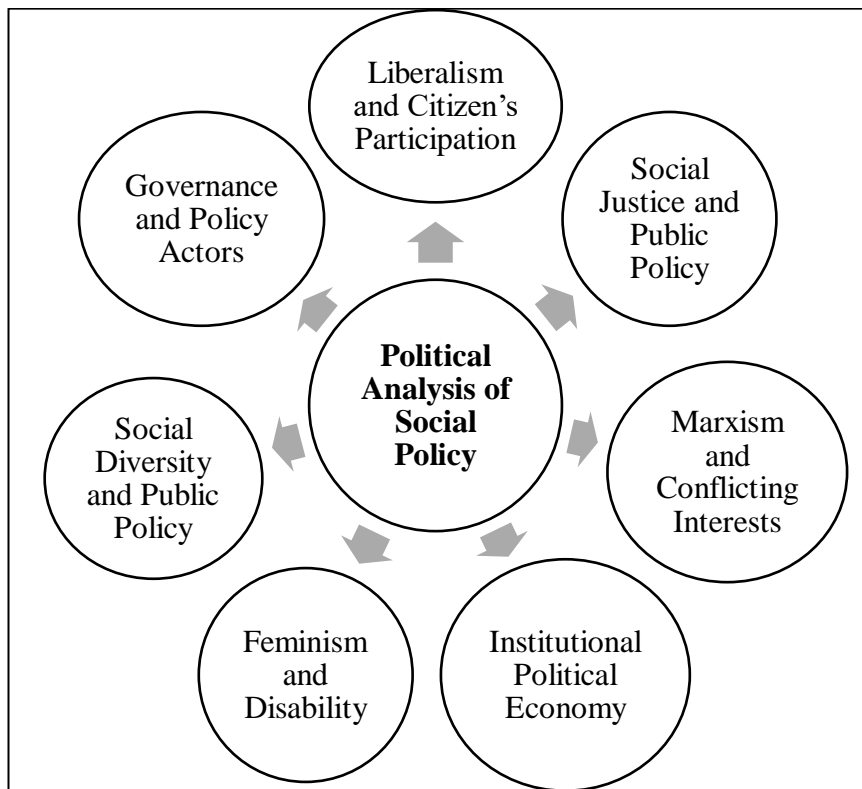
According to Van Horn et al. (2001: 33), public policy refers to a collection of interconnected choices made by a political entity or a group of entities in order to accomplish objectives within a specific context. It is a purpose-driven process that entails a sequence of choices made over a prolonged duration, involving the exertion of power or rational thinking. Public policy can be formulated and implemented by individuals, private entities, non-governmental organizations (NGOs), and civil society organizations. According to Knoepfel et al. (2011: 44), it is commonly analyzed in relation to foreign, educational, economic, and defense policy. Public policy possesses essential attributes such as being formulated as a response to a specific issue, involving the process of decision-making and implementation, being directed towards a specific objective, operating within a framework of prescribed organizational roles, encompassing the exchange of information and resources, aiming to enhance the likelihood of achieving desired outcomes in the future, and being formulated on behalf of the general public. Dunn (2015: 53) mentions that policy formation

is an ongoing procedure that occurs through the collaboration and interaction of elected and unelected individuals who do not hold formal positions. Public policy encompasses governmental actions aimed at altering the economy and society. It draws upon a range of academic fields, such as economics, law, sociology, ethics, public health, education, and climatology. Sen and Walker (2012: 70) discuss that comprehending public policy necessitates a diverse array of information and specialized knowledge centered on evolving economic and societal circumstances. Political science provides multiple methodologies for comprehending policy, such as the policymaking cycle, bounded rationality, public agenda determination, and policy characteristics. In order to establish a connection between these viewpoints, it is necessary to incorporate a design perspective. Effective policy analysis entails integrating various components and processes into a purposefully designed intervention, which can be particularly difficult due to political dynamics and intricate objectives (Fischer and Miller, 2017: 78).

Baldock et al. (2011: 30) highlight that Social policy is concerned with addressing universal human needs, including security, education, employment, health, and overall well-being, on a global scale. The text examines the functions of national governments, families, civil society, and international organizations in delivering services and assistance. According to Craig and Burchardt (2008: 56), the objective is to diminish disparities and enhance human well-being by tackling concerns such as alleviating poverty, ensuring social protection, and promoting urban advancement. Like public policy, social policy is a pivotal component of governmental decision-making, encompassing the choices made by individuals in positions of authority to act on behalf of the general public. Midgley et al. (2000: 12) mention that the process is both political and administrative, and it is shaped by various choices and conflicting interests. The concept of social justice is widely acknowledged, however, its definition, priority, and implementation through public policies exhibit significant variations. The Social Justice Policy Group of the Conservative Party in the UK prioritized strengthening the welfare society rather than the welfare state. According to Hill and Irving (2020: 108), their objective was to tackle the existence of a disadvantaged social group through the provision of charitable assistance and support from families. The Commission on Social Justice (CSJ) of the Labour Party presented an alternative strategy centered around the principle of equal value for all individuals, the entitlement to fulfill basic necessities, the imperative to distribute opportunities and prospects equitably, and the obligation to diminish and eradicate unwarranted disparities. New Labour has adopted a distinct approach, prioritizing policies that target poverty rather than directly addressing inequality (Livingstone, 2011: 33).

III. DISCUSSION: POLITICAL ANALYSIS OF SOCIAL POLICY

This section examines the ongoing discussions surrounding equality and disability, and proposes a potential solution by temporarily setting aside philosophical disagreements and enhancing our understanding through the use of more advanced terminology.

Figure 1: Political Elements for Analyzing Social Policy

III.A. LIBERALISM AND CITIZEN'S PARTICIPATION

Liberalism is a political and moral ideology that centers on the principles of individual rights, freedom, popular consent, political equality, private property rights, and equal treatment under the law. From a liberal perspective, upholding the distinction between the public and private spheres is crucial for safeguarding individual freedom, which is commonly perceived as a type of privacy or absence of interference. Politics, being primarily concerned with the state and its activities, inherently possesses a coercive nature. This is because the state possesses the authority to enforce compliance from its citizens. Conversely, the

‘private’ sphere is a domain characterized by the exercise of personal agency, autonomy, and individual accountability (Heywood, 2017: 89). Liberals exhibit a distinct inclination towards prioritizing society over the state, favoring ‘the private’ over ‘the public’. Consequently, they harbor concerns about politics infringing upon the rights and freedoms of individuals. Politics is frequently associated with unwanted and unjustified intervention, with its sole legitimate objective being the creation of a structured setting in which individuals can pursue their own preferred way of life (Swift, 2013: 44). The process of social policy making entails the involvement of government institutions, including the legislature, executive, and judiciary, which are guided by the principles of competitive capitalism and free market mechanisms. The objective is to safeguard individual interests, advance economic well-being, and encourage the generation of wealth. Liberal scholars contend that individuals ought to fulfill their tax obligations in order to bolster government funds, promote economic vitality, and mitigate excessive savings (Baldock et al., 2011: 28). Their stance is in favor of implementing low tax rates and substantial corporate exemptions as a means to prevent economic instability. Their main areas of focus include conducting cost-benefit analysis, streamlining taxation procedures for the middle class, and fostering economic growth by implementing tax incentives (Livingstone, 2011: 19). Citizen participation entails the active engagement of the public in administrative decision-making processes, encompassing various forms of political involvement. Transparent governance is essential for the functioning of a democracy, ensuring social cohesion, and fostering economic progress. Transparency, accessibility, and responsiveness are necessary. Public participation strategies entail the integration of public concerns, needs, and values into the decision-making process, with the goal of achieving improved outcomes. Public participation guarantees that policies are responsive to the needs of citizens and receive greater public support. It is a deliberate procedure in a system of government where representatives connect society and the governing body. It fosters trust, enhances decision-making quality, encourages transparency, and promotes equity. Engaging the public enhances the quality of evidence, decreases the expenses associated with implementation, and harnesses the expertise and innovation of individuals. It fosters social cohesion, mitigates disputes, and enlightens the general population (Midgley et al., 2000: 43).

III. B. MARXISM AND CONFLICTING INTERESTS

According to the Marxist perspective, politics, along with law and culture, is considered as part of the ‘superstructure’, separate from the economic ‘base’ which serves as the fundamental basis of social existence. Marx, however, did not view the economic base and the political and legal superstructure as separate entities. Instead, he believed that the superstructure emerged from and mirrored the economic base (Jessop and Malcolm-Brown, 1999: 25). According

to the Lenin, political power is rooted in the class system. Lenin put politics as the most concentrated expression of economics (Harding, 2009). Contrary to the belief that politics is confined to the state and a narrow public sphere, Marxists argue that the economic realm is inherently political. Undoubtedly, civil society, rooted in a structure of class conflict, constitutes the core of politics (Barry, 2000: 42). Nevertheless, Marx did not perceive politics as an inherent aspect of social existence, and he aspired for a future where politics would cease to exist. He expected that this would happen when a society without social classes and based on communism was established, eliminating any possibility of class conflict and, consequently, politics (Jessop and Malcolm-Brown, 1999: 28). The Marxist perspective posits that social policy is shaped by political dynamics driven by class conflicts and struggles. In this view, the socialist state, working class, and subordinate classes form an alliance to safeguard and advance social justice (Hill and Irving, 2020: 125). Class analysis is a study that looks at how society categorizes different social classes, with a specific focus on understanding the role and influence of each class in the processes of production, distribution, and control of the state apparatus. The objective is to ascertain the individuals responsible for generating wealth and those who reap the benefits of wealth distribution. The Marxist analysis of tax policies examines the impact of social class, the fairness of tax policies, and the distribution of the tax burden among different social classes (Baldock et al., 2011: 11). The public policy making process is characterized by contention arising from the conflicting interests of stakeholders, which encompass individuals, groups, governments, and organizations. The policy community consists of a hierarchical arrangement of government departments, engaged citizens, and informal collectives, forming a series of concentric circles. The process entails the establishment of a political resolution through the use of negotiation, concession, and deliberation among influential political figures and societal factions (Livingstone, 2011: 30). The primary focus is on conflicts within the elite class, conflicts between the elite and non-elite groups, conflicts between different groups, and conflicts between those in power and society as a whole. Each stage of the policy making process is inherently political, influenced by factors such as political ideology, special interests, mass media, and public opinion (Baldock et al., 2011: 77).

III.C. INSTITUTIONAL POLITICAL ECONOMY

Institutionalism is a theoretical approach that examines the rules, norms, and values that regulate political interactions. It primarily analyzes the institutional structures within the mainstream political sphere. Science is the systematic generation of structured knowledge. Optimal political science is based on empirical evidence, guided by theoretical knowledge, and characterized by introspection. It strives to establish links between empirical analysis and

normative theory. Furthermore, it actively seeks to establish connections and perceives itself as collaborating with political practitioners (Swift, 2013: 19). Institutional political economy studies center their attention on individuals or groups who control access, individuals or groups with the power to block decisions, individuals or groups with authority, and individuals or groups who act on behalf of others. Gatekeepers selectively screen requests before they enter the political decision-making process, while veto players, who can be either aligned with a political party or bound by constitutional powers, have the authority to influence policy changes. The principal and agent have distinct roles in the decision-making process, where the principal's interests are of utmost importance. The principal-agent problem occurs when agents prioritize their own self-interests, resulting in the creation and execution of public policies that primarily serve the agents' interests. This can potentially lead to the agents gaining control over the social policy-making process (Livingstone, 2011: 40). Institutional analysis focuses on the study of institutions and their function in facilitating the implementation of social policies while also serving as a deterrent against their failure. It promotes the idea of tax payment by all adults, asserting that it plays a role in advancing the collective welfare. Students researching tax policies should analyze regulations that either facilitate or impede tax payment, as well as legislation that incentivizes free-riding and bolsters public tax collection agencies (Midgley et al., 2000: 51).

III.D. FEMINISM AND DISABILITY

Feminist political thought has focused on two primary concerns. Firstly, it examines the institutions, processes, and practices that have led to the subordination of women to men. Secondly, it investigates the most suitable and efficient methods to challenge this subordination. The initial phase of feminism was intimately linked to the women's suffrage movement, which originated during the 1840s and 1850s (Bryson, 1992: 33). The emergence of feminism's 'second wave' occurred in the 1960s and represented the more radical and occasionally revolutionary aspirations of the expanding Women's Liberation Movement. Despite experiencing fragmentation and de-radicalization since the early 1970s, feminist politics has gained increasing respectability as a distinct school of political theory (Heywood, 2017: 115). Feminists advocate for increased representation of women in policy making processes to ensure equitable access to resources. They suggest incentives like empowerment programs, income redistribution, and affirmative action. This would promote inclusive development and counteract the dominance of global organizations for profits and capitalist states. Gender analysis investigates the allocation of gender roles in the domains of production, exchange, and public spaces. It specifically emphasizes the advantages of gender equality in tax policies and the impact of imposing multiple taxes on women. Social policies have distinct

effects on men and women as a result of disparities in economics and society, leading to policy outcomes that frequently differ based on gender (Hill and Irving, 2020: 109). Dworkin's research on disability is notable for its emphasis on quantifying justifiable recompense for individuals with disabilities (Craig and Burchardt, 2008: 115). Nevertheless, he adopts a medical perspective on disability, perceiving it as a deficiency in inherent capabilities and endorsing the notion that financial restitution is fitting. The enhancement of disabled individuals' quality of life through social policy necessitates intricate measures, encompassing alterations in building regulations, public environments, and societal mindsets (Midgley et al., 2000: 129). Disabled individuals are granted access to resources that enable them to lead autonomous lives and receive necessary medical care. Nevertheless, only a fraction of resources is conveyed through cash transfers. Opportunities in life are influenced by various factors, including internal resources (such as strength and skill), external resources (such as wealth and income), and social and material structure. In order to enhance an individual's quality of life, society can offer medical remedies, additional provisions, specialized resource augmentations, and restructuring the physical environment to ensure equitable accessibility for individuals with disabilities. Nevertheless, establishing a connection between these social policies and theories of social justice proves difficult due to the intricate nature of well-being (Hill and Irving, 2020: 142).

III.E. SOCIAL DIVERSITY AND PUBLIC POLICY

Diversity encompasses the variations in traits that distinguish one individual or group from another. The concept of discrimination has expanded beyond race, gender, and sexual orientation to encompass physical appearance, belief systems, thoughts, styles, socio-economic status, rural/urban geographical locations, and disability. Social diversity, also referred to as plurality, multiculturalism, and social differentiation, denotes the presence of various social groups coexisting within a specific geographic and political context. Nevertheless, it can pose a threat when exploited for personal gain. Socioeconomic and racial disparities can result in social differentiation, inequality, and fragmentation. Facilitating the acceptance and integration of various social groups while maintaining a strong sense of identity is essential for coexistence in diverse societies (Craig and Burchardt, 2008: 27). Social division encompasses the separation of individuals based on characteristics such as religion, race, caste, and language, whereas social inequality pertains to the uneven distribution of opportunities and rewards among various social positions. Age, gender, ethnicity, and race can exert an influence on these inequalities. Urbanization, while enhancing accessibility to education, health, and housing, can also influence policy. Behaviorism primarily examines the operational aspects of conventional politics and governance. The

comprehension of a scientific assertion involves the creation of universal principles and, at the very minimum, the development of theoretical statements that can be disproven. The attitude towards normative political theory involves a strong desire to validate claims by directly observing them using empirical methods. In the beginning, it is crucial to emphasize the difference between the developing scientific approach and the conventional practice of speculative thinking. Now recognizes the significance of political theory. Behaviorism claims to have objectivity, impartiality, and detachment (Swift, 2013: 83). Nevertheless, the swift increase in urban population poses difficulties for urban planning and governance. Migration and displacement, caused by economic inequalities, political instability, and natural calamities, can also impact population dynamics. Social exclusion, also known as alienation, refers to the systematic denial of individuals or communities from accessing their rights, opportunities, and resources, thereby hindering their full participation in society (Hill and Irving, 2020: 122).

III.F. GOVERNANCE AND POLICY ACTORS

Governance encompasses the act of directing or managing a collective of individuals or a nation, in contrast to the conventional hierarchical method. It encompasses the processes of electing, overseeing, and changing governments, the government's ability to efficiently enforce effective policies, and the adherence of citizens and the state to the institutions that regulate economic and social transactions. Governance encompasses both formal and informal aspects, with the government serving as the primary formal entity. Additional stakeholders in the policy-making process encompass civil society, labor unions, news media, multinational corporations, non-governmental organizations, and business associations (Dunn, 2015: 81). There are six criteria that contribute to the success of social policy interventions: effectiveness, efficiency, responsiveness, innovation, political feasibility, and administrative feasibility. Additional factors to consider are sufficiency, effectiveness, clarity, responsibility, ethnic diversity, corruption, and long-term viability. The substitution of the Millennium Development Goals with the Sustainable Development Goals has raised apprehensions regarding environmental preservation and fairness, underscoring the necessity of incorporating equity into policy formulation and assessment (Van Horn et al., 2001: 29). Conservatism is a comprehensive ideology that aims to uphold and safeguard established institutions, customs, and values in culture, society, and politics. Conservatives, like Michael Oakeshott (1991: 35), have emphasized the importance of viewing politics as a narrowly defined endeavor, centered on preserving social order and governing public affairs. In 'Rationalism in Politics', he substantiated this claim by presenting a fundamentally a political perspective on human nature, highlighting that the majority of individuals are

inclined towards seeking security, exercising caution, and relying on others rather than embodying Aristotle’s notion of ‘political animals’. From this standpoint, the fundamental essence of human existence resides in a secluded realm encompassing family, home, domestic life, and personal connections. Oakeshott regarded the tumultuous nature of political life as unwelcoming and even daunting (Isaacs, 2006: 29). Policy instruments refer to the various measures implemented by the government to intervene in society with the aim of achieving specific goals or resolving issues. These can be classified into three groups: regulatory instruments, financial resources, and communicative tools. Procedural instruments alter the methods used to make decisions, whereas substantive instruments directly impact behavior. Institutional instruments establish specialized organizations to formulate, execute, and assess policies. These instruments can be categorized as either voluntary, compulsory, or a combination of both. The advent of the digital age has greatly increased the utilization of these devices (Knoepfel et al., 2011: 48).

Table 1: Role of Policy Actors in Social Policy

Policy Actors	Role of Policy Actors in Social Policy
State Actors	<ol style="list-style-type: none"> 1. The executive possesses supreme jurisdiction to formulate and execute social policies, yet encounters limitations such as coordination, intricacy, and voter endorsement. 2. The legislative branch wields less influence than the executive branch in the process of formulating social policies, although it does possess certain powers. 3. The judiciary plays a less prominent role in shaping social policy, but it is of utmost importance in resolving conflicts and conducting judicial review.
Societal Actors	Civil society endeavors to exert influence on social policy, offer alternative analysis, and enlighten policymakers
International Actors	International institutions like United Nations, World Bank play a crucial role in democratizing societies and processing social policy.

III.F.1. State Actors

The government is the primary entity responsible for governing a state, comprising the executive, legislature, and judiciary. The executive’s primary responsibilities include implementing policies and offering guidance on policy

matters. The group comprises ministers, civil servants, and decision-makers. The legislature, also known as parliament, is the governing body responsible for creating laws and representing the collective body of citizens. Several nations possess either bicameral or unicameral legislatures, which mirror the distribution of authority within their respective societies. The bicameral parliament ensures that laws are passed with the consent of the majority of the people and states, while the unicameral parliament serves as a check on any potential abuses of power by the legislature. Parliamentary committees collect evidence from expert groups or individuals in order to reach logical conclusions (Dunn, 2015: 83). The judiciary is the branch of government responsible for adjudicating the law, by interpreting constitutions and statutes. The executive possesses supreme jurisdiction to formulate and execute policies, yet encounters limitations such as coordination, intricacy, and voter endorsement. The legislative branch wields less influence than the executive branch in the process of formulating policies, although it does possess certain powers (Fischer and Miller, 2017: 105). The judiciary plays a less prominent role in shaping social policy, but it is of utmost importance in resolving conflicts and conducting judicial review. Government officials are chosen through either elections or appointments, and their decision-making and conduct are influenced by the type of government system and the policies outlined in party manifestos (Thissen and Walker, 2012: 59).

III.F.2. Societal Actors

Civil society actors, such as non-governmental organizations and institutions, constitute the third sector of society, representing the interests and desires of citizens. The entities encompass voluntary associations, interest groups, universities, research institutes, think tanks, NGOs, social movements, and media. Civil society endeavors to exert influence on social policy, offer alternative analysis, and enlighten policymakers (Thissen and Walker, 2012: 67). Non-governmental organizations (NGOs), research institutes, and mass media have substantial influence in the process of policymaking, shaping public discourse, and impacting the responsibilities of the state. Nevertheless, their decision-making process can also be swayed by the ideology and interests of their owners or financiers (Knoepfel et al., 2011: 44).

III.F.3 International Actors

Global policy issues like climate change, health epidemics, and security are addressed by international organizations like the United Nations, regional organizations like the European Union, and international non-governmental organizations (INGOs). Multinational corporations, which own or control a quarter of the world's productive assets, play a crucial role in democratizing

societies and processing social policy (Van Horn et al., 2001: 32). Social policy within a country involves government mechanisms to alter economic outcomes, including redistribution, regulation, and the promulgation of social rights. It also includes supranational mechanisms across borders, such as in the EU. International organizations like the IMF, World Bank, WTO, and UN agencies have become more involved in prescribing country policy, leading to a global discourse on desirable national social policy. This has generated debates about redistribution, regulation, and rights, raising questions about the need for reformed global social governance mechanisms. Increased free trade has created a global private market in social provision, affecting cross-class solidarities within countries. Migration challenges territorial borders of solidarities, presenting both opportunities and challenges for global solidarity and citizenship.

III.G. SOCIAL JUSTICE AND PUBLIC POLICY

The notion of natural justice has served as a prominent argument in the conservative advocacy for free-market capitalism. Conservative intellectuals, such as Edmund Burke, perceive the market system as a manifestation of natural law or divine intervention, contending that the unequal allocation of wealth is morally justified. Herbert Spencer's theory of distributive justice is based on natural factors, asserting that individuals should receive the rewards and consequences that align with their inherent qualities. Detractors contend that this perspective is severe and unyielding, as it implies that material conditions are influenced by factors outside of human agency. Contemporary societies have a higher ability to address issues such as poverty, unemployment, and famine, which are regarded as inherent. Social justice is a contentious notion, as some contend that it is associated with egalitarianism and serves as a symbol for equality. Social-democratic and modern liberal thinkers view it more positively, as they believe it entails the reconstruction of the social order based on moral principles. Nevertheless, there is no inherent connection between social justice and equality, and all theories have the potential to rationalize inequality. David Miller delineated divergent tenets of social justice (Craig and Burchardt, 2008: 26). John posited that justice entails the allocation of fundamental rights and responsibilities by significant social institutions, and it determines the distribution of benefits resulting from social collaboration. He formulated three principles of justice: firstly, every individual is entitled to the broadest range of fundamental freedoms that can coexist with the same freedoms for everyone else; secondly, positions of public authority or private benefit should be accessible to all based on fair and equal opportunities; and thirdly, any disparity in the allocation of 'primary goods' is only acceptable if it benefits the most disadvantaged group in society (Rawls, 2020: 187). The efficacy of the difference principle is contingent upon the extent of justifications

for inequality and their acceptability as per Rawls' criteria. Social policy theorists and practitioners frequently align themselves with the social justice movement as a result of their recognition of social injustices. Nevertheless, the specific criteria for achieving social justice are subject to debate, and conflicts within the field of political philosophy impede the formulation of a definitive theory (Craig and Burchardt, 2008: 20).

CONCLUSION

Social policy, often seen as inferior to other social sciences like economics, sociology, and political science, combines economic, sociological, and political insights to address social wellbeing and human needs. It is increasingly applied to developing countries, focusing on utilities and informal ways to ensure population wellbeing. Separating social policy from development studies can damage understanding and equity. The process of social policy making entails the clash of interests among various stakeholders, such as individuals, groups, governments, and organizations. The policy community comprises government departments, citizens, and informal collectives, arranged in concentric circles. The process centers on conflicts that arise among the privileged class, between the privileged and non-privileged groups, various groups, and the dynamics of power within society. Political ideology, special interests, mass media, and public opinion exert influence on every stage. Policy also encompasses significant elements such as social diversity, social division, and social inequality. Population dynamics can be influenced by urbanization, migration, and social exclusion, while full participation in society can be impeded by social division and exclusion.

The assumption that rulers make policy choices within institutionalized polities is based on the assumption that formal political institutions, such as the constitution, state structure, and electoral rules, influence policy outcomes. However, many modern institutions, such as the bureaucracy, have been eroded after independence, leading to the rise of informal relations such as kinship, ethnic ties, nepotism, and corruption. Some scholars argue that formal state institutions have been displaced by informal institutions, which are largely fueled by human nature and pre-existing connections. This phenomenon is referred to as neo-patrimonial, where elements of patrimonialism and legal rational bureaucracy are combined. However, an alternative view of institutions, which encompass both formal and informal elements, suggests that neo-patrimonial systems can be harnessed for developmental ends, achieving a "virtuous circle" of strong economic performance when clientelism is organized, rents are used centrally to finance politics, anti-corruption is entrenched, and key social services are provided.

Social policy primarily centers on the pursuit of social justice. The ongoing discussion revolves around whether social justice necessitates equal distribution of outcomes or equal access to opportunities. The lack of clarity in the term can impede its implementation in practical policies. The synergy between political philosophy and social policy lies in the cultivation of a comprehensive theoretical lexicon, which aids social policy theorists and practitioners in discerning policy concerns and establishing precedence. Various model facilitates mutual advantage, fostering enhanced collaboration and decision-making across diverse social policy domains. The egalitarian theory aims to identify and prioritize individuals who are in the most disadvantaged positions when it comes to social policy. The discussion regarding equality, sufficiency, or priority holds less significance in policy-making, as it primarily revolves around the broader concept of overall well-being. Nevertheless, the identification of the most disadvantaged individuals is essential in order to attain social justice. In order to accomplish this, society must ascertain the paramount social functions and examine how individuals fare in these domains. If disadvantages are concentrated in specific groups, there is no requirement to develop a distinct weighting function for each individual disadvantage. If there is no concentration of disadvantages, society is not in an unfavorable position in terms of inequality. Governments should prioritize addressing detrimental drawbacks and promoting advantageous operations to mitigate the clustering of disadvantages. Governments must exercise caution when addressing distributional issues, as their attempts to do so can potentially exacerbate stigma and foster division.

Genetic inheritance is determined by factors outside of our influence, whereas wealth inheritance is contingent upon societal and economic structures. The policies pertaining to property ownership, inheritance, bequest and gift distribution, as well as the taxation of inheritances and gifts, play a pivotal role in determining levels of inequality and promoting social justice. Differentiating between inequality and inequity is crucial, as each instance of inequality is rationalized by someone. Directing attention towards potential advantages and abilities can result in the development of fairer social policies. It is important to consider the future implications of social policy while maintaining a fair distribution of resources and opportunities between the present and future generations. This requires careful consideration of both immediate and long-term concerns. By emphasizing the options between current and future social justice, we can gain a clearer comprehension of the obstacles and possibilities in attaining social justice. Finally, the categorization of social work tasks into micro, mezzo, and macro levels undermines the effectiveness of addressing social injustice. Academics tackled the expenses associated with social justice efforts by integrating distinct tiers within an organizational framework and promoting collaborations with a range of concerns.

Further Research: This paper aimed to address a comprehensive analysis of social policy from a political perspective involves examining the ways in which political factors influence and shape social policies. This paper also examined the correlation between public policy and social policy by demonstrating the application of social justice and public policy insights. Although, a thorough examination of the political analysis of social policy is conducted, justification of political analysis as the best form of analysis for social policy has not covered in this paper. Potential researcher can conduct further research on the following research question:

“Why the political perspective is the best way to analyze social policy?”

Furthermore, additional research is required to explore effective approaches for social workers and the promotion of self-determination within the framework of social justice.

REFERENCES

- Baldock, J., Manning, N., Vickerstaff, S., & Mitton, L. (2011). *Social Policy*. Oxford University Press.
- Barozet, E., Sainsaulieu, I., Cortesero, R., & Mélo, D. (2022). *Where Has Social Justice Gone? From Equality to Experimentation*. Springer International Publishing.
- Barry, N. (2000). *An Introduction to Modern Political Theory*. Red Globe Press.
- Barry, N. P. (1989). *An Introduction to Modern Political Theory*. Springer International Publishing.
- Brown, A. (2009). *Ronald Dworkin's Theory of Equality*. Springer International Publishing.
- Bryson, V. (1992). *Feminist Political Theory*. Palgrave.
- Chepp, V. (2021). *Readings in Social Justice*. Cognella Academic Publishing.
- Cohen, G. A. (2008). *Rescuing Justice and Equality*. Harvard University Press.
- Coyne, C. J., & Rescher, N. (2023). *Is Social Justice Just?* Independent Institute.
- Craig, G., & Burchardt, T. (2008). *Social justice and public policy*. Policy Press.
- Dunn, W. N. (2015). *Public Policy Analysis*. Routledge.
- Fischer, F., & Miller, G. J. (2017). *Handbook of Public Policy Analysis*. Routledge.
- Gaus, G. F., & Kukathas, C. (2004). *Handbook of Political Theory*. SAGE.
- Harding, N. (2009). *Lenin's Political Thought*. Haymarket Books.

- Heywood, A. (2017). *Political Theory*. Bloomsbury Publishing.
- Hill, M., & Irving, Z. (2020). *Exploring the World of Social Policy*. Policy Press.
- Isaacs, S. (2006). *The Politics and Philosophy of Michael Oakeshott*. Routledge.
- Jessop, B., & Wheatley, R. (1999). *Karl Marx's Social and Political Thought*. Taylor & Francis.
- Knoepfel, P., Larrue, C., Varone, F., & Hill, M. (2011). *Public Policy Analysis*. Policy Press.
- Livingstone, A. (2011). *Social Policy in Developing Countries*. Routledge.
- Midgley, J. (2020). *Inequality, Social Protection and Social Justice*. Edward Elgar Publishing.
- Midgley, J., Tracy, M. B., Livermore, M., & Livermore, M. M. (2000). *The Handbook of Social Policy*. SAGE.
- Mooney, G., & Scott, G. (2012). *Social justice and social policy in Scotland*. Policy Press.
- Oakeshott, M. (1991). *Rationalism in Politics and Other Essays*.
- Rawls, J. (2020). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.
- Reisch, M., & Garvin, C. D. (2016). *Social Work and Social Justice*. Oxford University Press.
- Robeyns, I. (2017). *Wellbeing, Freedom and Social Justice*. Open Book Publishers.
- Rom, M. C., Hidaka, M., & Walker, R. B. (2022). *Introduction to Political Science*. OpenStax, Rice University.
- Swift, A. (2013). *Political Philosophy*. Polity.
- Thissen, W. A. H., & Walker, W. E. (2012). *Public Policy Analysis*. Springer Science & Business Media.
- Wolff, J. (2006). *An Introduction to Political Philosophy*. American Chemical Society.
- Van Horn, C. E., Baumer, D. C., & Gormley, W. T. (2001). *Politics and Public Policy*. CQ Press.

**JEAN BODIN'S THEORY OF SOVEREIGNTY: AN ANALYSIS OF ITS
ELEMENTS, CAUSES AND EFFECTS**

Seda Eke¹

Abstract: The aim of a happy and secure life in a community has led mankind to think about sovereignty and questions based on sovereignty since the day it has existed. In the pre-modern period, political structures based on sovereignty existed, but sovereignty in its present sense emerged with the birth of the modern state. The name that brought sovereignty to the field of political science is Jean Bodin. Bodin led to the development and influence of the concept of sovereignty both in theory and practice. He is regarded as the "father" of the theory of sovereignty as he paved the way for many thinkers who came after him. With today's developments, it is predicted that the concept of sovereignty will occupy the political science literature today and tomorrow. In order to understand and follow the development, erosion and transformation that will be experienced on the theory of sovereignty, it is necessary to know and understand Bodin's theory of sovereignty. Accordingly, this study aims to analyse Bodin's understanding of sovereignty in depth.

Keywords: Sovereign, Sovereignty, Sovereignty Theory, Jean Bodin

---

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, seda.eke@outlook.com, ORCID: 0009-0000-2541-649..
Doi: 10.5281/zenodo.13207642.

Geliş Tarihi: 01 Mayıs 2024
Received: 01 May 2024

Kabul Tarihi: 12 Mayıs 2024
Accepted: 12 May 2024

Bu makaleye atıf için/ To cite this article; Eke, S..(2024). Jean Bodin's Theory of Sovereignty: An Analysis of Its Elements, Causes and Effects. *Politik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 48-71.

JEAN BODİN'İN EGEMENLİK TEORİSİ: ELEMENTLERİ, SEBEPLERİ VE SONUÇLARINA YÖNELİK BİR ANALİZ

Öz: *Toplum içerisinde mutlu ve güvenli bir yaşam gayesi güden insanoğlu, siyasal düzenin temelinde yer alan temel kavramlardan biri olan egemenlik ve egemenliğe dayalı sorular sorgulamıştır. Modern öncesi dönemde egemenliğe dayalı siyasal yapılar var olmuştur ancak çağdaş anlamda egemenlik, modern devletin doğuşuyla ortaya çıkmıştır. Egemenlik kavramını sarıh olarak siyaset bilimi literatürüne kazandıran isim Jean Bodin'dir. Bodin düşünceleriyle egemenlik kavramının gerek teoride gerekse pratikte gelişmesine ve etki uyandırmasına yol açmıştır. Kendinden sonra gelen birçok düşünürde de zemin hazırlaması sebebiyle egemenlik teorisinin "babası" olarak kabul edilmektedir. Günümüzde yaşanan gelişmelerle egemenlik kavramının bugün ve yarın siyaset bilimi literatürünü meşgul edeceği öngörülmektedir. Egemenlik teorisi üzerinde yaşanacak olan gelişme, aşınım ve dönüşümü anlayabilmek ve takip edebilmek Bodin'in egemenlik teorisini bilmeyi ve anlamayı gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada Bodin'in öngördüğü egemenlik anlayışının derinlemesine analiz edilmesi amaçlanmıştır.*

Anahtar Kelimeler: *Egemen, Egemenlik, Egemenlik Teorisi, Jean Bodin*

INTRODUCTION

Humanity has always felt the need to live in a community and has endeavoured to ensure the happiness and security of this community. This endeavour has led many thinkers to think about the question of how sovereignty should be in an ideal state and to write and draw on it. However, it was Jean Bodin who introduced the concept of sovereignty to modern political theory. Bodin, who differed from all the thinkers who came before him by claiming that sovereignty is inherent to the state, based the existence of sovereignty on the principles of "absolute, permanent and indivisible". The secular perspective he brought to sovereignty has been a source of inspiration for many thinkers who came after him.

This study aims to analyse Jean Bodin's theory of sovereignty in the context of definition, elements, criticisms and events. At the end of the analysis, it will be tried to determine whether this first conceptualisation of sovereignty is still

valid today. For this reason, after analysing the conceptual framework and historical development of sovereignty in the first stage of the study, Bodin's understanding of state and sovereignty will be analysed conceptually and critically to reach the conclusion. In the conclusion, it is expected to reach whether the theory is still valid or not.

There are studies on the development of sovereignty theory in the literature. Considering that today's sovereignty conflicts have reached beyond the world, it is important to analyse the concept in depth in all its dimensions. Considering that theories of sovereignty are still shaped and criticised on the basis of Bodin's conceptualisation, it can be said that this study is important in terms of being prepared for new perspectives that will emerge in the context of sovereignty.

In addition to the literature study, textual analysis, critical and historical analysis methods were used in the study and primary and secondary sources were used.

I. THE CONCEPT OF SOVEREIGNTY: DEFINITIONS AND HISTORICAL DEVELOPMENT

The concept of "*sovereignty*", which means "*absolute and unlimited power*", derives from the French word "*souverainete*". In Latin, the concept is also translated by the word "*superanus*" (the highest) (Hakyemez, 2004: 52; Koçak, 2006: 66).

The Merriam-Webster Law Dictionary defines sovereignty as "*supreme power, especially over a political structure; independence from external control; autonomy*" (Dictionary M. W.); *The Cambridge Dictionary* defines the same term as "*the power of a country to control its own government*" (Dictionary C.).

Sovereignty basically means "*absolute and unlimited power*", but the differences in the definition of the concept are striking. The differences are undoubtedly due to the fact that the concept of sovereignty has internal and external dimensions. It is unclear what constitutes absolute power; sovereignty may be based on "*superior legal authority*" or it may refer to "*indisputable political power*". This debate on the concept stems from the distinction between '*legal sovereignty*' and '*political sovereignty*' made by the nineteenth-century constitutional theorist A.V. Dicey ([1885] 1939). Internal sovereignty *refers to "the distribution of power within the state and raises questions about the need for supreme power and its position within the political system"*. External sovereignty discusses "*the role of the state within the international order and*

whether it can act as an independent and autonomous actor" (Heywood, 2004: 90).

However, the concept of sovereignty can be expressed in various ways since it is a concept discussed in fields such as political philosophy, classical political science, public law and private law. For example, according to *Robert Derathé* (1905-1992), in the legal language of the eighteenth century, the concepts of public power, empire, sovereign authority and sovereignty were synonyms (Beaud, 2003, s. 271). Sovereignty as a systematised concept means "supreme power" derived from the word "superanus" (Kapani, 2002, s. 56).

The concept of sovereignty is an artefact of a process spanning hundreds of years of political developments. Sovereignty was not considered as a concept before the modern period. *Plato* (427 BC- 347 BC) considered sovereignty as "*ensuring justice*" under the authority of the philosopher king; *Aristotle* (384 BC- 322 BC) considered it as "division of *labour*" with the idea of "*superior power of the state*" (Hakyemez, 2004: 20). In ancient Greece, there is no concept of sovereignty, and in Rome, the word "*imperium*", which means sovereignty, does not correspond to the concept of sovereignty since it means "*the power of the king of divine origin*" (Aybudak, 2017: 233).

Sovereignty was not a recognised concept until the establishment of modern states in the 16th century. The historical origins of sovereignty can be traced back to the struggles between the Kingdom of France and the aristocratic lords, the papacy (the Church) and its political structure, the Roman Germanic Empire, from the end of the Middle Ages until the early modern period. Sovereignty is the political supremacy gained by the King of France over those on the other side of the struggle, and the independence gained over other actors, both internally and externally (Kapani, 2002: 56).

However, even before the establishment of modern states, there have existed powers with superior commanding power. "*autocritas*", which is the principle of power, and "*potestas*", which symbolises the use of power, are the two basic elements that constitute sovereignty. Before the modern period, the understanding that power comes from a divine source is the most important feature of the political structure of the period. For this reason, political struggles in the classical period are related to who will exercise sovereignty (*potestas*) (Kaya, 2022: 220). Therefore, in the Middle Ages, the political struggle was about who belonged to sovereignty between the church and the secular power. The theory of sovereignty developed within the framework of these debates.

However, over time, debates have emerged about the source of sovereignty, i.e. autocrity. Jesus Christ (4 BC - 30/33 AD) was not interested in worldly power and favoured a politically passive attitude on the part of Christianity (Çetin & Görüşük, 2016: 226). *St Paul*, who was to live a hundred years after Jesus, contradicts Jesus' position with the statement "*All power comes from God*" (Omnis potestas a Deo) (Uygun, 2019: 152). Accordingly, Paul argued that the source of all political power is divine, and therefore it is obligatory to obey it, regardless of one's beliefs (Çetin & Görüşük, 2016: 226-228). The main purpose of Paul's defence of this understanding, which led to a struggle between earthly power and divine power that would last until the modern period and changed Christian political thought, was to prevent Christians from being perceived as a threat by the Roman empire (Ağaoğulları, 2015: 215-216).

Thus, Christianity has gained the characteristic of being an element influencing the political sphere (Mairet, 2013: 215-230). This concept, called theocratic sovereignty, formed the basis of political structures not only in early Christianity but also in Islam, the ancient Turks, ancient Egypt and China (Kaya, 2022: 221).

The choice of Christianity as the official religion of the Roman Empire in 378 AD initiated a struggle between the church and the empire over who would exercise sovereignty (Tenenbaum et al., 2005: 108). By the 4th century, the Western Roman Empire had collapsed and the Eastern Roman Emperor claimed that both the worldly and the church were subject to him. These developments led Pope Gelasius I to put forward the "*Theory of the Two Swords*". One of the swords symbolises religious and the other secular power, and the source of all power comes from a divine source. For this reason, the Church, the owner of both swords, gave one to the kings to rule the earthly power. Since the Church is God's representative on earth, the source of the king's power is the Church (Tenenbaum et al., 2005: 122). In line with this understanding, the church gained great power in the Middle Ages.

John of Salisbury (1120-1180) argued that the king would become a tyrant as a result of his ungodly judgements and that it would be legitimate to kill him; in the case of the tyranny of the church, he institutionalised the power of the church by claiming that the church should not be reacted to (Ağaoğulları., 2015: 250). *St Augustine* (354-430), on the other hand, argued that the state was a necessity, but that people needed the Church to purify them from evil, and placed the Church above worldly power (Ağaoğulları, 2015: 220). According to Augustine, sovereignty is "*a power of government that aims to reflect the divine will*" (Augustine, 2003).

As can be seen, in the absence of political power in the modern sense, in other words, the state, God and the Papacy were recognised as the supreme authority over princes and kings. In this case, we can say that authority was divided between spiritual and temporal sources of authority, and the concept of sovereignty was commonly used as "*summa potestas*", meaning "*the highest power of the state*", or "*plenitudo potestatis*", meaning the supreme authority of the state (Hakyemez, 2004: 20).

By the 13th century, the kings, who had become stronger militarily and politically, were able to gain power over the church and even tax the clergy. The struggle between temporal and spiritual power turned in favour of the emperors, which led to the institutionalisation of new understandings that limited the church. For example, *Dante Alighieri* (1265-1321) and *Marsilius of Padua* (1275-1343) were prominent figures in this regard. In his work "On the State of the World", in which he rejects the Two Swords Theory, Dante refutes the church's claim to power, arguing that "*the church falls under the jurisdiction of the Roman Empire*" and that "worldly power derives its legitimacy directly from God". Similar to Dante, Marsilius rejects the Two Swords Theory (Tenenbaum vd., 2005: 139-142). According to Marsilius, "the church has no authority to appoint the monarch", on the contrary, "the monarch derives his legitimacy from the people". Shaping the social order around justice, Marsilius associated the source of justice with the law by removing the religious dimension and argued that the basis of the law was the people (Çelik & Kara, 2018: 337). Thus, the foundations of the issues discussed in the modern period, such as the relationship between power and people, and the limits of spiritual and secular power, were laid in this period.

As can be seen, pre-modern theories of sovereignty have generally developed in line with the "*theocratic understanding of sovereignty*". The theocratic theories of sovereignty can be analysed under the headings of "*Doctrine of Supernatural Divine Law*" and "*Doctrine of Providential Divine Law*". The Doctrine of Supernatural Law argues that "God has chosen representatives to exercise His sovereignty in the world and that these representatives are responsible only to God". For this reason, the person who will exercise power is chosen by God (Gözler, 2013: 116). The underlying aim of this doctrine was to legitimise the king and his dynasty and to reduce the influence of the pope on the kingdom.

The doctrine of Providential Divine Law, on the other hand, argues that "*sovereignty comes from God, but those who are authorised to exercise this sovereignty are not chosen by God*". The rulers are chosen by society through God's will (Gözler, 2013; Kabaoğlu, 2011: 82). This understanding, which

focuses on the source of sovereignty, namely *autocritas*, legitimises the removal of rulers who do not respond to the wishes and needs of the people. This understanding was realised by *Thomas of Aquino*, who lived in the 13th century, in his statement "*All power comes from God through the people*" (*Omnis potestas a Deo per populum*). The society that chooses power in the name of God also has the right to choose the form of government (Çelik & Kara, 2018: 221).

The dual power of the Middle Ages, consisting of the pope and the empire, came to an end with the emergence of kings as a single, absolute and indivisible power. The weakening of feudalism in the fifteenth and sixteenth centuries weakened supranational institutions such as the Catholic Church and the Holy Roman Empire, leading to the emergence of centralised monarchies. The *Tudors* in England, the *Bourbons* in France and the *Habsburgs* in Spain are important examples of centralising monarchies (Heywood, 2004: 90). At this stage, "*rational and natural resources*" began to replace the religious, mythological and traditional laws of legitimacy of the past. The concept of sovereignty, which existed in the Middle Ages as "*the privilege of different powers to impose their superiority on others*", gained the meaning of "*the supreme among powers*" when this privilege passed to monarchies as a result of long conflicts (Heywood, 2004: 90).

These changes shaped Machiavelli's ideas on the concept of sovereignty. He clearly revealed his views on sovereignty in his work *II Principe*² and determined the general boundaries of the theory of sovereignty, but did not name it as sovereignty. According to Machiavelli, who abstracted the field of politics from religion and metaphysics, the source of power is not religion. Power is the owner of legitimacy, which he defines as a result of the establishment and implementation of politics since its foundation. Political power must belong to a single sovereign authority, in other words, the sovereign, in unity and integrity. Machiavelli's theory of sovereignty is integrated with the king rather than the state (Mairet, 2013: 232). In his views on sovereignty, "*power, power and management strategies*" have an important place. Because Machiavelli rejected the power of the church and the papacy that fragmented sovereignty and defended the existence of a "*whole, absolute and unlimited*" power. Sovereignty is a tool for the political power to establish the society unilaterally and to impose the will of the sovereign on the society. For this reason, everything that ensures the unity and integrity of the political power

---

² Its original name is "De Principatibus" and was written in 1513. However, it was not published until 1532, five years after Machiavelli's death.

must be accepted as legitimate. Whether through fear and violence or persuasion, the important thing is to ensure the obedience of the society. Machiavelli considers it legitimate for the ruler to ignore moral values and freedoms in order to retain such power. According to Machiavelli, all power belongs to the sovereign without any distinction of powers that would fragment sovereignty, and the origin of this sovereignty is the concept of "*common good*". The sovereign is the sole guide of the people and the guarantor of the unity and integrity of power (Machiavelli, 2021).

Hobbes, on the other hand, in *Leviathan* (1651)³ defines the concept of sovereignty as "*the power of the sovereign to use the sum of individual powers according to his own will*" (Türküne, 2003: 61). His conception of sovereignty is a fundamental reference for understanding the nature of the state and social order and is directly linked to his theory of the social contract. According to Hobbes, sovereignty is the result of the "social contract". In order to put an end to the natural state of affairs and to ensure stability and order in society, people come together to form the state and give up their individual freedoms and authorise a sovereign authority. This person is sovereign, and everyone else is his subject. According to Hobbes, the most fundamental characteristics of sovereignty are that it is "*absolute*", "*one*", "*continuous*" and "*indivisible*". The sovereign authority must possess all the power, authority and powers necessary to ensure social order and these powers cannot be divided in any way. This power of the sovereign is used to regulate society and to defend it against any internal or external threat. The legitimacy of political power is based on "ensuring the security of the people". The sovereign is bound to this task by natural law and is accountable only to the creator of natural law, God.

Machiavelli and Hobbes brought a classical perspective to the understanding of sovereignty. The most fundamental characteristic of the classical understanding of sovereignty is to "*perceive society as a whole and to define this unity as an abstract will*". Sovereignty is a reflection of this abstract will and the responsibility of representing the will is reduced to *a single person*. The legitimacy of the political will is left to the arbitrary will of the sovereign. The biggest difference of classical sovereignty from contemporary theories of sovereignty is that it lacks the principle of "*limiting political power*". (Türküne, 2003: 62). While the concept was described with words such as "unlimited" and "absolute", etc., today it has a "*limited*" capacity. Since the 1789 French

---

³ London: printed [by Thomas Warren and Richard Cotes] for Andrew Crooke, at the Green Dragon in St. Pauls Church-yard, 1651. First Edition, First Issue.

Revolution, sovereignty has also been used as "*popular sovereignty*" or "*national sovereignty*" (Kaya, 2022: 216).

Jean Bodin is the name who presented sovereignty from a classical perspective like Machiavelli and Hobbes and introduced the concept to the political science literature. Bodin shares his ideas on sovereignty in his work "On Sovereignty: Six Books of Commonwealth"⁴.

II. JEAN BODIN'S GENERAL UNDERSTANDING OF POLITICS AND STATE

The strengthening of the monarchies and establishing supremacy over the church; weakening the double-headed structure that prevents the political power from being single, indivisible and absolute is considered as the beginning of the modern understanding of sovereignty (Türküne, 2003: 40). Sovereignty has acquired its current meaning under the influence of various processes over the centuries. Many modern political theorists such as Machiavelli, Bodin, Hobbes, Rousseau and Locke have made important contributions to the conceptualisation of sovereignty (Beriş H. , 2006: 17-18). *Machiavelli* was the first to use the concepts of sovereignty and the state (stato) as "*the highest of powers*" at the factual level. However, Machiavelli emphasised the seizure and maintenance of power and did not question the source of the state and sovereignty (Arslanel & Eryücel, 2011: 5). Bodin, on the other hand, started his studies by investigating the origins of the state and conceptualised the sovereignty element introduced by Machiavelli and used the theory of sovereignty for the first time in the political field and was considered the "father" of the theory of sovereignty (Kapani, 2002).

Bodin discusses ideas on the state and sovereignty extensively in *Les Six Livres de la République*. Bodin's main reason for writing this work was to criticise Machiavelli's immoral approach, which placed irreligion and injustice at the foundation of states. According to Bodin, his contemporaries were far from the moral principles and the concept of justice that politics should have, and Machiavelli "*encouraged the Princes to commit all kinds of injustice in order to preserve their power*", fuelling social crises and placing irreligion and injustice at the foundation of the state (Saygılı, 2014: 187). The way to solve this problem is to adapt the existing order to politics. In other words, the moral dimension of politics should be increased by establishing "*an order in which citizens obey the ruler in accordance with a hierarchical structure, rulers are*

---

⁴ The work was written by Jean Bodin in 1576 under the title *Les Six Livres de la République*.

loyal to the prince, and the prince rules in accordance with the laws of God" (Şamlı, 2020: 455).

Bodin defines the state as "*the government of many families and their common things by the sovereign power in accordance with the law (justly)*". Accordingly, the basic elements of government are "*family, common things (publicness) and justice*". The state is an organisation where the people come together and social order is maintained under a sovereign authority. (Bodin, 1992: 89). Bodin identified paternal authority in the family with sovereign authority in the state (Ağaoğulları & Köker, 2004: 20-21). The family, which has the right to private property and unites under the authority of the father, is the first unit that constitutes the state. The king's sovereignty and authority are as absolute as the father's right to rule (Ağaoğulları & Köker, 2004: 20-21). Accordingly, it can be stated that power relations in the state derive from power relations in the family. Just as *the pater familias* has the right to make decisions over the lives of family members "derived from divine and natural laws", the king has the same right over his citizens (Saygılı, 2014).

The fact that the state is the rule of families means that when each *pater familias* steps out of the house he rules, "he is *deprived of the titles of master, president, senator, and takes the name of citizen and enters the jurisdiction of the sovereign*". Thus, all citizens are in an equal position vis-à-vis the sovereign, but citizens are not socially equal among themselves. For example, within society there are clergy, nobles, commoners and even unfree slaves. However, a nobleman and a commoner must obey the sovereign absolutely. In the face of obedient citizens, the sovereign must fulfil the citizens' needs for justice, help and protection. More precisely, *what makes a person a citizen is, on the one hand, the free subject's recognition of and obedience to the sovereign prince, and on the other hand, the prince's protection, justice and defence for the subject.*" (Şamlı, 2020: 456).

The third element of the definition of the state is "*common things*", in other words, publicness, which corresponds to the term *res publique*. Bodin claims that in the absence of some common or public things, the state cannot exist. However, the principle of commonness advocated by Bodin is quite contrary to the understanding of *commonness* proposed by Plato. By stating that the existence of private things is necessary for the existence of public things, Bodin excludes the state and private or personal things that are peculiar to families, especially property, from the sphere of interest of the sovereign power (Ağaoğulları, 2015). This understanding put forward by Bodin is considered as

the first fire lit for the "*separation of state and civil society*", which is the basic element of the state theory of the bourgeoisie (Şamlı, 2020: 457).

Unlike Machiavelli, Bodin's understanding of politics is not based on actions and facts (*de facto*) but on the sphere of law (*de jure*), which emphasises legitimacy. This distinction reflects the distinction between authority and power. *De jure sovereignty* reflects the understanding of legal sovereignty. This understanding is based on the belief that the ultimate and final authority lies in the laws of the state. Therefore, *de jure sovereignty* is the supreme power defined in terms of legal authority. In other words, it is based on the right to demand obedience from someone, as defined by law. In contrast, *de facto* sovereignty is in no way based on a claim of legal authority, but is concerned only with the *de facto* distribution of power. Political sovereignty implies the existence of a superior political power capable of commanding obedience because it holds coercive power (Heywood, 2004: 92).

Bodin opposed the divinity of the state by linking the origin of the state to power and violence. However, it should not be thought that the origin in question here includes tyranny and banditry. Because the purpose of the state is essentially to make people happy by ensuring social order and justice. (Saygılı, 2014: 189). Bodin's defence that "*the sovereign must dispense justice without the consent of his subjects if necessary*" shows the importance he attached to the principle of justice (Hardt & Negri, 2023). The state is therefore authoritarian but not totalitarian.

III. JEAN BODIN'S THEORY OF SOVEREIGNTY

In line with the information above, it can be said that Bodin's understanding of the state shaped the understanding of sovereignty in modern political thought by adding many dimensions to the concept of sovereignty. Bodin, who distinguished the state from other forms of society and argued that sovereignty, which is the basic element of the state, is inherent in political society, achieved what no political scientist before him could do. For Bodin, who shaped modern political thought by conceptualising sovereignty, it is not possible to talk about the existence of the state where there is no sovereignty (Şamlı, 2020).

Bodin defines sovereignty in a state in the broadest sense as "*the highest, absolute and most permanent power over citizens and subjects*". According to this definition, sovereignty is shaped around three elements: "*absolute, permanent and indivisible*" (Bodin, 1992).

Absoluteness: The absoluteness of sovereignty from Bodin's perspective means that it cannot be limited. Sovereign power cannot be limited by custom, law or any other institution. (Uygun, 2019: 189). In other words, "*the will of the sovereign is superior to justice*" and "*the sovereign makes laws independently*", but even the laws he makes do not limit sovereignty (Sabine, 1969: 82). This expression can also be interpreted as "*it is unthinkable that the sovereign should be deprived of sovereign power*". (Çetin H. , 2002). A law is only what the sovereign commands, independent of the law; laws reflect the sovereign's command (Sabine, 1969: 82). Laws are capable of changing tradition, but tradition cannot change laws. (Koç, 2019: 338). Deciding on war and peace, imposing taxes, printing money, appointing administrators, issuing amnesties, acting as the highest judicial body are all under the sovereign's authority. (Sabine, 1969: 82). Sovereignty is absolute not only because it is above all others as an absolute and supreme power, but also because it is unconditional and free from responsibility (Raynaud, 2003: 44).

The principle of absoluteness stipulates that sovereignty should not be limited by any power. Although the sovereign is not obliged to consult anyone in its decisions, the source of other power centres is the sovereign. While Bodin defines *law* as the command of the sovereign, *law* means justice and equity. This understanding separates law and law and places law above law (Saygılı, 2014: 190).

However, from Bodin's perspective, the principle of absolutism does not mean that the sovereign is unlimited. These limits that prevent the king from turning into a tyrant are called "*Leges imperii*". The first of these are "divine and natural" laws; the sovereign is obliged to obey these laws no matter what (Kaya, 2022: 225). In this case, Bodin's political power is earthly; its source is not divine, but he must answer to God for his mistakes (there is no legal sanction). This limitation constitutes its source of legitimacy. Bodin, unlike Machiavelli, removed the state from the divine sphere and based his theory to a certain extent on a secular understanding. Accordingly, Bodin prevented the emergence of a tyrannical monarchy and seriously weakened the doctrine of divine rights of kings (Tunçay, 2009: 178). Bodin's portrait of sovereignty designed the structure of the French monarchy by ending the claims of supremacy of power centres such as religious powers and the Roman Germanic Empire. (Göze, 2009: 134).

The second limitation is *the "right to property"*. The sovereign cannot usurp the private property rights of families, and the consent of taxpayers must be obtained for taxation, which is seen as an interference with the right to private

property. However, the promises made by the sovereign have a limiting effect on the sovereign. The sovereign must honour and abide by its agreements with its subjects and other countries (Kaya, 2022: 225).

The principle of absolutism, which is one of the building blocks of Bodin's theory of sovereignty, faces various criticisms because it does not coincide with the principle of "*rule of law*" in modern states. The sovereignty of modern states is based on the rule of law: families, clubs, trade unions, etc. may make rules that confer authority, but these rules are limited by law (Heywood, 2004: 92). However, with the process of constitutionalism, states go beyond being a rule of law and limit their sovereignty through international law. Especially after World War II, the "absolute" character of sovereignty started to disappear. The need to protect human rights and global security led to the emergence of a mechanism such as the United Nations, which limits the sovereignty of states. States have voluntarily limited their sovereignty by signing supranational (regional or universal) treaties (Beriş, 2006).

The removal of Serbian forces from Kosovo in 1999 and the overthrow of the Taliban regime in Afghanistan in 2001 demonstrate that humanitarian intervention and a commitment to human rights go far beyond the "absoluteness" of sovereignty (Heywood, 2004: 96).

He is among those who criticise the absolute role of sovereignty in this respect. According to him, the existence of an absolute and unlimited power is completely contrary to today's understanding of the rule of law. The concept of "*limited power*", which is a result of the rule of law, is an indication that the concept of absolute sovereignty cannot be valid today (Kapani, 2002: 63-66).

In her work "*On Revolution*", Hannah Arendt, in addition to a holistic criticism of the concept of sovereignty, examines the "*absoluteness*" dimension of sovereignty. Sovereignty has been defined as "*absolute*" from the first moment it was conceptualised. This means that the sovereign cannot be limited by any norm other than its own will. Therefore, the notion of sovereignty creates a "*spiral of absoluteness*"; an absolute power is born from an absolute beginning. Thus, politics rises above this absolute power. In the context of public freedom, action cannot survive in the shadow of such an absolute power that has the quality of "*commanding*" and "*commanding*". For its existence contradicts "*the argumentative and persuasive nature of the political relationship between plural equals*". The representation of sovereign power within a person or authority does not eliminate this problem and continues to threaten the possibility of politics. This is because, on the one hand, absolutism eliminates

the "openness" and "contingency" required by politics due to its "imperious nature"; on the other hand, the existence of an absolute power is opposed to politics due to its potential for "instability" as a will that can override the laws and institutions that observe the rules of political life at any time. Therefore, the "absoluteness" of sovereignty defended by Bodin is recognised by Arendt as "a threat to the existence of politics" (Türk, 2018: 195-196).

However, it is a matter of debate whether the concept of "sovereign state" is still valid in the globalised world. Especially after 1945, in the period called the Cold War, the world was ruled by the USA and the Soviet Union, which were characterised as "superpowers". The existence of two superpowers led both to reject each other's sovereignty. After the collapse of the Soviet Union, it is not a correct approach to talk about the existence of a world dominated by the United States. The difficulties faced by the US in many areas, such as combating terrorist attacks and controlling nuclear-armed states, draw attention to the limitations of the US on a global scale (Heywood, 2004: 97).

Continuity: According to Bodin, one of the fundamental characteristics of sovereignty is that it is a "permanent power". Bodin criticises his predecessors for not being able to distinguish between sovereignty and ruler. Sovereign and ruler are different things. For Bodin, the ruler, who is a temporarily appointed official, is temporary (*potestas*). (Çelik & Kara, 2018). Sovereignty is an institution rather than a personality and power that is limited in duration cannot be called sovereignty (Kaya, 2022: 225). For example, the "temporary power of command" vested in regents, commissars and other state officials is not sovereign power because the sovereign "recognises no limitations in time". Regardless of the regime of the republic, sovereignty remains the same beyond any temporal limitations (Raynaud, 2003: 144). Sovereignty is a permanent authority (*auctoritas*). This means that the sovereign transfers sovereignty after exercising it for life. Although kings are temporary in body, the public personality represented by kings is permanent (Beriş, 2006: 362-363). For example, in France, the concept of "the king is dead, long live the new king" is a good example to express the continuity of sovereignty (Saygılı, 2014: 190).

Thanks to this distinction made by Bodin between sovereign and sovereignty, state power becomes independent of the person or persons who exercise it and the state becomes a conceivable phenomenon (Şamlı, 2020: 457). The element of "continuity" is considered to be Bodin's most important contribution to the modern theory of the state as it shows that the state is not limited in time and is continuous (Saygılı, 2014: 190). With the principle of continuity of sovereignty, the centuries-old understanding of state power has come to an end.

However, when the events of the recent past are analysed, it is doubtful that the principle of "*continuity*" of sovereignty remains valid. Although forms of political sovereignty based on manipulation and coercion were once established, such as Nazi Germany, Stalinist Russia or Pol Pot's Cambodia, none of them have survived to the present day (Heywood, 2004).

Indivisibility Another building block of Bodin's theory of sovereignty is that it is "*indivisible*". He sought the cause of the turmoil and anarchy in the society in the understanding and practices of divided sovereignty. A fragmented sovereignty would lead the society to civil wars and conflicts. (Raynaud, 2003: 144). For this reason, sovereign rights cannot be transferred. The only thing that limits the sovereign is sovereignty. (Ağaoğulları & Köker, 2004: 31-33). One cannot speak of sovereignty where there is partition, and one cannot speak of a state where there is no sovereignty.

Although sovereignty, which is characterised as indivisible and inalienable, is inherent in the state, it must acquire a concrete form in *a person* (or persons) at the level of *potestas* (Şamlı, 2020: 457). The absolute and permanent nature of sovereignty requires the sovereign to be "*one*" as well as the sovereign to be "*one*". (Saygılı, 2014: 191). It is not contrary to the principle of indivisibility whether sovereignty resides in one person (such as *a king*) or in a minority (such as *a parliament*) or in the people as a whole (such as *a king* or *a parliament*) (Şamlı, 2020: 457).

Bodin recognises the existence of three types of state depending on who or over whom sovereignty is embodied (Bodin, Book II, Chapter I, 1992: 89-90). If sovereignty

- If it is in the hands of a single person; the form of state is *monarchy*,
- If it belongs to the people as a whole, it is a *people's state* or *democracy*,
- If it is in the hands of a minority; *it is aristocracy*.

However, Bodin's preference among these three forms of state is monarchy, and he explains his preference in this direction as follows:

"First of all, monarchy is the government that best suits the natural order. In the family, which is the model of the state, there is one chief... One sun in the sky... One god in the universe... One person sovereignty in ancient civilisations... For example, in Assyrians, Persians, Egyptians, Macedonians... Then, in the theoretical plan, the sovereignty of only one person is compatible with its indivisibility and absolute nature" (Bodin, Book I, Chapter 8, 1992: 42).

From Bodin's perspective, sovereignty is best embodied in the person of the king or prince (Hardt & Negri, 2023). Bodin expresses the main reason for this preference with the following words quoted from Cicero: "*the tyranny of a prince is harmful, the tyranny of a few is more harmful, but there is nothing more dangerous than the tyranny of a whole people*" (Tunçay, 2009; as cited in Koç, 2019: 338).

However, a point to be emphasised in this regard is that "the Prince is sovereign, not sovereign". Although the king and sovereignty are confused with each other, it should not be forgotten that the king has two personalities, one private and the other public. From this perspective, the sovereign and the unlimitedness of sovereignty are differentiated from each other. Unlimitedness applies to sovereignty, i.e. *autocritas*. The sovereign, i.e. *potestas*, is limited by the sovereign's own conscience, even if not in practice, but there is no legal sanction for these limits. The king cannot be held responsible, judged and punished for any of his behaviours by any power on earth, neither *de facto* nor *de jure*. Accordingly, in the event of a king's transformation into a tyrant, there can be no question of the people's right to resist (Şamlı, 2020: 548)

The understanding of "*absolutist sovereignty*" advocated by Bodin was criticised by *Jean-Jacques Rousseau*, an eighteenth century thinker. Rousseau favoured popular sovereignty rather than monarchical rule, that is, the belief that the ultimate authority lies with the people themselves (*general will*). His doctrine of popular sovereignty is often seen as the basis of modern democratic theory (Heywood, 2004: 93).

The principle of "*indivisibility*", which Bodin defines as one of the fundamental elements of sovereignty, has been criticised in the literature and continues to weaken in reality. The belief that political administration should be embodied in a final authority is considered as the traditional doctrine of sovereignty. The main focus of debate in this understanding is on who or what is the ultimate authority. Bodin's acceptance of "*continuity*" as a fundamental element for sovereignty can be considered within the framework of this understanding. However, this aspect of sovereignty is subjected to various criticisms in an era of *pluralistic* and *democratic* governance, and the main focus of the criticisms is that sovereignty cannot be used in this aspect "*in modern systems of government that operate according to a network of checks and balances*". *Liberal democrats*, for example, are diametrically opposed to Bodin's indivisible sovereignty because of their belief that power should be distributed among various institutions that cannot meaningfully claim sovereignty (Heywood, 2004: 93).

However (Kapani, 2002) He argues that today's federal states contradict the indivisibility of sovereignty. For example, in federal states such as the USA, Canada, Australia and India, the government is divided into two tiers, each with autonomous powers (Heywood, 2004: 94).

In reality, the principle of indivisibility has been deformed to a great extent by the factor of "*globalisation*". The globalisation process has reshaped the form of the nation-state system. Under the influence of globalisation, the individual, society and international corporations have taken over the state's role as an actor in politics and international relations, thereby ending the determination of states over sovereignty. Many international and supranational organisations such as the EU and NATO have come to share the sovereignty of states under the influence of globalisation. Supranational treaties such as the European Convention on Human Rights and the Universal Declaration of Human Rights lead states to share their sovereignty (Özkaya, 2021: 58).

The proponents of the "*Complex Sovereignty*" approach argue that sovereignty has moved away from the principle of "indivisibility" in parallel with these changes. According to this view, national jurisdiction is shrinking and the exercise of sovereignty by central, regional and supranational organisations over the same society leads sovereignty to take a multi-centred, multi-level and multi-structured form (Sunay, 2012: 31)

CONCLUSION

Until the pre-modern state, sovereignty, which was based on the struggle for supremacy between different foci of power, emerged as a result of centralised monarchies after the struggle between the pope and the kingdom was won in favour of the kingdom. Jean Bodin's desire to find the origin of the state led him to conceptualise sovereignty and bring it into the political science literature. He added a partially secular perspective to sovereignty by building sovereignty on legal and philosophical foundations, overthrowing the medieval understanding of legitimacy that based power on theocratic principles. The most important point that distinguishes Bodin from his predecessors is his evaluation of sovereignty as a concept inherent to the state. A state without sovereignty cannot be called a state. Bodin bases the existence of sovereignty on whether it is absolute, continuous and indivisible.

However, these elements that Bodin attributed to sovereignty face various failures in the rapidly changing world order and are the target of criticism. In the age of democratic representation and pluralism, today's states based on

constitutionalism and the rule of law accept the concept of "limited sovereignty". The absoluteness of sovereignty put forward by Bodin cannot respond to the dependence of today's states on checks and balances. Nevertheless, the concerns that World War II imposed on individuals and communities globally led to the popularity of universal security policies and human rights discourses, which in turn led to supranational institutions and treaties limiting the sovereignty of nations. However, the principle of "indivisibility", which is one of the basic building blocks of Bodin's theory of sovereignty, loses its validity in the face of globalisation, developments in technology and economy, and political structures based on federal systems that produce new actors sharing sovereignty. Bodin's principle of "continuity", on the other hand, has been deeply wounded by the failure of political systems such as Nazi Germany, Stalinist Russia and Pol Pot's Cambodia to survive to the present day. Bodin's theory of sovereignty seems to have lost its validity in the face of today's rapidly changing conditions.

However, in today's world, where the sphere of sovereignty is not limited to the world, and sovereignty conflicts have spread to space and cyberspace (Şamlı, 2020). The nature of sovereignty is also constantly changing. Considering that Bodin's conceptualisation of sovereignty is the source of the distinctions between law and law, sovereignty and ruler, state and civil society, it is important to analyse his conception of sovereignty carefully in order to be prepared for new dimensions of sovereignty.

REFERENCES

- (1328 (1912)). *Türk Ocağının Nizamname-i Esasi ve Dahilisi*. İstanbul: Tanin Matbaası.
- Ağaoğulları, M. (2015). *Sokrates'ten Jakoben-lere Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ağaoğulları, M. A. (1991). Demokratik Mitoslar: Halk-Ulus Egemenliği ve Siyasal Temsil. *ÜSBFD, c. 46 (1)*.
- Ağaoğulları, M. A. (2010). *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*. Ankara: İmge Kitabevi.
- AĞAOĞULLARI, M. A. (2010). *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği* . Ankara : İmge Kitabevi.

- Ağaoğulları, M., & Köker, L. (2004). *Kral-Devlet ya da Ölümlü Tanrı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ahmad, F. (1986). *İttihatçılıktan Kemalizme*. İstanbul : Kaynak Yayınları.
- Ahmad, F. (2004). *İttihat ve Terakki 1908-1914*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ahmad, F. (2004). *İttihat ve Terakki 1908-1914*. İstanbul : Kaynak Yayınları.
- Akşin, S. (1980). İstanbul: Gerçek Yayınları.
- Akşin, S. (1980). *Jön Türkler ve İttihat Terakki Cemiyeti* . İstanbul : Gerçek Yayınları.
- Akşin, S. (2007). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Akşin, S. (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul : Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities* . London : Verso.
- Arslanel, M. N., & Eryücel, E. (2011). Modern Devlet Anlayışının Felsefi Temelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 1-20.
- Augustine, S. (2003). *City of God, Translated by Henry Bettenson with a New Introduction by G. R. Evans, Third Edition* . London: Penguin Classics.
- Avcıoğlu, D. (1974). *Türkiye'nin Düzeni*. İstanbul : Cem Yayınevi.
- Aybudak, U. (2017). Modern Devlet Bağlamında Ortaya Çıkan Egemenlik Kavramı ve Egemenliğin Dönüşümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c.10 (54).
- Aydemir, Ş. S. (2021). *Suyu Arayan Adam* . İstanbul : Remzi Kitabevi .
- Aydınlı, H., & Ayhan, V. (2004). Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi Perspektifinden İktidarın Sınırlandırılması Tartışması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c.5 (1), 62-91.
- Beaud, O. (2003). Edemenlik. P. Raynaud, & S. Rials içinde, *Siyaset Felsefesi Sözlüğü* (s. 271-280). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Belge, M. (2011). *Militarist Modernleşme; Almanya, Japonya ve Türkiye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beriş, H. (2006). Egemenliğin Dönüşümü: Tarihsel ve Siyasal Açından Egemenlik Kavramının Yeni Anlamı . *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Beriş, H. (2006). *Küreselleşme Çağında Egemenlik, Ulusal Egemenliğin Yeni sINIRLARI*. Ankara: Lotus Yayınları.
- Berkes, N. (2022). *Türkiyenin Çağdaşlaşması*. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Bleda, M. Ş. (2010). *İmparatorluğun Çöküşü*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Bocova, V. (1998). The Construction of National Identity: On Primordialism and Instrumentalism. *Human Affairs*.
- Bocova, V. (August 1998). The Construction of National Identity: On Primordialism and Instrumentalism. *Human Affairs* .
- Bodin, J. (1992). *On Sovereignty*, çev. Lulian H. Franklin. Great Britain: Cambridge University Press.
- Bora, T. (2008). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Milliyetçilik* (Vol. Cilt 4). (M. G. Tanıl Bora, Ed.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çeçen, A. (1990). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çeçen, A. (1990). *Halkevleri*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çeçen, A. (2000). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Çeçen, A. (2000). *Atatürk 'ün Kültür Kurumu Halkevleri*. İstanbul : Cumhuriyet Kitapları .
- Çelik, F., & Kara, A. (2018). Thomas Hobbes ve John Locke'un "Egemenlik" Anlayışları Çerçevesinde Karşılıklı bir Analiz. *The Journal of Academic Social Science Studies*, s. 65, 333-350.
- Çetin, H. (2002). Egemenlik ve Hukuk İlişkisi Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2).
- Çetin, H., & Görüşük, L. (2016). Hıristiyanlığın Siyasal Dili. H. Beriş, & F. Duman içinde, *Siyasal Düşünceler Ta-rihi* (s. 221-272). Ankara: Orion Kitabevi.
- Dictionary, C. (Erişim Tarihi: 18.01.2024). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sovereignty> adresinden alınmıştır
- Dictionary, M. W. (Erişim Tarihi: 18.01. 2024). <https://www.merriam-webster.com/dictionary/sovereignty#legalDictionary> adresinden alınmıştır
- Dürü, K. N. (1965). *Ziya Gökalp*. İstanbul : MEB Yayınları.

- Düzgün, Ş. (2008). Ontolojik Egemenlikten Egemenliğin Ontolojisine. *Ankara Üniversitesi İLAHİYAT fakültesi Kelam Araştırmaları Dergisi*, c.6 (2), 1-23.
- Erözden, O. (1997). *Ulus-DEVlet*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. London : Blackwell Publishers.
- Georgeon, F. (2006). *Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930*. (A. Berktaş, Trans.) İstanbul: YKY.
- Georgeon, F. (Ocak 2006). *Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930*. (A. Berktaş, Trans.) İstanbul: YKY.
- Göze, A. (2009). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gözler, K. (2013). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 4. Baskı*. Bursa : Ekin Yayınları.
- Hakyemez, Y. Ş. (2004). *Mutlak Monarşilerden Günümüzde Egemenlik Kavramı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hanioglu, Ş. (2001). *For A Revelation The Young Turks (1902-1908)*. London: Oxford Press .
- Hardt, M., & Negri, A. (2023). *İmparatorluk (10. Baskı)*, çev. A. E. Pilgir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Heywood, A. (2004). *Political Theory, Third Edition*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hobsbawm, E. J. (1995). *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik:Program, Mit, Gerçekler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (n.d.). <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/onuncu-yil-soylev>. Retrieved from <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/onuncu-yil-soylev>
- Huberman, L. (2011). *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*. (M. Belge, Trans.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kabaoğlu, İ. Ö. (2011). *Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar), 7. Baskı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kapani, M. (2002). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karpat, K. H. (2021). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul : Timaş Yayınları.

- Kaya, M. A. (2022). Egemenlik Kavramı ve Siyasi Düşünürler . *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5 (1), 213-235.
- Koç, Y. (2019). Yeniçağ'da Kavram Olarak Egemenliğin Analizi:Jean Bodin, Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau Üzerine. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, c.6 (12), 333-350.
- Koçak, M. (2006). *Batı'da ve Türkiye'de Egemenlik Anlayışının Değişimi Devlet ve Egemenlik (Eski Kavramlar- Yeni Anlamlar)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kodaman, B. (1999). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. İstanbul: Türk Tarih Kurumu.
- Kohn, H. (1969). *The Idea of Nationalism*. Toronto: Macmillan Company.
- Köker, L. (1993). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul : İletişim Yayınları.
- Kushner, D. (1998). *Türk Milletinin Doğuşu*. (Z. Doğan, Trans.) İstanbul: Fener Yayınları.
- Machiavelli, N. (2021). *Prens, 31. Basım, çev. Kemal Atakay*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Mairet, G. (2013). Padovalı Marsilius'dan Lo-uis XIV'e Laik Devletin Doğuşu. E. C. Akal içinde, *Devlet Kuramı* (s. 215-243). Ankara: Dost Kitabevi.
- Meram, A. K. (2015). *Türkçülük ve Türkçülük Mücadeleleri Tarihi*. İstanbul: Kültür Kitabevi.
- Oran, B. (1988). *Atatürk Milliyetçiliği: Resmi İdeoloji Dışı Bir İnceleme* . Ankara : Dost Kitabevi.
- Özkaya, Ö. (2021). Egemenlik Kavramının Gelişim Serüveni: Klasikten Küresele. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 46-61.
- Özkırımlı, U. (2008). *Milliyetçilik Kuramları:Eleştirisel Bir Bakış* . Ankara : Doğu Batı Yayınları.
- Palazoğlu, A. B. (1998). *Atatürk İnkıapları(Devletin Laikleşmesi)*. Ankara: Türk Hava Kurumu Yayınları.
- R.E.Ward, D. R. (Dü.). (1976). *Political Modernization in Japon and Turkey* (2 b.). New Jersey: Princeton.
- Raynaud, p. (2003). *Siyaset Felsefesi Sözlüğü*. S. rİALS. içinde İstanbul: İletişim Yayınları.

- Sabine, G. (1969). *Siyasal Düşünceler Tarihi 2 yeni Çağ, çev, A. Öktem*. Ankara: Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Sarmay, Y. (1993). Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1913). *Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Saygılı, A. (2014). Jean Bodin'in Egemenlik Anlayışı Çerçevesinde Kralın İki Bedeni Kuramına Kısa Bir Bakış. *AÜHFD*, 63 (1), 185-198.
- Sieyes, E. J. (2005). "*Üçüncü Sınıf*" Nedir ? (İ. Birkan, Trans.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Smith, A. D. (2002). *Ulusların Etnik Kökeni*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Sunay, R. (2012). Küreselleşme Sürecinde Çok Merkezli Egemenlik Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 27-52.
- Şamlı, E. (2020). Egemenliğin İki Tanımı: Bodin ve Bataille. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 452-470.
- Şentürk, R. (2005). *Millet*, (Vol. Cilt 30). İstanbul: İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları.
- TDK. (1998). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temo, İ. (1987). *İttihat Terakki Anıları*. İstanbul : Arba Yayınları.
- Tenanbaum vd., D. (2005). *Siyasi Düşünce Tarihi, Çev. F. Demirci*. Ankara: Adres Yayınları.
- Toprak, Z. (1982). *Türkiye'de Milli İktisat*. Ankara : Yurt Yayınları.
- Touchard, J. (2015). *Siyasal Düşünceler Tarihi, çev. İ. Yerguz*. İstanbul: Isık Yayınları.
- Tunaya, T. Z. (1988). *Türkiye'de Siyasal Partiler, İkinci Meşrutiyet Dönemi* (2. Baskı ed., Vol. Cilt 1). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Tunçay, M. (2009). *Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turhan, M. (1951). *Kültür Değişmeleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Türcan, T. (2001). *Devletin Egemenlik Unsuru ve Egemenlikten Kaynaklanan Yetkileri*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

- Türk, D. (2018). Arendt, Devrim, Egemenlik: “Başlangıçta Söz Vardı”. *Mülkiye Dergisi*, 42(2), 183-207.
- Türköne, M. (2003). *Siyaset*. Lotus yayınevi.
- Uygun, O. (2019). *Devlet Teorisi*, 6. Baki. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Uygun, O. (2019). *Devlet Teorisi*, 6. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Uzer, U. (2016). *An Intellectual History of Turkish Nationalism; Between Turkish Ethnicity and Islam Identity*. Salt Lake City: University of Utah Press.
- Ward, R. (1976). *Political Modernization in Japon and Turkey* (2 b.). New Jersey: Princeton.
- Yalçinkaya, A. (2019). Bodin'den Hobbes'a Doğru. M. A. Ağaoğulları içinde, *Sokrates'ten Jacobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler*, 9. baskı. İstanbul: İletişim Yayınları .
- Yeşilkaya, N. G. (2003). *Halkevleri;İdeoloji ve Mimarlık* . İstanbul : İletişim Yayınları.
- Zürcher, E. J. (2009). *Kemalist Düşüncenin Osmanlı Kaynakları* (6. Baskı ed., Vol. Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm). (A. İnel, Ed.) İstanbul: İletişim Yayınları.

DP-AP GELENEĞİ VE LIBERALİZM

Üstüner Okan Çınar¹

Öz: Liberalizm, Osmanlı-Türk modernleşmesinin önemli fikir akımlarından biri olmuştur. Liberalizmin temel unsurları olan özel mülkiyetin korunması, ekonomide girişim özgürlüğü, temsili demokrasi, hukuk devleti, kuvvetler ayrılığı ve temel hak ve hürriyetlerin korunması birçok Osmanlı-Türk aydını tarafından dile getirilmiştir. Çok partili sisteme geçişin ilk yıllarından itibaren merkez sağ partiler liberal fikirlere parti programlarında yer vermişlerdir. Bu çalışmada liberal muhafazakâr siyasi çizgideki merkez sağ partiler, Demokrat Parti ve Adalet Partisi, liberalizmin temel ilkeleri çerçevesinde incelenecektir. Bu iki partinin yasal ve toplumsal muhalefete karşı tutumları, basın özgürlüğü ve din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili görüşleri ve ekonomi politikaları değerlendirilecektir. Merkez sağ siyaset geleneğinin kurucusu olan bu partilerin belirlenen liberal ilkeler temelinde incelenmesi Türkiye’de çok partili demokratik sistemin gerilimlerini ve açmazlarını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Adalet Partisi, Liberalizm, Liberal Özgürlükler, Merkez sağ

---

¹ Arş. Gör. Doğu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ucinar@dogus.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4442-9792.
Doi: 10.5281/zenodo.13207654

Geliş Tarihi: 18 Şubat 2024
Received: 18 February 2024

Kabul Tarihi: 13 Nisan 2024
Accepted: 13 April 2024

Bu makaleye atf için/ To cite this article: Çınar, Ü. O.(2024).DP-AP Geleneği ve Liberalizm. *Politik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 72-90.

DP-AP TRADITION AND LIBERALISM

Abstract: *Liberalism was one of the most important intellectual movements of Ottoman-Turkish modernisation. The protection of private property, freedom of enterprise in the economy, representative democracy, rule of law, separation of powers and protection of fundamental rights and freedoms, which are the basic elements of liberalism, were expressed by many Ottoman-Turkish intellectuals. Since the first years of the transition to multi-party system, centre-right parties have included liberal ideas in their programmes. In this study, the centre-right parties with a liberal conservative political line, the Democrat Party and the Justice Party, will be examined within the framework of the basic principles of liberalism. The attitudes of these two parties towards legal and social opposition, their views on freedom of the press, freedom of religion and conscience, and their economic policies will be evaluated. The analysis of these parties, which are the founders of the centre-right political tradition, on the basis of determined liberal principles is important in terms of showing the tensions and dilemmas of the multi-party democratic system in Turkey.*

Keywords: *Democrat Party, Justice Party, Liberalism, Liberal Freedoms, Centre-right*

GİRİŞ

Liberalizm ilk olarak İngiltere’de geleneksel sınıflara karşı ticaretle uğraşan, yükselen orta sınıfların ideolojisi olarak ortaya çıkmıştır. Liberalizm bir ideoloji olarak 19. yüzyıla ait bir olgu olmasına rağmen, liberalizmin dayanakları 19. yüzyıldan önceki teori ve düşüncelerin bir ürünüdür. Kurucusu kabul edilen John Locke (2012) insanın doğuştan gelen bazı haklarının olduğunu (yaşam hakkı, özel mülkiyet ve özgürlük) ve toplumların bu haklara sahip eşit bireylerden oluştuğunu söylemiştir. Liberal düşünürler, sanayileşmiş Batı Avrupa’da ülkeleri arasındaki serbest ticarete dayanan, kendi çıkarlarının peşinden koşan bireylerden oluşan ve devlet müdahalesinden bağımsız bir piyasa toplumu oluşturmayı savunmuşlardır.

Heywood (2013: 45) liberalizmi oluşturan ana temaların birey, özgürlük, akıl, adâlet, hoşgörü ve farklılık olarak belirlemiştir. Liberalizmle tarihte ilk defa insan birey olarak tanınmıştır. Liberalizm bireyciliği ön plana çıkararak, ekonomik, sosyal ve siyasal hayatın bu bireylerin alacağı rasyonel kararlar neticesinde şekillenmesi gerektiğini savunur. Adam Smith bu bireyciliğin ekonomi-politiğini, arz ve talebin görünmez bir el tarafından düzenlendiği serbest piyasa ekonomisi ile kuramsallaştırmıştır.

Özgürlük, bireyin kendi amaçlarını gerçekleştirmesini sağladığından liberalizm için üstün bir değer olarak kabul edilir. Özgürlük sayesinde birey kendi tercihleri çerçevesinde bir yaşam kurabilir. Ancak liberalizm özgürlüğü sınırsız ruhsat olarak görmez. Mill (2009: 26) bir bireye uygulanacak meşru bir gücün ancak başkalarına zarar vermeyi engellemek amaçlı olabileceğini söyler.

Liberalizmin akıl teması özgürlük ve bireyle ilişkilidir. Liberalizm Aydınlanma Çağı'nın akli ön plana çıkaran felsefesini benimser. Rasyonel bireyin ve bireyler topluluğunun ilerlemeci bir inançla gelişimi sağlayacağı konusunda iyimserdir.

Liberalizmde adalet herkesin kanun önünde eşitliği anlayışına dayanmaktadır. Bütün statülerin ve ayrıcalıkların ortadan kaldırılması gerektiğini savunan liberalizm sosyal eşitliğin de karşısındadırlar. Her bireyin farklı beceri ve istekleri olduğu için toplumsal ödül ve ceza mekanizmaları doğrultusunda kazanç ya da kayıpları olacaktır. Liyakat, çalışkanlık ve beceriler değerlerine orantılı olarak piyasada ödüllendirilmelidir.

Hoşgörü ve farklılıkların kabulü de liberalizmin özgürlük ve birey anlayışı ile ilişkilidir. Toplumun çoğul yapısına işaret eden liberaller, çıkar ve düşünce çatışmaların olacağını kabul ederler. Çıkarlar arasında bir uyumun sağlanabileceği konusunda iyimserlerdir. Bireysel farklılıkların kabulü ve hoşgörü kültürü ahlaki gelişimin de önünü açacaktır. Bu yüzden farklı düşüncelerin geliştiği ve kamusal olarak tartışıldığı bir düzenin kurulması gerekir (Heywood, 2021: 325).

Liberalizmin ortaya koyulan temalar ışığında tarihsel gelişim sürecinde, ülkeden ülkeye, dönemden döneme farklılıklar görülse de klasik temalarını koruduğu söylenebilir. Bu temalar üzerinde kurulan liberal demokratik toplumlar, ekonomi için özel mülkiyet kurumu altında hür teşebbüsü ve siyasi alan için de temsili demokrasiyi, hukuk devletini, kuvvetler ayrılığını ve temel hak ve hürriyetlerin korunmasını kurumsal düzenlemelerle güvence altına almıştır. Düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ve teşebbüs hürriyeti liberalizmin temaları kapsamında kurumsal olarak korumaya alınan temel özgürlüklerdir. Osmanlı-Türk modernleşmesinde bu özgürlükleri kapsayan yaygın iktisadi ve siyasi liberalizm tartışmaları mevcuttur (İnsel, 2005: 41-47). Erken cumhuriyet döneminde sönmüş liberalizm tartışmalarının, çok partili dönemde bu özgürlüklere bakış açılarındaki ayrışan ve benzeşen parti programları, söylemleri ve eylemleri ile tekrar gündeme geldiği görülmektedir. Bu çalışmada parti programlarında hem özgürlükler hem de piyasa ekonomisi açısından liberal demokratik değerleri savunan Demokrat Parti (DP)-Adalet Partisi (AP) çizgisinin liberalizmle olan gerilimleri siyasi muhalefete karşı tavır, basın özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ve ekonomi politikaları üzerinden değerlendirilecektir. Liberal muhafazakâr bir siyasi hatta sahip olan DP-AP

çizgisinin liberalizm ile bu alanlardaki gerilimleri Türkiye’de merkez sağ siyasetin temel açmazlarını ve otoriter eğilimlerinin kaynaklarını ortaya koyacaktır.

I. DP VE AP’NİN MUHALEFETE KARŞI TUTUMLARI

14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde DP’nin CHP’den iktidarı alması “Beyaz Devrim” olarak nitelendirilmiştir. 27 yıllık tek parti iktidarından sonra CHP’nin DP’ye iktidarı kansız bir şekilde seçimle bırakması Türkiye’de siyasal hayatın dönüm noktalarından biridir. Siyasi ve ekonomik liberalizmi vurgulayan DP programı, rejimin demokratikleşeceğini, temel hak ve özgürlüklerin sağlanacağını, özel sektörün teşvik edileceğini ve tarıma dayalı kalkınma sağlayacağını vaat etmiştir (Heper, 2011: 190). Seçimlerden sonra hükümet programında tek parti dönemini eleştiren Menderes, yeni yönetimin halka “özgürlük ve refah” getireceğini vaat etmiştir (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 750-760).

İktidardan ayrılan CHP bir *devri-sabık* dönemi yaratılacağından endişe etmiştir. Eroğul’un (1987: 119) “sınırlı çok partili düzen” olarak tanımladığı DP iktidarının ilk yıllarında CHP, tek parti dönemindeki icraatları sebebiyle bastırılmamış, yasal bir muhalefet olarak iktidarın meşrulaştırıcı bir parçası olarak görülmüştür. DP iktidarı, yasal siyasal alanı yayılcı milliyetçi gruplara, gerici kabul edilen dinî gruplara ve sol hareketlere kapatmıştır. Bu hareketlerin kısıtlandığı siyasal alanda DP ve CHP arasında ideolojik temellere dayalı büyük fikir ayrılıkları olmamıştır. Tek parti döneminin siyasi partileri kapatma pratiklerinden çekinen DP’liler kurulduktan sonra partiyi ideolojik olarak CHP’ye yakın konumlandırmışlardır. CHP de çok partili seçimlerin doğası gereği halktaki imajını değiştirmeye çalışmış ve DP ile benzer bir parti programı ve seçim beyannamesi oluşturmuştur (Varel, 2017: 214-215). 1950’ler boyunca liste usulü çoğunlukçu seçim sisteminin de etkisiyle DP ve CHP’nin ABD’deki demokratlar ile cumhuriyetçiler arasındaki hâkim iki parti sistemine benzer bir siyasi rekabete tanık olunmuştur.

DP’nin ilk dönemindeki Kore Savaşı’na asker gönderme ve NATO’ya katılım süreçlerinde onunla aynı fikirde olan CHP ve Millet Partisi (MP) uyumlu bir tutum sergilemişlerdir. Dış politikadaki başarılar muhalefet açısından DP’ye parlamentoda dikensiz bir gül bahçesi sağlamıştır. Buna karşın, DP iktidarda güçlendikçe muhalefete olan tahammülsüzlüğü artmıştır. CHP milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın’ın yazdığı bir yazıdan ötürü dokunulmazlığının kaldırılması ile başlayan süreç CHP’nin mallarına el konulmasıyla devam etmiştir (Eroğul, 2003: 126). İktidarının ilerleyen dönemlerinde DP, muhalefet partilerinin siyasal faaliyetlerini ve muhaliflerin propaganda imkânlarını kısıtlamaya çalışmıştır. 1954 seçimlerinden önce radyoyu siyasal partilere kapatarak sadece hükümetin faaliyetlerinin anlatılmasını kararlaştırmıştır

(Yıldız, 1997: 493). Muhalefet partilerini seçim ittifakı yapmaya teşvik eden çoğunlukçu liste usulü seçim sisteminde 1954 yılında yapılan değişiklikle partilerin ittifakı yapabilmeleri sınırlandırılmıştır. Her partinin teşkilatlandığı yerde aday gösterme ve bir partiden diğerine geçenlere 6 ay bekleme şartını getiren 1957 seçim kanunu değişikliği ile DP, muhalefet partilerinin farklı yollardan yapmaya çalıştığı ittifakı engellemiştir (Varel, 2017: 231).

DP'nin otoriter tutumundan muhafazakâr muhalefet partileri de etkilenmiştir. Millet Partisi görece daha özgür sayılabilecek DP'nin ilk döneminde anti-laik görüşleri dolayısıyla birkaç günlük bir soruşturma ile kapatılmıştır. Eroğul (2003: 129) ülkedeki üç partiden biri olan Millet Partisi'ne ve onun devamı olan Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne destek vermesi üzerine ilçe haline getirilmesi de muhalifleri cezalandırma pratiklerine bir örnektir. 1924 Anayasası'nın da bu eylemlere engel olacak bir kurumsal yapıya sahip olmaması, DP'nin hızla otoriterleşmesinin bir etkeni olmuştur. Muhalefetin siyasal faaliyetlerini yargılamaya kadar varan otoriterlik, DP'nin yasal ve sistem içi muhalefeti kısıtlamaya çalıştığını göstermektedir. DP iktidarı ve muhalefet partileri arasında DP'nin ilk döneminde başlayan gerginlik artarak 27 Mayıs Darbesi'ne kadar devam etmiştir. Darbenin nedeni olarak gösterilen Tahkikat Komisyonu, CHP'nin siyasi propaganda faaliyetlerini soruşturmak ve kovuşturmak için kurulmuştur. Temsili demokrasinin en temel araçlarından biri olan yasal muhalefet ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

DP iktidarı parlamento dışı muhalefete karşı daha sert bir tutum izlemiştir. 1945 sonrası oluşan Soğuk Savaş ortamında liberal Batı dünyasının yanında konumlanan Türkiye, sol hareketleri sert bir şekilde bastırmıştır. 1950'ler boyunca dalga dalga komünist tutuklamaları yapılarak sol hareketlerin gelişmesine izin verilmemiştir. Menderes ilk hükümet programında "aşırı sol" cereyanları fikir hürriyeti kapsamında görmeyeceklerini söylemiştir. Ceza kanununda yapılan değişikliklerde komünizm propagandası yapanların cezaları artırılmıştır (Bulut, 2020: 75). DP, ülkedeki hükümet aleyhindeki olumsuzluklara gösterilen tepkileri anti-komünizm çerçevesinde geniş bir gayri hukuki alanla karşılamaya çalışmıştır. Bu durum CHP ile olan ilişkilere de yansımış ve 1950'lerin ortalarından itibaren artan gerilimde DP, CHP'nin muhalefetini komünist usullerle yürüttüğünü iddia etmiştir (Bora, 2005a: 505).

1950'lerin sonuna doğru toplumsal gerilimin artmasıyla üniversitelerden yükselen muhalefet de DP'nin otoriter eğilimlerinden payını almıştır. 1953 yılında profesörlere siyaset yasağı getirilmiştir. 1954 yılında çıkarılan yasa ile profesörleri emekliye sevk etme, açığa alma gibi yetkiler üniversitelerin siyasetten uzaklaştırılması için kullanılmıştır. Menderes 5 Mayıs 1960'ta kendisini protesto eden gençleri kışkırttığını düşündüğü ve kendisine karşı

tutum alan öğretim üyelerine “kara cübbeliler” diyerek onları olaylardan sorumlu tutmuştur (Çemrek ve Uluer, 2017: 427). Çoğunlukçu bir anlayışa sahip olan DP’liler demokrasiyi sandıktan çıkan sonuca indirgemişlerdir. DP liderlerinin meclis çoğunluğunu sınırlandırmaya matuf herhangi bir milletin iradesini sınırlandırmak anlamına geleceğini iddia ederek, hayali bir cemaat olan milletin özgürlüğü ile bireysel özgürlükler arasında bir gerilim oluşturmuşlardır (Demirel, 2005b: 502).

27 Mayıs 1960’ta askeri darbe ile Türkiye’de anayasal düzen kesintiye uğramıştır. Siyasi kadroları askeri yönetim tarafından Yassıada mahkemelerinde siyasi yasaklar, ömür boyu hapis ve ölüm cezaları ile tasviye edilen ve kapatılan DP’nin devamı olarak kurulan AP’nin 1965 yılındaki seçimlerde tek başına iktidara gelmiştir. Heper’e (2011: 191) göre AP, halkın dinî isteklerine karşı hoşgörülü, DP gibi kırsal nüfusun isteklerine duyarlı liberal muhafazakâr bir partidir. AP’nin ilk iktidar yılları olan 1965-1968 dönemini “geniş çok partili düzen denemesi” olarak adlandıran Eroğul (1987: 145), bu dönemin Türkiye’de çok partili demokrasiye en çok yaklaştığı yıllar olduğunu ifade etmektedir. AP’nin 1964’te seçilen yeni lideri Süleyman Demirel, bir yandan DP’nin mirasına sahip çıkarken, diğer yandan DP’yi tasviye eden ordunun sivil siyasete müdahalelerini sınırlamaya çalışmıştır.

1961’de kabul edilen devlet-toplum ilişkilerini yeniden düzenleyerek, siyasal tekelleşmeyi önleyen, bağımsız ve yaygın bir denetim yetkisine sahip yargı organı oluşturan ve siyasi partileri güvence altına alan yeni anayasa demokratik bir hukuk çerçevesi yaratmıştır (Eroğul, 1987: 147). 1961 Anayasasıyla kurumsallaşan demokratik sistem, AP’nin DP’ye benzer şekilde rahatça otoriter salınımlarda bulunmasına izin vermemektedir. AP’nin muhalefete karşı olan tavrı DP’ye oranla çok daha liberal olmuştur. 1950’li yıllara nazaran çok daha gelişmiş bir örgütlenme ağına sahip olan Türkiye toplumu, parlamenter sistemi aksatmayacak, DP’ye benzer otoriter uygulamalara karşı durabilecek bir sivil topluma da sahip olmuştur. Demirel demokratik rejimlerde çoğunluğun dahi “hakların özünü” zedeleyemeyeceğini vurgular (Bora, 2005b: 560). Demirel 1960 darbesi ile yönetime gelen askerler ve onların teveccühünü alan CHP lideri İsmet İnönü ile temkinli ve tedbirli bir ilişki kurmuştur. İnönü’yü önemli konularda bilgilendiren ve sert tartışmalara girmeyen Demirel’in ekonomiyi öne çıkaran politikaları *özgürlük içinde kalkınma* anlayışı ile şekillenmiştir (Demirel, 1973). AP ve Demirel’in DP’nin CHP’ye karşı aldığı çatışmacı tavırdan kaçındığı görülmektedir. Radikal politikalar yerine ekonomide ve dış politikada pragmatik bir siyaset izleyen Demirel, “Marifet, patırtı çıkarmadan sistemi götürebilmektir” (Öngider, 2001: 133) sözüyle ifade ettiği stratejisine uygun olarak hedefi olan “Büyük Türkiye’ye” gerilimsiz ve istikrarlı bir ortamda ulaşmaya çalışmıştır (Fedayi, 2019: 133).

DP gibi AP de çoğunlukçu demokrasi anlayışını benimsemiştir. Demokrasi, halkın serbest seçimler yoluyla kendini yönetecek seçkinleri seçmesi olarak görülmektedir. Demirel, demokrasinin “çoğunluk aldanmaz” ilkesine dayandığını düşünür (Bora, 2017: 543). Ancak, AP’nin siyasi pratiği DP’nin muhalefete uyguladığı gibi baskıcı olmamıştır. Muhalefete tahammül göstermek gerektiğini Demirel tarafından sıkça vurgulanmıştır. Bir örneği:

“İktidarsınız müsamahalı olmaya mecbursunuz. Herkes eline geçirdiğini size atacak. Bunun çaresi yoktur. Başka türlü dayanamazsınız iktidar olmaya” (Aktaran Bora, 2005b: 561).

1973’ten itibaren CHP’nin sola evrilmesi ile kızışan siyaset ortamında AP, hem en büyük partisi olduğu koalisyon hükümetleri döneminde hem de muhalefet döneminde giderek sertleşmiştir. Demirel, CHP’nin ortanın solu politikasını “Ortanın solu Moskova yolu” şeklinde komünist propaganda olarak yansıtmış olmasına rağmen, CHP’nin kapatılması yönünde bir girişimde bulunmamıştır.

DP döneminde İslamcı muhalefete olan alerjik yaklaşım, AP tarafından bu dönemde gösterilmemiştir. Benzer tabanlara hitap etseler de AP, Milli Nizam Partisi (MNP) ve o kapatıldıktan sonra onun devamı olan Milli Selamet Partisi’ni (MSP) bastırıcı önlemler almamış hatta bu partiyle 1973’ten sonra kurulan üç Milliyetçi Cephe hükümetinde koalisyon ortağı olmuştur. Ayrıca MNP’nin ve MSP’nin kurucusu Necmettin Erbakan bir süre AP’de siyaset yapmıştır. AP, MNP ve MSP ile siyasal mücadele verse de –Erbakan’ın TOBB başkanlığına seçilmesinin önlenmesi gibi- bu akımın siyaset yapmasında bir sakinca görmemiştir.

AP muhalif partilere yönelik gösterdiği “liberal” tutumu Türkiye İşçi Partisi’ne karşı göstermemiştir. 1961’den sonra gelişmeye başlayan sosyalist hareket, 1965 seçimlerinden sonra TİP’in 15 milletvekili ile meclise girmesiyle somut bir hal almıştır. AP’nin anti-komünist propagandası için TİP’in meclise girmesi çok geniş bir zemin sağlamıştır. TİP’li milletvekili Çetin Altan’ın TBMM’deki kavgada yaralanması ve arkasından AP’lilerin inisiyatifi ile dokunulmazlığının kaldırılması, AP’nin sosyalist hareket konusunda ne kadar tahammülsüz olduğunu göstermektedir. 1970’lerin sonuna doğru radikal solun yükselmesine paralel olarak yükselen milliyetçi hareketi yanına alan Demirel, politik kimliğinin asli unsuru olarak milliyetçiliği öne çıkarmış ve daha önceki yasal ve anayasal milliyetçilik tanımına yakınlığını bir yana bırakmıştır (Bora, 2005b: 564).

Türkiye’nin sınıfsız bir toplum olduğu iddia eden 1950’li yıllardaki DP ve CHP’nin aksine, kapitalist gelişmenin toplumsal sınıfları daha belirgin hale getirmesinin de sonucu olarak AP sınıfsal ayrımların farkındadır. AP’nin politikası bu ayrımların teşvik edilmesinden ziyade bunları uyumlaştırmak yönünde olmuştur. AP toplumda çok hızlı gelişen işçi sınıfını tamamen

karşısına almaktan çekinmiştir. 1961 sonrası grev hakkının yasal olarak tanınmasının da bir sonucu olarak AP grev konusunda pragmatik bir pozisyon almış ve bu hakkı reddetmemiştir. Demirel'e göre grev "istismar edilmediği" sürece işçilerin hakkıdır ve grevin sonuçlarına tahammül edilmelidir (Bora, 2005b: 561).

Çoğulcu bir demokrasi anlayışı olmasa da Demirel özellikle 1965-1971 dönemindeki iktidarında parlamento dışı muhalefete karşı da mutedil bir yaklaşım göstermiştir. "Yollar yürünmekle aşınmaz" deyişi ile belirttiği gibi her gösteriyi bastırmak eğiliminde olmamıştır. Demirel'in şaşmaz pusulası olan yasallık sınırları içinde parlamento dışı muhalefete izin verdiği söylenebilir. 1970'lerin ortasından itibaren bu tutumunu değiştirmiş ve parlamento dışı muhalefetin meşru sınırlar içinde görülecek bir kavram olmadığını ifade etmiştir (Bora, 2005b: 560).

II. DP VE AP'İN BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ANLAYIŞLARI

CHP'nin tek parti yönetiminin baskıcı politikalarının etkisinin en çok hissedildiği alanlardan biri basın özgürlüğüdür. Özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında ilan edilen sıkıyönetim sayesinde geniş yetkilere sahip olan CHP hükümetleri gazeteleri kapatmıştır. Savaş sonrası dönemde rejimin otoriterliğinin nispeten zayıflaması, basının çok partili sisteme geçiş sürecinde muhalefete sempati gösterecek düzeye gelmesini sağlayacak zemini oluşturmuştur. Bu süreçte iktidar partisinin kontrolünde gelişen bir muhalefet ve görece özgür basın ortamının mevcut olduğu söylenebilir. Fakat görece özgür bir ortamın sol görüşleri içerdiğini söylenemez. 1946 yılında SSCB yanlısı görüşleri ile bilinen Tan gazetesine yapılan baskın (Yıldız, 1997: 482) iktidar çevrelerinin sol görüşlere olan tahammülsüzlüğünü göstermektedir.

Tek parti iktidarının baskıcı tutumu basının yaygın olarak DP'yi desteklemesine yol açmıştır. Basının DP'ye olan sempatisi onun propagandasını güçlendirmiş ve 1950'de iktidara gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu durumun etkisiyle DP, muhalefet döneminde vaat ettiği yeni basın kanununu öncelikli olarak ele almıştır. İktidarının ilk icraatlarından biri vaat ettiği bu kanunu çıkarmak olmuştur. Bu kanunda, gazete çıkarmak için izin yerine bildirim usulünün benimsenmesi, basın suçlarının Toplu Basın Mahkemeleri'nde yargılanması ve basın çalışanlarının haklarının geliştirilmesi (Yıldız, 1997: 487) gibi basını özgürleştirecek düzenlemeler vardır. Ancak basının en büyük gelir kaynağı olan resmi ilanların gelirlerinin paylaşımındaki yetki ilgili bakanlıkta kalmıştır.

DP iktidarı döneminde gazetelerin gelir kaynakları elde tutularak hükümetin lehinde ve aleyhinde haberler ve görüşler dolaylı bir denetime sokuluyordu. DP iktidarının iyice pekişmesinden sonra ana muhalefet partisi CHP'nin yaygın organlarına art arda verilen kapatma cezaları "özgür basının" sınırlarını

çiziyordu. 1954 yılında yayınladığı raporda Milletlerarası Basın Enstitüsü Türkiye’de basın özgürlüğünün kısıtlandığını vurguluyordu (Karpaz, 2011: 508). DP, 1950’deki Basın Kanunu’nda 1956 yılında değişiklikler yaparak yayın yasakları genişlemiştir. Bu kanun hakkındaki tartışmalar sırasında Menderes demokratik nizamın bu kanunlarla sağlanacağını belirtmiş ve 1950’deki Basın Kanunu’nun büyük bir hata olduğunu söylemiştir (Yıldız, 1997: 494). 1924 anayasasının diğer özgürlüklerde olduğu gibi basın özgürlüğünün sınırlanmasının önlenmesinde bir etkisinin olmaması, DP’nin basın üzerindeki baskınlarının artmasına zemin oluşturmuştur.

1953 ve 1954 yıllarındaki Basın Kanunu değişiklikleri basın özgürlüğünü kısıtlayan tedbirlere izin vermiştir. 1953’teki değişiklikle savcılara, bakanlara hakaret iddiasıyla şikâyete bağlı kalmadan dava açma yetkisi tanınmıştır. 1954 yılındaki değişiklik ise itibar zedeleyici olduğu iddia edilen yayımlara büyük cezalar getirilmesinin yolunu açmıştır. 6-7 Eylül olaylarından sonra 1956’da basın üzerinde kısıtlayıcı tedbirleri artıran düzenlemeler yapılmıştır. Mesleğe giriş için lise mezunu olmak şartını ve 6 aydan fazla hapis cezası almama şartını getiren DP, gizlilik kararı olan görüşmelerin yayınlanmasını tamamen yasaklamıştır. Genel ahlaka aykırı, suç işlemeye teşvik edici olduğu iddia edilen konularda yayın yapılması da yasaklanmıştır. Gazetecilerin tutuklanmasını zorlaştıran kanun maddeleri kaldırılmış ve gazetelerde çıkan isimsiz yazıların sahiplerini bildirme zorunluluğu getirilmiştir. DP cezalandırma yöntemlerinin yanında kâğıt tahsisi, kredi kolaylığı gibi birtakım maddi ödüllendirme yöntemlerini de basını şekillendirmek için kullanmıştır (Özküçük, 2012: 108). Bütün kanuni ve fiili sınırlamalara rağmen 1950’lerde her düşüncenin seslendirildiği bir basın-yayın ortamı vardır (Çaha, 2017: 395)

27 Mayıs Darbesi sonrasında oluşturulan Anti-demokratik Yasaları Ayıklama Komisyonu’nun çalışmaları neticesinde basın ile ilgili kanunlar yeniden düzenlenmiştir (Yıldız, 1997: 495). Bu kanunlar ile DP dönemindeki yasaklamaların ve kapatmaların kaynağı olarak gösterilen eski kanun hükümleri ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca 1961 Anayasası’nın kanunlarla yapılan düzenlemelerin temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunamayacağını belirtmesi ve bunun denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılması da basın özgürlüğü üzerinde koruyucu bir şemsiye olmuştur.

AP’nin basın özgürlüğüne olan tavrında belirleyici olan 1961 Anayasası’nın temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan yapısı olmuştur. Anayasanın Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’na getirdiği özerklik yürütmenin bu konuda bir tekel oluşturmasına engel olmuştur (Eroğul, 1987: 147). DP döneminin baskıcı basın siyasetinin olumsuzluklarını gören AP’liler de basın özgürlüğü konusunda daha mutedil bir yaklaşım içinde olmuşlardır.

1960-1980 yılları Türkiye’de toplumsal dönüşümün oldukça hızlı geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde artan kentleşme ile basın-yayın faaliyetleri de oldukça gelişmiştir. Kontrollü olarak gelişmesine izin verilen sol hareketlerin yayın faaliyetlerinin, basının devlet güdümünden bağımsız, görece özerk bir güç haline gelmesine önemli katkıları olmuştur. Sol hareketlere sağlanan bu kontrollü gelişme ortamı bu hareketleri dengeleyici olarak görülen milliyetçi ve İslamcı hareketlere de tanınmıştır. AP’liler 1965-1971 döneminde bu kontrollü gelişen sol, milliyetçi ve İslamcı hareketlerin yayınlarına karşı hoşgörülü davransalar da 1973-1980 döneminde solun yükselişinin durdurulması düşüncesine paralel olarak en büyük ortağı oldukları Milliyetçi Cephe hükümetleri sırasında sol basın-yayın faaliyetlerini engelleyen tedbirler almışlardır.

III. DP VE AP’NİN DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ ANLAYIŞLARI

CHP seçkinleri yeni kurulan cumhuriyetin kültürel aydınlanmasındaki en büyük engel olarak dinî taassubu görmüşler ve modernleşme sürecindeki kültürel reformlarla dinî taassubun etkisini kırmayı hedeflemişlerdir. Bu hedef doğrultusunda halifelik kaldırılması, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kurulması, Latin harflerinin kabulü, kılık-kıyafet reformları ve Türkçe ibadet gibi dinî-kültürel alanı düzenleyen reformlar yapmışlardır. Tek parti dönemindeki reformlara yönelik tepkilerin odağı dinî alandakilerdir. CHP’ye muhalif olan kitleler yasal muhalefetten bu düzenlemeleri geri almasını istemişlerdir.

DP’nin dinî-geleneksel değerlere CHP’ye oranla daha hoşgörülü olmasının sebebi CHP’nin yaptığı reformlara karşı tepki duyan kitleyi yanına çekme çabasıdır. DP gerek muhalefet gerekse de iktidar döneminde dinsel alandaki siyasetinde bir denge politikası izlemeye çalışmıştır. 1946’da kabul edilen ve parti kapatılana kadar benimsenen DP programının 14. maddesinde partinin laikliği kabul ettiği, hiçbir dinî düşüncenin kanunlara etkisi olmaması gerektiği, din hürriyetinin temel hak olduğu ve siyasi amaçlar uğruna kullanılmasına müsaade edilmeyeceği belirtilmiştir. Muhalefet döneminde bir yandan CHP’nin reformlarından geri dönmeyeceğinin güvencesini vererek kapatılma tehlikesini savuşturmaya çalışmış, diğer yandan da rejimin otoriter politikasının yumuşaması ile daha yüksek sesle dile getirilen dinsel alandaki reformlara dönük hoşnutsuzluğu kendi partisine destek olarak yöneltmeye çabalamıştır. DP, 1949’da devletin düzenini din temelinde değiştirmeye yönelik eylemleri suç olarak kabul eden Türk Ceza Kanunu değişikliğini desteklemiştir (Nal, 2005: 140). 1950 seçimlerinden hemen önce DP lideri Celal Bayar, ülkenin kardeş kavgasına gitmesine sebep olacak irticai faaliyetlere karşı mücadeleyi görev olarak gördüğünü söylemiştir (Alparslan ve Balakan, 2023: 190).

1950’den sonraki iktidar döneminde DP, Kemalist reformları destekleyen bir tutum benimsemiş ve sivil-asker bürokrasi tarafından kendisinin anti-laik

olduğu iddiasına dayandırılacak bir darbeye zemin hazırlamaya çalışmıştır. Menderes'in 1950'de hükümet programında "millele mal olmuş inkılâplarımızı mahfuz tutacağını" belirtmesi dinsel alandaki CHP'nin tek parti dönemindeki bazı reformlarından vazgeçileceğinin habercisi olmuştur. Ezanın tekrar Arapça okunması için yapılan düzenleme halk tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Çok partili rejime geçişten sonra CHP'nin de seçmene dayalı sistemin de sonucu olarak dinî politikalarda yumuşaması bu alanda DP'ye hareket alanı sağlamıştır. DP döneminde dinî-geleneksel değerlere saygılı tutumunu bu değerleri benimseyen kesimlere siyaset alanını kapatılması ile sınırlandırılmıştır. Millet Partisi'nin programında anti-laik söylemler bulunduğu gerekçesi ile kapatılması, muhafazakâr çevrelerle siyaset arasındaki sınırı da belirleyen bir çizgi olmuştur. Büyük Doğu dergisi gibi İslamcı dergilerle örtük maddi ilişkiler kursa da bu ilişkilerin parti politikalarının belirlenmesinde güçlü bir etki yapmamıştır.

DP muhafazakâr çevrelerin taleplerini radikal bir şekilde değerlendirmekten ziyade, rejimin laik kisvesine uygun bir şekilde hareket etmiştir. Din derslerinin ilkokullarda programa alınması, İmam-Hatip okullarının yaygınlaştırılması, radyoda Kuran okunması ve hacca gidecekler için döviz temin edilmesi gibi uygulamalar (Nal, 2005: 160) DP'nin muhafazakâr kesimlerin taleplerini sistem içinde karşılamaya yatkın olduğunu göstermektedir. DP iktidarından önce okullarda öğrencilere din dersi okutulması veli iznine bağlıdır. DP, bu izin şartını kaldırmış, velilerin aksi yönde talebi olmadıkça öğrencilerin din dersini almasını zorunlu kılmıştır. DP'lilere göre milli iradeye gösterilen önemi yansıtan bu karar, modernleştirici bürokratik devlet anlayışına karşı kendilerini kitlelerin koruyucusu olarak gördüklerini gösteriyordu (Heper, 2011: 193).

Dinsel alandaki politikalarında geleneksel-muhafazakâr kesimlerin talep ve beklentilerini göz önünde bulunduran DP'nin "liberal" laik tutumu gayrimüslim kesimleri ve diğer mezhepleri kapsamamıştır. 6-7 Eylül 1955'te Kıbrıs Türk Derneği'nin öncülüğünde düzenlenen protestoların çıkırından çıkarak gayrimüslim vatandaşlara dönük yoğun saldırılara dönüşmesini DP hükümeti engelleyememiştir. Buna karşılık, 1950-1957 döneminde üçer ve 1957-1960 döneminde 6 gayrimüslim vekil DP'den seçilmiştir. DP iktidarı boyunca 2 Ermeni ve 1 Rum vekil 3 dönem üst üste meclise girmiştir. 1960-1995 arası hiçbir gayrimüslim vekil olmadığı düşünüldüğünde DP'nin gayrimüslim kesimlerle ilişkilerin geliştirilmesine önem verdiği görülmektedir (İnan, 2014: 255).

AP'nin din ve vicdan özgürlüğü konusundaki tutumu, DP'nin dinsel alandaki siyasetini benimseyerek geleneksel kesimlerden destek alma olarak özetlenebilir. Merkez sağ, dinsel taleplerin vatandaşlık hukuku içerisinde birtakım düzenlemelerle kamusal alana taşınmasını istemektedir. 1964'te kabul edilen AP programı laikliğin din aleyhtarlığı olarak anlaşılmadığını, devletin

laik olmasının vatandaşların dinle ilişkilerini kesmeleri anlamına gelmediğini, herkesin dininin ve mezhebinin ibadetinde serbest olduğunu belirtmektedir. AP'nin dinî söylemi cumhuriyetçi modernleşme projesinin milletin manevi değerlerini göz ardı ederek gerçekleşmesinin yarattığı itirazlar üzerine kurulu bir söylemdir. Tıpkı DP gibi AP'nin de cumhuriyetçi modernleşme projesine yönelik eleştirileri vardır. Fakat bu eleştiriler alternatif bir modernleşme yönteminin projelendirilmesinden ziyade söylem düzeyinde kalmıştır. Merkez sağ siyasetin önerisi, alternatif bir projeden çok belli bir duyarlılıklar ve şikâyetler listesi ile seçmen talepleri ve kurumsal siyasal baskıların etkileşiminden oluşan esnek bir politika demetidir (Demirel, 2005a: 159). AP, DP'nin dinsel siyasetinin devamı olarak din eğitimi geliştirme yönünde adımlar atmış ve yeni Kuran kursları, İmam-Hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri açmıştır. DP döneminde dinsel alanda yapılan revizyonlar AP tarafından yeterli görülüş ve bu alanda yeni reformlar yapılmamıştır.

Dinsel konular Demirel'in siyasi retoriğinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Demirel, ailesinin Said-i Nursi'yi sık sık ziyaret ettiğini ve sürgüne gönderildiği Denizli'de tutuklu olarak ölen Nursi'nin izleyicilerinden Hafız Ali'den Kuran öğrendiğini söyler (Aydın, 2004: 3). Risale-i Nur okunan bir evde büyüdüğünü ve Türkiye'de modernleşme sürecinin bu tür değerlere aykırı olamayacağını vurgulamıştır. Laiklik din aleyhtarlığı şeklinde algılanarak dindar kesimlerin mağdur edildiğini söyleyen AP'liler, bu durumun halkın değerlerine aykırı olduğunu vurgularlar. Demirel, Diyanet İşleri Başkanlığı ile laiklik ilkesi arasında bir çelişki görmemiştir. Sosyal hayatımızda önemli bir yer teşkil eden inanç ve ibadet hizmetleri karşısında kayıtsız kalmasının düşünülemeyeceğini söyleyen Demirel'e göre, devletin bu alanı başıboş bırakmasının laik devleti tehlikeye düşüreceği açıktır (Demirel, 2005a). AP'nin dinsel siyaseti sistemin laik yapısını değiştirmek amacı gütmemiştir. Tıpkı DP gibi AP de muhafazakâr kitlelerin itirazlarını siyasallaştırıp kitlesini mobilize edebilmek için kullanmıştır.

Demirel'in dinî söylemi, içinden geldiği köylü seçmene ulaşmada çok önemli bir araç olmuş ve kitleyle bağını güçlendirmiştir. AP'nin iktidar olduğu dönemlerde dinsel hareketler ve cemaatler, üst düzey bürokraside ve ticari hayatta nüfuzlarının artmış ve ileriki yıllarda siyasi ve bürokratik seçkinler üretecek yarı siyasal yapılara dönüşmüşlerdir (Atılğan, 2015b: 595).

AP'nin retorik düzeyinde kalan dinsel alana dair söylemi, AP'nin toplumda her kesime din ve vicdan özgürlüğü sağladığı anlamına da gelmemektedir. Gerek gayrimüslimlerin gerekse de diğer mezheplerin kültürel ve dinî hakları AP tarafından yok sayılmıştır. DP-AP geleneğinin bu grupların haklarını göz ardı etme noktasında tam bir uyum gösterdiğini söylenebilir. AP milletvekili Mevlüt Yılmaz Hıristiyanlığın batıl bir din olduğunu ve komünizmle birlikte milli bütünlüğü tehdit eden bir tehlike olduğunu ifade eder. AP'de hiçbir inanca sahip

olmama özgürlüğünün laiklik anlayışı kapsamına almayan ve inancı olmayan insanların ahlaksız olarak görüldüğü bir kültürel anlayış vardır (Demirel, 2005a: 190). 1970'lerin sonunda AP, kendi hükümetleri dönemindeki mezhepsel çatışmalara ve ayrışmalara karşı tepkisiz kalmış ve bunları hükümeti yıpratmaya yönelik eylemler olarak görmüştür.

IV. DP VE AP'NİN EKONOMİK POLİTİKALARI

Liberal ekonominin temel prensibi özel mülkiyetin korunması ve hür teşebbüstür. Bireylerin rasyonel kararlarının düzenlenmesi gereken ekonomide devletin düzenleyici ve asgari bir görev alması esastır. Türkiye 1950 yılı itibarıyla gelişmiş bir girişimci sınıfa sahip değildir. Savaş yıllarında güçlenmiş bir burjuvazi olsa da bu sınıfın ekonomiyi tek başına sırtlayacak bir sermayesi yoktur. Bu yüzden yerel burjuvaziyi destekleyecek şekilde ekonomiye devlet müdahalesi kaçınılmaz olmuştur. Bu müdahale mevcut kapitalist sistemin bir alternatifi değil, sermaye birikimi için sistemin ihtiyaç duyduğu tamamlayıcı bir niteliğe sahiptir. DP iktidarının ekonomi politikalarının seyrinde devlet müdahalesinin oranı belirleyici olmuştur. İlk dönemlerinde açık pazar ekonomisini benimserken 1950'li yılların ortalarından itibaren korumacı önlemlere başvurmuştur.

DP iktidarının ilk yıllarında ABD'den gelen tarımsal destekler, elverişli iklim koşulları ve ekili alanlardaki artış neticesinde ciddi bir üretim artışı meydana gelmiştir. Tarımsal sistemin küçük toprak sahipliğine dayanması sebebiyle bu üretim artışı ciddi bir talep meydana getirerek, ekonomide bolluk ve canlılık ortaya çıkmıştır. Fakat 1950'lerin ortalarından itibaren tarımsal gelişmenin durmasıyla ihracat düşmeye başlamış ve döviz gelirleriyle ithalat talebi arasında bir açık meydana gelmiştir. Bu açığın giderilmesi için korumacı önlemler alınmaya başlamıştır (Keyder, 1987: 56). DP'nin "süratli ekonomik büyüme" olarak algıladığı kalkınma anlayışı CHP'nin devletçi uygulamalarına karşıtlık ve liberal kapitalizm savunusu ile şekillenmiştir. Liberal kapitalizm için gerekli hukuki düzenlemeleri süratle yapan DP, 1950 yılında ABD, Dünya Bankası ve yerli bankaların kaynakları ile kurulan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası aracılığı ile kamu kuruluşlarının özel sektöre devredilmesini ve özel sektörün gelişmesini hedeflemiştir. DP, yerli veya yabancı olmasının bir önemi olmadığı vurguluyor ve hususi teşebbüsün önünün açılarak hızlı bir kalkınma amaçlıyordu (Atılğan, 2015a: 402)

Yabancı sermayenin girişine sıcak bakan DP, ülkedeki sermaye açığını gidermek için yabancı sermayeyi teşvik ve petrol kanunları çıkarılmıştır. 1951 ve 1954 yıllarındaki Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunları dışa açık bir ekonominin kurulması için gösterilen çabaya örnekler oluşturmaktadır. Bu kanunlarla sanayi, enerji, maden, bayındırlık, ulaştırma ve turizm alanlarında yabancı sermayeye hak ve kolaylıklar tanımlanmıştır (Tal, 2012: 179). 1954

yılındaki Petrol Kanunu da devletin bu alandaki tekeli sona erdirmeyi amaçlayan serbestleştirme düzenlemelerindedir.

DP, 1946-1950 arasında muhalefette olduğu yıllarda Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin (KİT) özelleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Devletin tarımsal, sanayi ve ticari alanlardaki faaliyetlerden elini çekmesi, piyasaları geliştirmesi ve ekonomiyi denetleme alanına çekilmesi gerektiğini söylemektedir. Ancak 1950-1960 dönemine bakıldığında kamu sektörünün ekonomideki rolünün azalmaktan ziyade arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle, imalat sektöründe ciddi bir artış olmuştur. KİT'lerin zararları kamu bütçesinden ve Merkez Bankası kredileri ile karşılanmıştır. Bu dönemdeki tarım sektörünü destekleme aracı olarak devletin müdahalesi sebebiyle oluşan zararlar da kamu kaynakları tarafından karşılanmıştır (Takım, 2012: 189).

1961 Anayasası devlet-toplum ilişkilerini ekonomik bağlamda yeniden düzenlemiştir. DP iktidarının planlı ekonomiye olumsuz bakışı sebebiyle uygulanmayan planlı ekonomi, 1961 Anayasası'nda anayasal bir kurum olarak Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kurulması ile hayata geçmiştir. AP'nin ekonomik politikaları da bu planlama tecrübesi çerçevesinde değerlendirilmelidir. AP iktidarda olduğu yıllarda DPT ile olan ilişkilerinde sıkça sorunlar yaşamış ve ekonomi politikalarını uygularken DPT'nin kendisini sınırlama girişimlerinden şikâyetçi olmuştur.

AP'nin özel sektörü ve özel sektöre dayalı kalkınmayı savunma konusunda DP'ye nazaran daha net ve açık bir tutum izlemektedir (Demirel, 2005). AP lideri Demirel insanların piyasa ekonomisine eklenerek elde edecekleri özel mülkiyetin topluma huzur, istikrar ve zenginlik getireceğini ve siyasal hedefinin bu doğrultuda kalkınmış "Büyük Türkiye" olduğunu söylemektedir. DP'nin köylüyü destekleyen popülist politikalarının aksine AP'nin ekonomi politikasına sanayileşme damgasını vurmuştur. Ekonominin esas gücünün özel sektörün dinamizmi olduğu sürekli olarak vurgulanmıştır. Bu tutum katıksız bir piyasa ekonomisi savunusu olarak algılanmamalıdır. Burada vurgulanması gereken bir nokta da Demirel'in yerli sanayiye ve korumacı politikalara verdiği önemdir. İktidarda olduğu dönemlerde yeni KİT'ler kurmaya devam eden AP özelleştirmeyi savunsa da devletin ekonomiden tamamen elini çekmesi gibi bir anlayışa sahip olmamıştır.

AP için hür teşebbüs öncelikli bir karma ekonomi esastır. Devlet özel sektörün gücünün yetmediği yere müdahale etmelidir. 1960-1980 döneminde gelişmekte olan ülkelerin kalkınma stratejisi ithal ikameci sanayileşme modelidir. Türkiye bu dönemde bu modelin başarılı bir örneğini vermiştir. İthal ikameci sanayileşmenin yerine yeni bir kalkınma modeli sunan 24 Ocak 1980'de alınan ekonomik tedbir kararlarını da uluslararası ekonomik sistemin dayatması ile isteksizce kabul etmek zorunda kalmıştır.

DEĞERLENDİRME

Türkiye’de merkez sağ siyasetin hem muhalif partilere hem muhalif kesimlere bakışı Osmanlı Devleti’nden kalma siyasi zihniyeti sürdürme eğilimindedir. Bu yüzden de liberal siyasal kültür bu partiler tarafından içselleştirilmemiştir. Muhalefeti daima bir fitne odağı olarak gören ve muhalefetin yıkıcılıktan başka bir hedefi olamayacağı anlayışı, muhalif hareketlerin bastırılması gerektiği inancını pekiştirmiştir. DP döneminde liberal demokrasi için elzem olan sistem içi siyasal muhalefetin de baskı altına alınarak iktidarı seçimler yoluyla devretme anlayışı kısıtlanmıştır. AP, 1961 Anayasası ile demokratik sistemin kurumlaşmasının bir sonucu olarak yasal muhalefete müsamaha gösterse de 1970’lerin sonuna doğru oluşan toplumsal kargaşa ortamında AP’nin otoriter siyasete yakın durduğu söylenebilir. Parlamento dışı toplumsal taleplerin dikkate alınması konusunda Türkiye’de devlet ile toplum arasındaki kurumsallaşmanın zayıf olması sebebiyle merkez sağ partilerin iktidar dönemlerinde toplumla kurduğu doğrudan ilişkiler, vatandaşların özerkleşip toplumsal taleplerde bulunmalarını kısıtlamıştır. Bu durum demokratik kurumsallaşmanın geliştiği ve toplumsal örgütlenmenin arttığı 1961-1980 arası dönemde ciddi bir şekilde azalsa da AP’nin bu yöndeki anlayışını çok değiştirmemiştir.

Liberal bir demokraside kamuoyu oluşturmak ve yürütmenin etkin olarak denetlenmesi için özgür bir basın şarttır. Türkiye’de merkez sağ çizginin iktidarda olduğu dönemde basın özgürlüklerini tanıyan ilkesel bir tutum almadıkları, konjonktürel olarak genişletme-sınırlama/baskılama yönünde bir salınım gösterdikleri söylenebilir. Gerek DP gerekse de AP, basını kendileri için bir propaganda aracı olarak görmüşler ve muhalif basını kısıtlamaya yönelik tedbirler almışlardır. Ancak bu tedbirler basın üzerinde tek parti hükümeti dönemindekine benzer bir baskı oluşturmamıştır. Gerek artan sanayileşme ve kentleşme gerekse de DP’nin çıkardığı basın kanunu ve 1961 Anayasası’nın sağladığı basın özgürlüğü güvenceleri kamuoyu oluşmasını sağlayacak kurumsal bir zemin sağlamıştır.

Din ve vicdan özgürlüğü alanında DP-AP çizgisi, özgürlükçü bir anlayıştan ziyade Kemalist modernleşme politikalarının yarattığı hoşnutsuzluğa seslenen popülist bir söyleme sahip olmuşlardır. Geleneksel muhafazakâr kesimlere gösterilen hoşgörü diğer dinsel kesimlerden esirgenmiş ve onların talepleri yok sayılmıştır. Sünni Müslüman inancın dışındaki inançlar öteki olarak görülmüş ve siyaseten hamasi söylemlere maruz bırakılmış, zaman zaman da saldırılara uğramalarına engel olunamamıştır. Bu tutum toplumun bütün kesimlerinin inançlarını yaşamasını öngören ve kamusal otoritenin her birine eşit mesafede olmasını gerektiğini savunan din ve vicdan özgürlüğü anlayışından oldukça uzaktır.

Türkiye nüfusunun büyük bölümünün köylerde yaşadığı 1950-1980 arası dönemde iktidar partisi olan DP-AP çizgisinde köylülüğün sabit sosyal belirleyicisi olduğu görülmektedir. AP daha sanayileşmiş ve piyasa ilişkilerinin yaygınlaşmaya başladığı, değişen kentli seçmen yapısı ve örgütlemesine rağmen, yüksek taban fiyatları ve desteklerle DP geleneğinden gelen köylü seçmeni ile ilişkisini sürdürmeyi başarmıştır (Tansi, 2021: 930). Ekonomi politikalarında iki parti de kapitalist dünya sistemine eklemeye çalışan Türkiye ekonomisinin girişimci sınıfının zayıflığı ve yetersiz sermaye birikimi neticesinde devletin müdahalesine mecbur kalmışlardır. Fakat bu müdahale kapitalizme bir alternatif olarak değil dönemsel bir sermaye birikim rejimi olarak değerlendirilmelidir. DP'nin tarıma dönük popülist politikalarından farklı olarak AP, korumacı politikalara yatkın olup sanayileşmeye önem vermiştir. Tam anlamıyla açık ekonomi temelinde bir liberalizmden kaçınılar da devletin yönlendirdiği bir ekonomik liberalizm konusunda iki partinin de hemfikir olduğunu söylemek mümkündür.

DP-AP çizgisi demokratik hak ve özgürlük talepleri öncelikli olarak değerlendirmemiştir. Merkez sağ, Adnan Menderes'in bir mitsel anlatıya dönmüş kişiliği üzerinden DP aracılığıyla tek parti dönemine olan toplumsal itirazlarını ve hem DP'nin devamı olan hem de yeni sanayileşmekte olan ülkede başarılı bir köy çocuğu imgesi taşıyan "icraat adamı" Süleyman Demirel liderliğindeki AP üzerinden toplumsal üretimden payını artırmayı amaçlayanların taleplerini siyasallaştırmayı başarmış ve kitlesel mobilizasyon sağlamıştır. Osmanlı-Türk modernleşmesinin ilk dönemlerinden itibaren teveccüh gören liberalizm, bu partilerin muhalefet dönemlerinde ve iktidarlarının ilk yıllarında seslendikleri kitlelere özgürlük ve refah sağlayacak bir fikir demeti sağlamıştır. Ancak, Türkiye'de demokratik kurumsallaşmanın ve siyasi kültürün zayıflığı ile DP-AP çizgisinin çoğunlukçu siyaset anlayışları, bu partilerin iktidarlarının ilerleyen dönemlerinde otoriter yönetimlere dönüşmelerine sebep olarak çoğulcu demokratik bir siyasal sistem kurulmasına engel olmuştur.

KAYNAKÇA

Adalet Partisi (1964) *Tüzük – Program (Prensip maddeleri)*. Erişim Tarihi: 07 Haziran 2024.
<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/server/api/core/bitstreams/b774f960-992f-45e3-ba50-4f3bacd81ed3/content>

Alpaslan, E. ve Balakan, K. (2023). Din-Siyaset İlişkileri Bağlamında Demokrat Parti'nin İzlediği Politikalar (1946-1960). *Sosyal Bilimler Dergisi Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(64), 187-202.

- Atılğan, G. (2015a) Tarımsal Kapitalizminin Sancağı Altında. G. Atılğan vd. (der.) içinde, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat* (ss. 393-520). İstanbul: Yordam Kitap.
- Atılğan, G. (2015b) Sanayi Kapitalizminin Şafağında. G. Atılğan vd. (der.) içinde, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat* (ss. 521-662). İstanbul: Yordam Kitap.
- Aydın, S. (2004). 1924-1965 Yılları Arasında Süleyman Demirel. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(9), 1-12.
- Bora, T. (2005a). Adnan Menderes. M. Yılmaz (der), içinde, *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce cilt:7 Liberalizm* (ss. 482- 507), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2005b). Süleyman Demirel. M. Yılmaz (der), içinde, *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce cilt:7 Liberalizm* (ss. 550-577), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar: Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, E. Ç. (2020). İdeolojinin Türk Hukukuna Yansıması: Komünizm Örneği (1923-1960). *Gazi Akademik Bakış*, 14(27), 61-81.
- Çaha, Ö. (2017). 1938-1960 Yılları Arası Dönemde Türkiye'de Sivil Toplum A. Çaylak ve S. A. Avcu (Ed.), içinde, (ss. 387-398), *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'nin Siyasal Hayatı*, Ankara: Savaş Yayınevi
- Çemrek, M. ve Uluer, A. G. (2017) Demokrat Parti Dönemi Türkiye'de İç Politika. A. Çaylak ve S. A. Avcu (Ed.), içinde, (ss. 401-430) *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'nin Siyasal Hayatı*, Ankara: Savaş Yayınevi
- Demokrat Parti (1946) *Demokrat Parti Programı Umumi Prensipler* Erişim Tarihi: 7 Haziran 2024 <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/server/api/core/bitstreams/d8014161-27bd-49b0-9a09-bd023ab20deb/content>
- Demirel, S. (1973). *1971 Buhranı ve Aydınlığa Doğru*. Ankara: Doğu Matbaası.
- Demirel, T. (2005a). *Adalet Partisi: İdeoloji ve Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demirel, T. (2005b). Adalet Partisi. M. Yılmaz (der), içinde, *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce Cilt 7, Liberalizm*. (ss. 548-583) İstanbul: İletişim Yayınları.

- Demirel, T. (2005c). Demokrat Parti. M. Yılmaz (der), içinde, *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce Cilt:7 Liberalizm*, (ss. 480-529) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eroğul, C. (1987). Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-1971. I. C. Schink ve A. Tonak (der), içinde, *Geçiş Sürecinde Türkiye*. (ss. .112-158), İstanbul: Belge Yayınları.
- Eroğul, C. (2003). *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Ankara: İmge Yayınları.
- Fedayi, C. (2019). Adalet Partisi’nin Birinci Dönemi: 1961-1971. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 16 (57), 123-150.
- Heywood, A. (2013). *Siyasi İdeolojiler*. Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2021). *Siyaset Teorisine Giriş*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Heper, M. (2011). *Türkiye’nin Siyasal Hayatı*. İstanbul: Doğan Kitap.
- İnan, S. (2014). Demokrat Parti Dönemi (1950-1960) Siyasal Kültür. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 11 (41-42), 247-258.
- İnsel, A. (2005) Türkiye’de Liberalizm Kavramının Soyçizgisi. M. Yılmaz (der), içinde, *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce cilt:7 Liberalizm* (ss. 41-74), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karpat, K. (2010). *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller*. İstanbul: Timaş Yayınlan.
- Keyder, Ç. (1987). Türk Demokrasisinin Ekonomi Politikası. I. C. Schink ve A. Tonak (der), içinde, *Geçiş Sürecinde Türkiye*. (ss.112-158), İstanbul: Belge Yayınları.
- Locke, J. (2012). *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme: Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni, Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme*, (çev., Fahri Bakırcı). Ankara: Ebabil Yayıncılık
- Mill, J.S. (2009) *Hürriyet Üzerine*. (2. Baskı). Ankara: Liberte Yayınları.
- Nal, S. (2005). Demokrat Parti’nin 1950/54 Dönemi Din Siyaseti. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60 (03), 137-171.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013). *Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri Cilt 2 (22 Mayıs 1950- 20 Kasım 1961)*, Ankara: TBMM Yayınları.
- Öngider, S. (2001). *Lider Biyografilerindeki Türkiye*. İstanbul: Aykırı Yayınları

- Özçelik, P. (2010). Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (03), 163-187.
- Özkan, F. (2004). 1950'lerin Popülizm Açısından Bir İncelemesi. *Journal of Historical Studies*, 2(2004), 32-47.
- Özküçük, A. (2012). Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemleri (1946-1957). *Tarih Okulu Dergisi*. 2012 (XII).
- Takım, A. (2012). Demokrat Parti Döneminde Uygulanan Ekonomi Politikaları ve Sonuçları. *Ankara Üniversitesi SBF dergisi* 67 (02), 157-187.
- Tansi, M. D. (2021). Türk modernleşme tarihi sürecinde Adalet Partisi bağlamında muhafazakâr siyaset arayışı. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 924-937.
- Varel, A. (2017). Ellili Yıllarda Muhalefet: Hükümete Yönelik Temel Eleştiriler ve DP Karşısında CHP'nin İdeolojik Konumlanması. Mete K. K. (der), içinde, *Türkiye'nin 1950'li Yılları* (ss. 203-234). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldız, N. (1997). Demokrat Parti ve Basın. *A.Ü.SBF Dergisi*, 51, 481-505.

Kitap Değerlendirmesi
Dialogues on Climate Justice

Stephen M. Gardiner and Arthur R. Obst, Routledge, 2022, xxxii + 338 pp

Muhammed Köse¹

The destructive and transformative impact of human activity on nature has been known for almost a century. But it wasn't until the late 1970s that humanity recognised climate change as a serious problem. Since then, many important scientific studies have been carried out on climate change and its effects on nature. Different sides of the problem are discussed by scientists and politicians. All these discussions created an awareness about the upcoming climate crisis and the ways to prevent it. However, climate action fell behind all the discussions, and little has been done about solving the actual crisis (Weart, 2008). As an introductory book, *Dialogues on Climate Justice* aims to introduce the reader to the major discussions on the climate issue by aiming to explain the major problems preventing effective climate action and ways to overcome them. In this book, the authors Stephen M. Gardiner (a Professor of Philosophy at the University of Washington) and Arthur R. Obst (a PhD candidate studying

---

¹ Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü e-mail: mkose5244@gmail.com, ORCID: 0009-0006-5689-2580
Doi: 10.5281/zenodo.13207664

Geliş Tarihi: 29 Mart 2024
Received: 29 March 2024

Kabul Tarihi: 03 Mayıs 2024
Accepted: 03 May 2024

Bu makaleye atıf için/ To cite this article: Köse, M. (2024). Book Review. Dialogues on Climate Justice. Stephen M. Gardiner and Arthur R. Obst, Routledge. *Politik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 91-93.

climate change at the University of Washington) prefer to look at these discussions and possible solutions from an ethical perspective. The book is part of Routledge's Philosophical Dialogues on Contemporary Problems series. Like all the other books in the series, the authors of this book follow in Plato's footsteps and use the philosophical dialogue format to recreate the major debates on climate justice. In this way, readers can experience different discussions, examine various arguments, and develop their own points of view. Because of its unique approach to the subject, this book is a good starting point for those wishing to learn more about the climate crisis. It also serves as a comprehensive guide to further reading.

Each of the six dialogues in the book focuses on a different discussion subject about the climate issue. The events in the dialogues sets in different times and mostly different places. The book follows a character named Hope, who introduces herself as an ethicist (1). In each dialogue, Hope engages in a philosophical discussion with various characters who represent different points of view. Some of these characters are scientific experts who share information about the climate crisis and suggest different methods to solve the existing problems. Some characters represent people living in different parts of the Earth. They emphasize existing and future problems caused by the climate crisis -such as famine, health problems, poverty, and the upcoming destruction of whole civilizations-. Besides these, there is a character who represents climate sceptics and a character representing future generations.

The first chapter makes an introduction to climate science and the problems of climate politics. After introducing fundamental concepts, characters discuss the causes of the climate crisis. They examine Hardin's famous 'the tragedy of the commons' metaphor and Stephen Gardiner's 'perfect moral storm' analysis to provide a basis for ethical discussion. The second chapter focuses on climate scepticism. The characters discuss the reality of the climate crisis, scientific scepticism, and the role of ethics in different methods of climate action. The third chapter focuses on the issue of responsibility. The characters discuss the extent of individual responsibility, the necessity of collective responsibility, and the issue of carbon offsetting. The fourth chapter examines the issue of responsibility on a larger scale. The characters (who are junior climate negotiators coming from all around the world) discuss the different principles of responsibility-sharing in climate action (the beneficiary pays principle, the ability to pay principle, the equal per capita principle etc.) and seek a just way to share the burden. The fifth chapter introduces the concept of geo-engineering, presents different strategies, and discusses on the morality of these strategies. Lastly, the sixth chapter describes a future that climate action has failed. The characters discuss barriers before a successful climate action. By examining the concept of the social discount rate, they find out that conventional economics

cannot solve the problem. After that, they try to find out whether a similar problem exists in contemporary moral philosophy or not.

The book proves that dialogue is the most suitable form of writing for philosophy. Through well-designed dialogues, the authors recreated the major philosophical discussions about the climate crisis and made the reader a part of the conversation. The dialogues are set in carefully designed settings making the reader feel like an observer of a real conversation. The only exception is the sixth chapter, which is set in the 2060s. This chapter uses fiction more than any other. However, the authors depicted this future setting based on the most probable scenarios, based on recent scientific studies. The setting works as a warning of the consequences of continuing with current policies and habits.

The dialogues between the characters are written objectively. The authors carefully present different perspectives and leave the decision to the reader. Despite being the main character of the book, even Hope does not always represent the opinions of the authors. She is not a Socrates-like character who is always right about everything. She is simply the representative of the moral philosophy, bearing the responsibility to bring ethical considerations into the conversation. Each character has a different function in the dialogue and most of them successfully represent their perspectives. However, I believe some characters are not the best possible representatives of the views they support. Hope's father is the most obvious example of this problem. He represents views of the climate sceptics quite well. But in other areas of science, he is not a sceptic at all. He also cares about the world and the future which makes him easy to persuade. These qualities make him a weak opponent for Hope.

In general, this well-written book is an adequate introduction to the climate issue. The definition of fundamental concepts is made quite clear. Different perspectives are expressed and explained sufficiently. As the authors expressed in the introduction, the book covers "only a small fraction of the picture" (xxi). However, the book encourages readers to develop their own perspectives, to engage in dialogue with others and even to write their own dialogues. So, the reader should be aware that this book is only the beginning. It is a good starting point for those who are interested in climate issues (especially for college students). The authors have also designed this book to be a sourcebook for the classroom. In the introduction, they advise lecturers on how to use the book in their courses. With its annotated bibliography at the end, the book can also be useful as a guide to further reading on climate issue.

REFERENCES

Weart, S.R. (2008). *The Discovery of Global Warming (Revised and Expanded Edition)*. Cambridge: Harvard University Press.